

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:

- **het wetsvoorstel Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (XIII) voor het jaar 2011 (32500-XIII);**
- **het wetsvoorstel Vaststelling van de begrotingsstaat van het Fonds economische structuurversterking voor het jaar 2011 (32500-D);**
- **het wetsvoorstel Jaarverslag en slotwet Ministerie van Economische Zaken 2009 (32360-XIII);**
- **het jaarverslag van het Ministerie van Economische Zaken (32360-XIII, nr. 1);**
- **het rapport van de Algemene Rekenkamer bij het jaarverslag van het Ministerie van Economische Zaken 2009 (32360-XIII, nr. 2);**
- **het wetsvoorstel Jaarverslag en slotwet Fonds economische structuurversterking 2009 (32360-D);**
- **het jaarverslag van het Fonds economische structuurversterking (32360-D, nr. 1);**
- **het rapport van de Algemene Rekenkamer bij het jaarverslag van het Fonds economische structuurversterking (32360-D, nr. 2);**
- **het wetsvoorstel Vaststelling van de begrotingsstaten van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (XIV) voor het jaar 2011 (32500-XIV);**
- **het wetsvoorstel Vaststelling van de begrotingsstaat van het Diergezondheidsfonds voor het jaar 2011 (32500-F);**
- **het wetsvoorstel Slotwet en jaarverslag Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit 2009 (32360-XIV);**
- **het jaarverslag van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit 2009 (32360-XIV, nr. 3);**
- **het rapport van de Algemene Rekenkamer bij het jaarverslag van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (32360-XIV, nr. 4);**
- **het wetsvoorstel Jaarverslag en slotwet Diergezondheidsfonds 2009 (32360-F);**
- **het jaarverslag van het Diergezondheidsfonds (32360-F, nr. 1);**
- **het rapport van de Algemene Rekenkamer bij het jaarverslag van het Diergezondheidsfonds (32360-F, nr. 2).**

(Zie vergadering van 23 november 2010.)

De **voorzitter**: Door mij zijn schriftelijke antwoorden ontvangen van de minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie en de staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie op vragen, gesteld in eerste termijn.

Deze antwoorden zullen worden opgenomen in een bijvoegsel bij de Handelingen van deze vergadering.

(Het bijvoegsel is opgenomen aan het eind van deze editie.)¹

De (algemene) beraadslaging wordt hervat.

□

Minister **Verhagen**: Voorzitter. Ik zal uiteraard mijn best doen om recht te doen aan datgene wat de Kamer

gisteren naar voren heeft gebracht. Ik doel daarmee op de opmerkingen en de aandachtspunten.

Dit is een begrotingsbehandeling die plaatsvindt tegen de achtergrond van de zwaarste financieel-economische crisis in drie kwart eeuw. Die crisis heeft veel ondernemers, werknemers en consumenten getroffen en die heeft diepe gaten geslagen in overheidsfinanciën. Dat geldt voor heel veel landen, te weten: Griekenland, het Verenigd Koninkrijk en uiteraard Nederland. We zien nu gelukkig dat de economie weer oprabbelt. Het recente tegenvallende groeicijfer van het laatste kwartaal van onze economie toont echter aan dat het herstel in heel Europa broos is, vanwege de geringe mate van vertrouwen, de wankele overheidsfinanciën en de onrust op de valuta- en obligatiemarkten. Desalniettemin is er voor Nederland niet direct reden tot somberheid.

Nederland is de zestiende economie van de wereld, de vijfde exporteur en de zesde ontvanger van buitenlandse investeringen. Onze werkloosheid behoort tot de laagste van heel Europa en de participatie en de arbeidsproductiviteit behoren tot de hoogste van Europa. Op die punten is de uitgangssituatie dus niet slecht, maar de regering wil natuurlijk dat Nederland voor toonaangevende bedrijven uit binnen- en buitenland dé plek blijft om te ondernemen en te innoveren. Dat is niet alleen het geval, maar dat moet ook zo blijven. We hebben natuurlijk te maken met een wereld waarin sprake is van een groeiende internationale concurrentie. De Nederlandse economie groeit dus niet vanzelf. Nederland moet zich dus sterk profileren, zijn bestaande economische kwaliteiten verder uitbouwen en het moet ook voor hoofdkantoren aantrekkelijk zijn en blijven. Die hoofdkantoren trekken namelijk kennismedewerkers aan, zorgen voor hoogwaardige werkgelegenheid, R&D en zakelijke dienstverlening. Kortom, we hebben kansen, maar we moeten ook meer bereiken. Daarvoor is noodzakelijk dat we een integrale benadering kiezen en dat we bezien hoe we de beschikbare gelden voor bijvoorbeeld onderzoek en innovatie meer te gelde kunnen maken voor bedrijven. Dat vereist een omslag in denken en in doen. Dat houdt niet in dat we simpelweg met potjes moeten schuiven. Dat zeg ik heel nadrukkelijk. We moeten juist komen tot een echte herziening van het economisch beleid dat gericht is op ondernemers en innovatie.

Voor het eerst sinds 1940 zijn Landbouw en Economische Zaken onder één dak gebracht met een versterkte innovatietak. Die combinatie, mevrouw Verburg zei het al, is meer dan de som der delen.

Onze ambitie bepaalt ook de prioriteiten op economisch terrein. Ik noem drie prioriteiten. Het algemene vestigingsklimaat is prioritair aan het economisch beleid. Dat is de eerste prioriteit: ruimte voor ondernemers. De tweede prioriteit is het versterken van de topgebieden die we kennen en we zullen de innovatiegerichte gebieden moeten ondersteunen. De derde prioriteit is het zorg dragen voor een toekomstbestendige energievoorziening. Het laatste bespreken we in een apart wetgevingsoverleg. Daarop zal ik vandaag dus niet nader ingaan. Op de eerste twee prioriteiten zal ik, mede naar aanleiding van de inbreng van de Kamer van gisteren, wel ingaan.

Allereerst kom ik op het algemene vestigingsklimaat, ofwel ruimte voor ondernemers. Bij alles wat de overheid doet en nalaat, gaan wij kijken naar de gevolgen voor de concurrentiekracht. VNO-NCW, MKB-Nederland en LTO moeten zich gesteund voelen

Verhagen

door het departement van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie. Individuele bedrijven moeten weten dat dit departement hard voor ze knokt, nationaal en internationaal, en consumenten, zo zeg ik in de richting van mevrouw Dijkzwaag, moeten zich realiseren dat wij ons inzetten voor keuzevrijheid, transparantie en bescherming.

Dat doen wij als volgt. Allereerst kiezen wij niet voor meer subsidies, meer regels, maar juist voor minder regels. De regering zet in op de kracht van de ondernemers zelf, van klein tot groot, niet enkel omdat de financiële situatie daartoe dwingt, maar vooral ook omdat dat beter werkt. Bijvoorbeeld: de administratieve lasten zullen wat ons betreft in 2012 met 10% omlaag moeten. De belangrijkste voornemens daarbij zijn: uniformering van het loonbegrip, aanpak van de loonsomheffing, verkorting van de winstaangifte en vereenvoudiging van de regelgeving inzake bv's. Zodra duidelijk is hoe het nieuwe Actal eruit zal zien, zal ik de Kamer ook hierover nader informeren. Ik verwacht, zo zeg ik naar aanleiding van een vraag van mevrouw Verburg op dit punt, dat ik de Kamer hierover spoedig na de jaarwisseling zal informeren. Dan zal ik met name ingaan op de wijze waarop Actal de opdracht tot "naming and shaming" zal gaan uitvoeren.

Het idee van de heer Verhoeven van de D66-fractie om jaarlijks een mkb-scorebord bij te houden – dit is een van zijn "drie vingers" – klinkt mij zeer sympathiek in de oren. Ik zeg niet dat ik meteen al de hele hand neem, maar ik denk dat wij hierin een heel eind kunnen komen. Loek Hermans heeft in zijn laatste jaarrede tijdens het MKB-Congres vorige week maandag als "cadeau voor het nieuwe kabinet", zoals hij dat formuleerde, al een mkb-indicator aangekondigd. Ik wil dus met MKB-Nederland in contact treden om te bekijken hoe wij die twee instrumenten, het voorstel van de heer Verhoeven en de mkb-indicator, kunnen combineren. Het is inderdaad zaak – dat ben ik geheel met de heer Verhoeven eens – dat wij een goede thermometer hebben om te meten of ons beleid wel mkb-vriendelijk genoeg is.

De heer **Verhoeven** (D66): Allereerst mijn excuses dat ik zo laat binnenkom. De minister maakt een heel logische coalitie tussen D66, het mkb en het kabinet om een idee van D66 in beweging te brengen. Wij hadden gedacht aan een motie op dit punt. Ik zal nog even nadenken over wat wij daarmee doen. Begrijp ik van de minister dat hij een heel eind wil meegaan in het laten zien aan het mkb dat het beleid echt duidelijk wel of niet werkt door een aantal simpele scores bij te houden en niet meer met die dikke rapporten te komen? Wil de minister die kant op?

Minister **Verhagen**: Die kant wil ik op. Aangezien het mkb zelf tijdens die jaarrede is gekomen met een indicator om te zien hoe beleid uitpakt ten behoeve van het mkb, wil ik die twee eigenlijk in elkaar vlechten. Indien in die indicator voorstellen worden gedaan die overeenkomen met de ideeën van de heer Verhoeven om een scorebord bij te houden, maken wij daarvan één instrument, en of wij dat nu "scorebord" noemen of "indicator" maakt mij niet zoveel uit. Het gaat erom dat je ergens een instrument hebt om zonder al te veel dikke rapporten te bezien hoe ons beleid uitpakt ten opzichte van het midden- en kleinbedrijf.

De heer **Verhoeven** (D66): De minister zegt veelbelovende dingen. Dat doet mij goed. Het waren vijf punten, de vijf vingers van Verhoeven. Wat mij betreft, maken wij er echt de vijf van Verhagen van.

Minister **Verhagen**: Prima!

Met betrekking tot overbodige lasten of regelgeving kijk ik nu de heer Koopmans en mevrouw Snijder aan. Beiden hebben vragen gesteld bij nut en noodzaak van de verplichte melding, met de daaraan verbonden administratieve lasten, voor graafwerkzaamheden tot 40 cm of 50 cm voor agrariërs. Tot die diepte, zeg 40 cm – leidingen kunnen ook een beetje bewegen – is er namelijk geen risico op het raken van leidingen onder de grond, zo stelden beide woordvoerders.

In overleg met landbouworganisaties heeft mijn voorganger verlichtingen in het algemene regime voor graafwerkzaamheden aangebracht. Ze heeft tegemoetkomingen gedaan aan de sector door kaartmateriaal met leidingen die in de grond van een agrariër liggen, tegen lagere kosten te leveren. Met dat kaartmateriaal is de agrariër in staat om te bepalen of graafschade kan ontstaan. Hij kan die daarmee dus voorkomen. Hij staat natuurlijk ook veel steviger als hij een claim aan de broek krijgt in geval van onverhoopte schade.

Als een meerderheid van de Kamer mij daarin steunt, wil ik echter een stap verder gaan; ook in het kader van de discussie over het terugdringen van lasten en overbodige of discutabele regelgeving. Ik wil twee dingen doen. Allereerst, als de heer Koopmans en mevrouw Snijder mij daarin volgen, wil ik de Wet informatie-uitwisseling ondergrondse netten wijzigen, zodat agrariërs voor reguliere werkzaamheden tot 40 cm vrijgesteld worden van een verplichte melding. Daardoor wordt die last voor hen weggenomen en kunnen ze er gevoeglijk van uitgaan dat het gevaar daar, juist vanwege de geringe hoogte, niet aan gekoppeld is. Daarnaast wil ik het kaartmateriaal gratis ter beschikking stellen aan agrariërs. Ik vind dat voor degenen die zich vooraf ervan willen vergewissen of er leidingen liggen, twee stappen die logisch bij elkaar passen. Als je het risico meer bij de agrariër legt door hem vrij te stellen van de meldplicht, moet hij ook de beschikking kunnen hebben, als hij daarvan kennis wil hebben, van dat gratis kaartmateriaal. Op die wijze wil ik de heer Koopmans en mevrouw Snijder tegemoetkomen, indien de meerderheid van de Kamer hen volgt.

De **voorzitter**: Het is bijna aardig om te zien. De minister heeft het antwoord nog niet gegeven of de heer Koopmans en mevrouw Snijder gaan al staan. Daarna zie ik ze stap voor stap naar de interruptiemicrofoon lopen. Het is nauwelijks te bepalen wie eerst was, maar uw hand heeft het gewonnen, mijnheer Koopmans.

De heer **Koopmans** (CDA): Ik dank de minister voor de toezegging. Ik denk dat dit een voortreffelijk voorbeeld is van wat ik gister een "dienend departement" heb genoemd. Cruciaal is de vraag wanneer het kan ingaan. De wet gaat nu uit van 1 januari 2011. Ik zou het liefste hebben, en ik denk mevrouw Snijder ook, dat boeren die de cultivator, de ploeg of de eg pakken, dat ook op 2 januari 2011 gewoon zonder melding kunnen doen, mits ze voldoen aan die 40 cm.

De **voorzitter**: Mevrouw Snijder, op hetzelfde punt?

Verhagen

Mevrouw **Snijder-Hazelhoff** (VVD): Ja, voorzitter. Mijn fractie was nog verder gegaan. Wij hadden wel stille hoop dat de minister dit zou doen, maar wij hadden ook al een wetswijziging klaarliggen. Ik vind de handreiking van de minister geweldig. Er is alleen één maar: wettelijk zijn de leidingenlegger verplicht om dieper te leggen. Dat weten ondernemers ook. Daarom was dit ook zo'n bijzondere actie in de wet. Dan toch zegt de minister dat hij kaartmateriaal beschikbaar stelt. Dat is een prachtig gebaar. Maar wat heeft het voor nut als hij ondernemers toch de vrijheid en steun geeft om in de bovenste 40 cm gewoon hun werk te doen, zoals ze eigenlijk alle jaren hebben gedaan?

Minister **Verhagen**: Ik maak twee opmerkingen. Mijn eerste opmerking betreft de vraag van de heer Koopmans. Het is inderdaad een probleem. Op 1 januari zou men hiertoe verplicht zijn. Op 2 januari, na bijgekomen te zijn van de festiviteiten van oud en nieuw, wil men toch de handen aan de ploeg slaan. We moeten vaststellen dat de wetswijziging die ik voorstel, mede gelet op de wijze van behandeling, niet op 1 januari klaar is. Daar legt de heer Koopmans terecht de vinger op. Tegelijkertijd weet hij dat het CDA en dit kabinet ook geen groot voorstander is van gedogen. Desalniettemin denk ik dat we met het gedogen van niet melden hier een mouw aan kunnen passen.

Mijn tweede opmerking is dat ik op 40 cm ben uitgekomen, maar dat de leidingen officieel lager moeten liggen. Bij de behandeling van de wet destijds heeft de Gasunie al gezegd dat juist door de werking van de grond, het omwoelen enzovoorts, leidingen weer iets hoger kunnen komen te liggen. Zij pleitte toen al voor 40 cm, zodat er een veiliger marge is. Waarom dan toch het kabelmateriaal gratis ter beschikking stellen? Een boer kan desalniettemin het zekere voor het onzekere willen nemen en het kabelmateriaal willen zien. Als hij per ongeluk toch een leiding raakt door welke omstandigheid dan ook en er komt een claim, kan hij op basis van het kabelmateriaal zeggen dat er geen leiding had moeten liggen. Als je thuis een schutting aanlegt van pak hem beet 1,5 meter, dan hoef je geen vergunning aan te vragen. Als je echter met een betonnen paaltje een leiding doormidden slaat, zal er waarschijnlijk toch iemand aan de deur kloppen, ondanks dat je niet hoefde te melden dat je de schutting ging aanleggen. Om onnodige claims te kunnen voorkomen, zullen sommige boeren desalniettemin willen zien wat er allemaal in de grond zit. Het is dus een gebaar van goede wil ten opzichte van de agrariërs. Dat zou mevrouw Snijder moeten aanspreken!

Mevrouw **Snijder-Hazelhoff** (VVD): Dat spreekt mij zeker aan, maar ik vraag mij even af hoe dat in de realiteit gaat. We gedogen nog een tijdje, zoals dat ook het afgelopen jaar is gebeurd. De minister wijzigt vervolgens de wet en dan weet elke agrariër dat hij met een gerust hart in de bovenste 40 cm kan werken, omdat de wet dan is gewijzigd?

Minister **Verhagen**: Ik zeg niet dat je met een gerust hart tot 40 cm kunt ploegen, maar dat je met een gerust hart zonder de verplichte melding kunt ploegen. De wet richt zich alleen op de verplichte melding, dus dat je meldt dat je gaat graven. Als u het zo omschrijft, ben ik het met u eens.

Mevrouw **Snijder-Hazelhoff** (VVD): En we laten het aan de ondernemer om een gratis kaartje aan te vragen.

Minister **Verhagen**: Absoluut.

Ik gaf voorbeelden, sprekend over de loonsom en een aantal andere zaken waarbij wij de administratieve lasten willen veranderen. Dit was ook een voorbeeld, dat ik heb uitgewerkt, omdat er expliciet naar werd gevraagd. Ik heb toegezegd waar ik mee zal komen op dit punt, maar er zijn natuurlijk meer zaken van vermindering van administratieve lasten waaraan wij de komende periode hard zullen werken.

Een tweede prioriteit is het versterken van het vestigingsklimaat. Het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie moet de ogen en de oren zijn van de bedrijven. We zullen ...

Mevrouw **Verburg** (CDA): Ik ben benieuwd wat we zullen ...

Minister **Verhagen**: U staat klaar voor een interruptie, dus ik zal iets hebben gezegd.

Voorzitter: Bosman

Mevrouw **Verburg** (CDA): De minister spreekt over lastenverlichting en het terugsnijden van regels. Dat klinkt mij als muziek in de oren, maar wanneer krijgen we de nulmeting? Of komt de minister over het thema lastenverlichting en terugsnijden van regels nog uitvoerig te spreken?

Minister **Verhagen**: Wij moeten de administratieve lasten in 2012 met 10% verlagen, uitgaande van de huidige situatie. De voornemens zijn uniformering van het loonbegrip, aanpak loonsomheffing, verkorting winstaangifte en vereenvoudiging regelgeving inzake bv's, dus uitgaande van de huidige situatie. Schriftelijk is er nader ingegaan op de specifieke zaken die u in uw inbreng naar voren bracht. Als u eerst exact een nulmeting wilt hebben, dan zijn wij daar behoorlijk wat tijd mee kwijt. We gaan uit van de huidige situatie. Wij weten rond het kerstreces wat wij ten opzichte van nu willen veranderen. Ik zal die lijst geven. Ik kom dan met een stand van zaken zoals die er nu uitziet.

Mevrouw **Verburg** (CDA): Dit beschouw ik dan maar als een toezegging, want natuurlijk vind ik niet dat wij eerst die nulmeting moeten hebben. Ik zou zeggen: gas geven, maar we moeten wel het niveau van 2010 helder in beeld hebben om u te kunnen steunen in uw ambitie om die 10% in 2012 ook te hebben. Wij ontvangen dus graag een overzicht van de voornemens, maar ook van de stand van zaken, zodat wij toch een moment hebben om 2010 te meten.

Minister **Verhagen**: Ja, helder!

Dan kom ik bij de tweede prioriteit in het kader van het algemene vestigingsklimaat. Om het huidige vestigingsklimaat te versterken moeten wij, om te beginnen, niet in de val lopen van protectionisme. Wij moeten niet denken dat het vestigingsklimaat van Nederland verbeterd wordt doordat wij ons inzetten voor het beschermen van onze eigen situatie en een grens om ons heen zetten. Zeker als open economie moeten wij niet in de val lopen van het protectionisme. Wel zullen

Verhagen

wij over de grens moeten vechten voor een eerlijk speelveld en gelijke concurrentieverhoudingen. Ook gaan wij meer gebruikmaken van ambassades en posten om voor onze bedrijven deuren te openen en barrières weg te nemen. Wij gaan geen individuele bedrijven overeind houden. Wel moeten wij ervoor zorgen dat dit departement van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie bekendstaat als de ogen en oren van ondernemers, waar je op kunt rekenen als het moet.

Ik zal de Kamer, mede ook naar aanleiding van de inbreng van mevrouw Gesthuizen van gisteren, schetsen wat wij gedaan hebben aan de situatie rond Abbott. Mevrouw Gesthuizen gebruikte gisteren in de Kamer vrij grote woorden over gebrek aan actie van het kabinet. Maar wat hebben wij gedaan? Qua inzet geldt dat, zoals ook gemeld in de brief aan de Kamer, mijn voorganger direct na aanneming van de motie met de directie van Abbott heeft gesproken. Daarnaast heeft het departement van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie continu contact met Abbott. Dat past bij het belang dat ik hecht aan het voortdurend in gesprek zijn met het bedrijfsleven, om alles te doen wat mogelijk is voor behoud en uitbouw van bedrijvigheid in Nederland. In voorkomende gevallen schroom ik er ook niet voor om door middel van economische diplomatie de besluitvorming bij multinationals te beïnvloeden. Qua resultaat hebben wij bereikt wat mevrouw Gesthuizen met haar motie wenste, namelijk dat de Nederlandse directie en de ondernemingsraad van Abbott weer in constructief gesprek met elkaar komen. Op dit moment is er dus constructief overleg tussen de directie en de ondernemingsraad en dat was het doel van de motie. Wij verwachten medio december meer duidelijkheid over de uitkomsten van dat overleg en uiteraard houden wij in de tussentijd actief de vinger aan de pols. Wij zijn in regelmatig contact met het bedrijf om te ondersteunen waar dat nodig is; ook deze week is er vanuit het departement contact geweest met Abbott, zelfs gisteren nog over de laatste stand van zaken. Wij willen dus niet alleen maar afwachten, maar we willen uiteraard ook dat het constructief overleg ergens toe leidt. De beste manier om bedrijven als Abbott en Organon voor Nederland te behouden en nieuwe aan te trekken, is ervoor te zorgen dat Nederland een concurrerend ondernemingsklimaat ten opzichte van andere landen heeft. Ik zet vandaag neer hoe het kabinet dat denkt te bereiken, maar uiteindelijk zijn besluiten van bedrijven over de vraag waar zij activiteiten willen concentreren, natuurlijk de verantwoordelijkheid van de ondernemingen zelf. Garanties geven kan ik niet! Als mevrouw Gesthuizen dat met haar motie beoogt, kan ik geen uitvoering geven aan haar motie. Ik kan niet garanderen dat het bedrijf hier blijft; het is geen staatsbedrijf. Wij leven gelukkig niet in een communistisch regime waarbij de staat alles bepaalt. Wat ik wel kan doen, zoals mevrouw Gesthuizen in haar motie suggereerde, is me er ten volle voor inzetten om bedrijven hier te houden en nieuwe bedrijven aan te trekken. En dat doen we ook met Abbott.

Mevrouw **Gesthuizen** (SP): Voor zover er zaken in touw zijn gezet en voor zover er actie is geweest, ben ik daar natuurlijk blij mee; laat ik dat vooropstellen. In de motie vroeg ik de regering echter niet voor niets – ik heb dat heel specifiek geformuleerd – om contact op te nemen met de Amerikaanse directie. En dat heb ik de minister nog niet horen zeggen. Het stelt me teleur dat dit nog

niet is gebeurd. Is de minister van plan om het toch nog te gaan doen?

Minister **Verhagen**: Indien, ook uit de gesprekken die op dit moment worden gevoerd tussen de Nederlandse directie en de ondernemingsraad, blijkt dat het nuttig zou zijn om ook in dit verband direct contact te hebben met de Amerikaanse directie, dan zal ik dat niet nalaten.

De **voorzitter**: Mevrouw Gesthuizen, kort.

Mevrouw **Gesthuizen** (SP): Dat is heel mooi. Dat geeft mij hoop. Ik begrijp dat we wat geduld zullen moeten hebben en dat we half december meer horen. Wij houden intussen ook zo nauw mogelijk contact met de ondernemingsraad van Abbott. Ik hoop dat de minister dat ook zal blijven doen. Gezien de aankondiging in de media van onze premier dat hij zijn uiterste best gaat doen voor MSD in Oss, verwacht ik een gelijksoortige inzet op dit terrein voor Abbott.

Minister **Verhagen**: Dat is absoluut onze inzet. Dat geldt ook voor andere bedrijven waarover ik op basis van signalen zorgen tot mij krijg, indien ik iets kan doen. Gisteren was er het afgrijzen dat een bedrijf als Hunkemöller in andere handen kwam. Nederland verdient zijn geld in een open economie voor een groot deel met export, maar ook met buitenlandse investeringen hier. Wij proberen een ondernemings- en investeringsklimaat te hebben waarmee we die bedrijven en investeringen aantrekken. Dat kan echter ook betekenen dat ze naar elders gaan. Dat houd je niet tegen. Als we dat zouden doen, kom je weer bij het protectionisme. Dat proberen we hier niet te krijgen. Je hebt dan misschien niet het risico dat bedrijven weggaan, maar in de tussentijd heb je ook niets. Dat is niet onze bedoeling.

Mevrouw **Dijksma** (PvdA): Dat we in een open economie leven is natuurlijk volstrekt evident. Dat betekent niet dat we ons wat zaken als Abbott betreft de kaas van het brood moeten laten eten. Zo ken ik de minister ook niet. Hoe wil hij de positie van de ondernemingsraad steunen? Vorige maand is de motie van mevrouw Hamer met een meerderheid aangenomen. Daarin wordt uitgesproken dat er een versterkte rol moet komen van de werknemers en specifiek van de ondernemingsraad in dit soort situaties. Wat is er tot nu toe in het overleg tussen minister Kamp en deze minister gedaan?

Minister **Verhagen**: Over deze motie heb ik nog geen contact gehad met collega Kamp. In relatie tot Abbott en ook op basis van de motie-Gesthuizen is wel duidelijk dat de ondernemingsraad weer in een constructief gesprek moet komen met de directie. Op die manier probeer je de positie van de ondernemingsraad te versterken. Dankzij de interventie van mijn voorganger is de directie weer gaan praten met de ondernemingsraad. Ik vind in zijn algemeenheid ook dat je moet luisteren naar wat de ondernemingsraad te berde brengt als je opkomt en wilt opkomen voor de belangen van werknemers. Ik moet eerlijk zeggen dat ik de motie-Hamer niet direct voor het oog heb. Mevrouw Hamer zal ongetwijfeld een buitengewoon constructief voorstel hebben gedaan, zeker als dat gesteund is door een meerderheid van de Kamer. Ik heb niet direct voor ogen welke versterkte rol er voor de ondernemingsraad werd gevraagd in deze motie. De

Verhagen

uitvoering van de motie inzake ondernemingsraden is in den brede aan collega Kamp. Ik zal bij hem informeren naar de stand van zaken rond de uitvoering van de motie-Hamer.

Mevrouw **Dijksma** (PvdA): Dan wil ik graag een brief van de minister over de uitkomst van dat beraad krijgen.

Minister **Verhagen**: Die krijgt u van de heer Kamp.

Mevrouw **Dijksma** (PvdA): Uiteindelijk spreekt de regering met één mond, dus of die brief nu van de heer Kamp of de heer Verhagen komt, is mij om het even, als hij maar komt. Ik zou wel willen weten of er op het departement naar aanleiding van de situatie bij Abbott en Organon inmiddels nieuwe noodscenario's zijn om voortaan gezwind te kunnen handelen in voorkomende zaken. De minister heeft daar nu over kunnen nadenken.

Minister **Verhagen**: Het is geen kwestie van noodscenario's, maar van gezwind optreden. Als ik signalen krijg dat er problemen dreigen, schroom ik zelf niet de telefoon te pakken en de directie te bellen. Ik zal niet het voorbeeld noemen waarin ik dat al heb gedaan, maar mevrouw Dijksma kan ervan verzekerd zijn dat ik daar alert op zal toezien indien dat nodig is. Daarvoor hoeven geen noodscenario's ontwikkeld te worden. Dat is een gevoel van urgentie.

Mevrouw **Dijksma** (PvdA): Goed zo, want dit stelt mij gerust. Is de minister bereid om het innovatiebeleid wel in te zetten om bijvoorbeeld R&D-activiteiten voort te zetten, zodat bedrijven hier blijven?

Minister **Verhagen**: Ik kom later in mijn betoog nog terug op R&D en innovatie. Ik zal dan daarop ingaan. Ik krijg nu ook informatie met betrekking tot een andere vraag van mevrouw Dijksma. Minister Kamp heeft aangegeven dat hij de Kamer in het voorjaar een reactie op die motie zal sturen. Ik zeg mevrouw Dijksma toe dat ik voor het voorjaar daarover nog nader met hem van gedachten zal wisselen.

Mevrouw **Wiegman-van Meppelen Scheppink** (ChristenUnie): Wij spreken over individuele bedrijven. Ik maak mij in dat verband toch wel wat zorgen over Kip caravans. Waarom heeft het kabinet de Kip caravans onder het beleid van landbouw en dus onder de verantwoordelijkheid van de staatssecretaris ondergebracht?

Minister **Verhagen**: Ik zal dit niet koppelen aan de discussie die wij gisteren gevoerd hebben over de plofkip. Ik denk dat de staatssecretaris straks een heel afdoend antwoord op die vraag kan geven.

Kip caravans levert producten waar wij vroeger allemaal buitengewoon trots op waren en velen zijn dat nog steeds. Velen beleefden daar zeer veel plezier aan tot in lengte van dagen en konden op beschermde wijze hun tijd van ontspanning doorbrengen.

Mevrouw **Wiegman-van Meppelen Scheppink** (ChristenUnie): Het is heel bijzonder dat de beantwoording van de schriftelijke vragen over Kip caravans toch echt bij het onderdeel landbouw is terechtgekomen.

Minister **Verhagen**: Dit is heel opmerkelijk.

Mevrouw **Wiegman-van Meppelen Scheppink** (ChristenUnie): Het is een mooi voorbeeld van hoe dingen samengaan.

Minister **Verhagen**: Ik denk dat de spellingcorrector een verkeerde shift heeft gemaakt. Ik ben niet van plan om weg te lopen voor de verantwoordelijkheid inzake Kip caravans.

Mevrouw **Wiegman-van Meppelen Scheppink** (ChristenUnie): Dit is het belangrijkste. Dat wilde ik graag horen!

Minister **Verhagen**: Het antwoord is echter dat de staatssecretaris zich meer richt op het regionaal economisch beleid. Daarom vindt mevrouw Wiegman het antwoord in dat setje. Ik kan haar echter geruststellen. Dit is één departement. Het doet weinig ter zake of het nu gaat om het setje van de staatssecretaris of om het setje van de minister. De brief waarmee wij dit alles aan de Kamer hebben aangeboden, is door beiden ondertekend.

De heer **Braakhuis** (GroenLinks): Ik kom terug op Abbott en Organon. Het is evident dat de markt zijn werk doet. Het is bovendien legitiem dat een Amerikaanse onderneming kan besluiten tot consolidatie van de activiteiten in de Verenigde Staten. Daar heb ik op zich geen problemen mee. Het gaat hier echter niet om een gewoon bedrijf, maar om bedrijven die een specifieke, toegevoegde waarde hebben voor Nederland. Die waarde zit hem nu juist in die R&D-activiteiten. De minister komt daar straks nog op terug. Ik stel deze vraag zodat hij daar nog uitgebreider op terug kan komen.

Nuon verkoopt nu ook Helianthos; juist weer zo'n innoverende activiteit dus. Nuon verkoopt natuurlijk niet de productielijn, want die wordt in China goedkoop opgetuigd. De Chinezen kopen echter uiteindelijk wat er in R&D is geïnvesteerd. De kennis loopt dus weg. De minister zegt dat wij een vestigingsklimaat moeten creëren om de bedrijven hier te houden. Dat doen wij al, want hebben zo'n beetje de laagste Vpb van Europa. Daar zit het hem dus blijkbaar niet in. Dit soort bedrijven verkoopt ondanks de gunstige voorwaarden in Nederland, waaronder een Vpb van 25%. Wat doet de minister om deze kennisintensieve bedrijven toch binnen te houden?

Minister **Verhagen**: De heer Braakhuis moet het mij niet kwalijk nemen dat ik later in mijn betoog terugkom op innovatie en versterking van topgebieden. De vraag van de heer Braakhuis hangt daar namelijk echt mee samen. Ik ben het met hem eens als hij stelt dat het niet alleen om een specifiek bedrijf gaat, maar ook om de hele cluster van kenniswerkers en kennis die je juist met het oog op innovatie in de toekomst nodig kunt hebben. Op die manier kun je namelijk de werkgelegenheid in de toekomst veiligstellen. Ik zal nog nader terugkomen op die elementen.

De **voorzitter**: De minister komt erop terug, mijnheer Braakhuis.

Verhagen

De heer **Braakhuys** (GroenLinks): Ik heb nog een heel korte opmerking. Niet alleen moet het innovatiebeleid worden versterkt, maar blijkbaar lukt het op dit moment zelfs niet om een kennisvlucht te voorkomen. Ik zou graag willen dat de minister daarop inzoomt.

Minister **Verhagen**: Dat is te makkelijk. Ik kan daartegenover stellen dat Danone hiernaartoe is gekomen – er zijn ook andere vragen over gesteld – en dat er vanwege onze kennis voor is gepleit om extra investeringen te doen in samenwerking met de Universiteit Utrecht. Tegenover bedrijven die weggaan komen er andere bij. Wij willen met ons beleid juist die hoogwaardige toegevoegde waarde voor de toekomst zeker stellen.

De **voorzitter**: Maar wij gaan het later hebben over innovatie.

Minister **Verhagen**: Daar gaan wij het later over hebben.

Als je ondernemers gericht wilt helpen – daar ging deze discussie over – moet je als overheid herkenbaar zijn. Hierin past de filosofie van de voorstellen die door uw Kamer zijn gedaan – ik noem mevrouw Verburg, de heer Ziengs en de heer Verhoeven – over de Kamer van Koophandel. Dan heb je het over een herkenbaar element. Het terugbrengen van de huidige versnippering van het aanbod aan overheidsondersteuning past daarin. Dat is ook de reden waarom in het regeerakkoord zeer nadrukkelijk is ingezet op het werken aan één loket, het ondernemersplein. Ik wil twee elementen van die discussie even apart behandelen, te weten de heffing en de dienstverlening.

Als ik uw Kamer goed heb begrepen, kunnen onze gezamenlijke wensen op dit punt – daarover verschillen wij niet – als volgt worden gerealiseerd. Wij starten met ondernemerspleinen door de huidige taken van Syntens samen te voegen met die van de Kamers van Koophandel. Daarmee krijgen wij een nieuwe organisatie, het ondernemersplein. Dat zal zo worden ingericht dat de taken met betrekking tot het handelsregister blijven bestaan en dat er een bundeling van deze en andere taken in één loket komt. Het is de bedoeling dat meer op ondernemers gerichte organisaties daarbij aanhaken, zodat veel meer dan tot nu toe alle relevante informatie via één loket digitaal en fysiek wordt ontsloten. Dit alles betekent wel dat er een forse efficiëncyslag bij de Kamers van Koophandel moet plaatsvinden. Om dit mogelijk te maken is naar onze mening onder meer nodig dat de Kamers van Koophandel worden omgevormd tot een zelfstandig bestuursorgaan. Het is zaak dat het nieuwe ondernemersplein meer ondernemersgericht wordt en datgene doet waaraan daadwerkelijk behoefte is. Het gaat daarbij nadrukkelijk ook om de complementariteit met andere publieke en private ondernemersorganisaties. Wat diverse vertegenwoordigers van fracties hierbij hebben opgemerkt over belangenbehartiging, neem ik uiteraard zeer ter harte. Dat is het ene element.

Het andere element is de rol van de heffingen. Uiteraard wil ik kritisch kijken naar de hoogte en de complexiteit van de huidige heffingen. Dat kunnen wij doen bij de omvorming naar een ondernemersplein. Ik voel er beginsel weinig voor om heffingen vrijwillig van karakter te maken. "Profijtbeginsel" klinkt heel mooi, maar het kan hier tot echt grote problemen leiden. Ik vind dat wij het kind niet met het badwater moeten weggoien. Ondernemers moeten inderdaad meer waar

voor hun geld krijgen. Het vrijwillig maken van heffingen kan ertoe leiden dat de financiële basis onder de vorming van het ondernemersplein gewoon wegvalt. Dat kan een keuze zijn, maar in de huidige budgettaire situatie kan en wil ik dat niet compenseren. Als je een deel van die heffingen facultatief maakt, krijg je toch freeridgedrag en freeriderproblemen. De baten slaan niet bij ieder individueel bedrijf neer. Daarom is het logischer om te kiezen voor een collectieve heffing waaruit de belangen voor de hele sector worden behartigd. Ik wil, zoals mevrouw Verburg heeft gevraagd, de plannen over de toekomst van de Kamers van Koophandel, de vorming van ondernemerspleinen, dit jaar aan de Kamer toesturen. Bij die plannen wil ik meteen de reactie meenemen op de evaluatie van de Kamers van Koophandel die recentelijk door Berenschot is uitgevoerd. In die reactie zal ik ingaan op de mogelijkheden en onmogelijkheden van de financiering.

Mevrouw **Verburg** (CDA): Dit klinkt mij als muziek in de oren. De vormgeving in één zbo vind ik uitstekend, maar die ondernemerspleinen moeten wel heel dicht bij de ondernemers in de regio worden georganiseerd. Die nabijheid in de eigen regio vind ik cruciaal. Graag een toezegging op dit punt.

Minister **Verhagen**: Regionale dependances zeg ik uiteraard toe. Als je één loket hebt waar ondernemers zowel digitaal als fysiek die diensten moeten kunnen afnemen, dan horen daar regionale dependances bij.

De heer **Verhoeven** (D66): De Kamers van Koophandel en de bedrijfschappen, de verplichte heffingsinstituten, bestaan al ontzettend lang. De minister houdt een verhaal met pleinen en loketten. Ik snap dat verhaal, maar op deze manier blijven de instituten, die verplichte heffingen, voortbestaan. Dan gaan we afslanken, dan gaan we heroriënteren, dan gaan we er nog eens naar kijken. Dat doen wij al honderden jaren. Ondernemers hebben geen behoefte aan pleinen of loketten. Zij willen gewoon wat minder lasten. Zij willen niet meer betalen voor iets wat zij niet gebruiken. Ik vraag de minister om er heel goed over na te denken. Als wij allerlei dingen in stand houden, komt er op een gegeven moment een loket met allemaal dingetjes die ondernemers niet willen. Daar zit geen ondernemer op te wachten. Hoe reageert de minister daarop?

Minister **Verhagen**: Zo zwart-wit wordt het niet neergezet in de evaluatie van Berenschot, maar er is de algemene klacht van het bedrijfsleven over die verplichte heffingen. Dat is evident. Ik wil kritisch kijken naar de complexiteit en naar de hoogte van de heffingen. Daarnaast wil ik de taken van Syntens en Agentschap NL samenvoegen. Je kunt al het geld weghalen, maar ik heb het niet. De heer Verhoeven moet dan ook niet vragen hoe zit het met dit en hoe zit het met dat en hoe het zit met die en die uitvoeringstaken. Ik heb problemen met het afschaffen van al die heffingen of met het facultatief maken ervan. Het gaat om zaken die ten gunste komen van een hele sector. Je kunt dan wel zeggen "ik ben niet naar het loket geweest dus ik heb niet voor die dienst betaald", maar de sector als geheel profiteert er wel van.

De heer **Verhoeven** (D66): Een sector is niks. Het gaat om ondernemers. Een sector is helemaal niks. De

Verhagen

minister neemt een voorschot op het plein en begint al een aantal organisaties te noemen die hij wil gaan bundelen, maar ik wil terug naar die heffingen van de Kamer van Koophandel. De minister wil kijken naar een verlaging van de heffing. Kan hij aangeven waar hij ongeveer aan denkt? Als het gaat om een verlaging van € 3, dan zijn wij geen stap verder. Maar als het om € 40 gaat, begint het interessant te worden.

Minister **Verhagen**: Dat kan ik u op dit moment niet zeggen, want ik moet nog zien welk budget ik nodig heb. Als ik Syntens hierin wil vormgeven, dan is een bepaald budget nodig. Linksom of rechtsom, daar moet voor betaald worden. Als je het niet meer financiert, schaf je het af. Met overheidsgeld kan ik het niet financieren. Er moet op een gegeven moment een keuze worden gemaakt. Het is ondernemersvriendelijk als er een ondernemersplein is waar diensten verkrijgbaar zijn die nu deels door Kamer van Koophandel, deels door Syntens en deels door Agentschap NL worden uitgevoerd. Daar heeft een individuele ondernemer wat aan. Niet alleen voor zijn individuele bedrijf, maar ook voor het ondernemersklimaat en het investeringsklimaat in de regio.

De heer **Verhoeven** (D66): Het gaat over individueel en collectief. Als de minister aan ondernemers vraagt wat zij met de Kamer van Koophandel willen, zullen alle individuele ondernemers collectief zeggen dat zij er geen behoefte aan hebben.

Minister **Verhagen**: Ik zeg toe dat ik in de reactie die wij geven op de evaluatie, met name hierop zal ingaan. Er is een heel heldere evaluatie gemaakt door Berenschot. Daar komen onder andere een aantal van dit soort problemen in voor. Daar zal ik in onze reactie dus verder op ingaan. Ik ben echter van opvatting dat juist voor de behartiging van de belangen zo'n ondernemersplein gunstig is voor ieder individueel bedrijf.

Mevrouw **Dijksma** (PvdA): Mijn fractie steunt deze benadering van de minister, want dat lijkt ons een verstandige lijn. Wij gaan de bureaucratie aanpakken en de dienstverlening versterken; als het even kan misschien ook wel met wat minder heffing. Ik heb echter nog een vraag. Wij denken dat deze operatie het meest succesvol is als de minister die in een korte klap neerzet. Dat betekent dat hij eigenlijk voor 1 juni van het volgend jaar die ondernemerspleinen actief moet hebben en de boel geregeld moet hebben. Gaat hem dat lukken?

Minister **Verhagen**: Dat weet ik niet. Ik ga uiteraard proberen het zo snel mogelijk te realiseren. Ik ben ook blij met de steun van mevrouw Dijksma. Het vergt echter een aanpassing van de wet. De Kamer weet hoe lang de vorige keer de discussie over de toenmalige reorganisatie van de kamers van koophandel heeft geduurd. Ik heb ook hulp van de Kamer nodig. Ik heb het ook nodig dat de vertraging die door de benadering van individuele fracties kan optreden, niet plaatsvindt.

Mevrouw **Gesthuizen** (SP): Wanneer denkt de minister dat hij zijn plannen naar de Kamer kan sturen? Ik kan er op dit moment namelijk nog heel weinig chocola van maken. Wij voeren hier wel een discussie, maar ik weet nog helemaal niet wat de concrete plannen zijn. Ik wil

daarom graag weten wanneer wij die in ontvangst kunnen nemen.

Minister **Verhagen**: Het concrete plan betreft die omvorming tot een ondernemersplein. Daarbij blijven niet alleen de taken met betrekking tot het handelsregister bestaan – die zijn nu ook toegevoegd aan de kamers van koophandel – maar daar wordt ook een bundeling van de huidige taken van Syntens aan toegevoegd. Eind van dit jaar zal ik de Kamer de uitwerking van deze plannen toesturen.

De heer **Ziengs** (VVD): Ik ben erg blij met de toezegging dat wij in ieder geval richting één zbo gaan. Ik heb alleen nog wel een vraag. Wellicht kan de minister die beantwoorden en daarmee de kou uit de lucht nemen voor de heer Verhoeven. Mijn vraag betreft de twee extra heffingen in plaats van de basisheffing voor de inschrijving in het handelsregister. Ik zou mij zo kunnen voorstellen dat in de nieuwe opstelling die de minister voor ogen heeft, een enorme besparing gaat plaatsvinden. Daarbij kan ik genoeg nemen met zijn toezegging, als hij die nu gaat doen, dat die besparingen ten gunste zullen komen aan die tweede en derde tariefstelling, zodat de ondernemer dus daadwerkelijk minder gaat betalen.

Minister **Verhagen**: Ik heb al toegezegd dat ik naar de hoogte en de complexiteit van die heffingen zal kijken. Dat hangt onder andere samen met de elementen van Syntens die daaraan toegevoegd worden. Het hangt verder samen met de vraag hoe de regionalisering van het economisch beleid zal worden uitgevoerd. Het is in ieder geval wel de bedoeling dat het goedkoper wordt.

De **voorzitter**: Mijnheer Verhoeven mag kort iets zeggen, want hij werd aangesproken.

De heer **Verhoeven** (D66): Het verbaast mij enorm dat de VVD-fractie bij monde van de heer Ziengs nu ineens aangeeft dat zij genoeg neemt met datgene wat de minister over dit onderwerp en over de kamers van koophandel heeft toegezegd. Een paar dagen geleden heeft de VVD-fractie namelijk duidelijk aangegeven dat zij die heffingen ook vrijwillig wil maken. Ik snap dan ook niet dat de VVD op dit punt ineens terugkrabbelt en genoeg neemt met een zeer afgezwakte variant.

Mevrouw **Ouwehand** (PvdD): Voorzitter. Ik heb een vraag over de gerichte hulp aan bedrijven en het vestigingsklimaat. Ik heb gevraagd naar de deal met Danone in 2009. Wij hebben toen kunnen lezen dat een woordvoerder van het ministerie heeft gezegd: wij hebben er hard voor moeten knokken om Danone in Nederland te houden. Ik heb gevraagd wat dan de deal was. In de schriftelijke antwoorden staat: wij hebben geen directe subsidie verstrekt. Dat had ik ook wel kunnen bedenken. Wat was echter de afspraak met Danone?

Minister **Verhagen**: Er is geen concrete afspraak gemaakt, zoals mevrouw Ouwehand suggereert. Wat er is gebeurd, staat in de schriftelijke reactie. Door het investeringsklimaat, gericht op samenwerking tussen bedrijfsleven en kennisinstellingen, is er een omgeving gecreëerd waardoor Danone het verstandig vond om in Nederland te blijven en die samenwerking met Utrecht

Verhagen

aan te gaan. Dit betekent: zorgen dat partijen bij elkaar worden gebracht, zodat kennis en handwerk hand in hand kunnen leiden tot vestiging, en voortbouwen op ervaringen die in Wageningen met Food Valley zijn opgedaan. Met deze elementen wordt de kracht die er is, versterkt, waardoor een bedrijf alles afwegende – kijkend naar de VWB, de mogelijkheid om de kennis te delen met de universiteit of te werven van de universiteit – constateert dat dit een goede omgeving is om uit te breiden.

Mevrouw **Ouwehand** (PvdD): Met alle respect, maar als ik de schriftelijke antwoorden lees en de minister hoor, begrijp ik dat er met Danone is gepraat en dat is uitgelegd hoe aantrekkelijk Nederland is. Daar geloof ik niet veel van, want Danone heeft goede mensen in dienst die dit zelf allang hebben onderzocht. Het bedrijf weet heus wel dat Nederland Schiphol heeft. Mijn vraag is: wat heeft het ministerie van Economische Zaken toegezegd en hebben de innovatiesubsidies op het gebied van Food & Nutrition er misschien iets mee te maken? Kan de minister hier ja of nee op antwoorden?

Minister **Verhagen**: Ik ga niet over het geloof van mevrouw Ouwehand. De suggestie alsof wij ondershands iets hebben gegeven, werp ik verre van me. Als die suggestie doorklinkt, dan accepteer ik die niet. Het reguliere werk van een ministerie is juist om met het aanbieden van een bidboek, waarin wordt geschetst wat er in Nederland mogelijk is, op welke wijze universiteiten meewerken en welke kennis aanwezig is, te laten zien wat er op dit punt beschikbaar is. Waarom denkt mevrouw Ouwehand anders dat buitenlandse bedrijven naar Nederland komen? Niet omdat zij al dan niet mooie blauwe ogen heeft. Dat doen ze omdat ze denken dat ze hier uiteindelijk geld kunnen verdienen.

Mevrouw **Ouwehand** (PvdD): Ik maak een korte afrondende opmerking. Danone zat al in Nederland, kende Nederland, wist dat Schiphol er is, wist hoeveel werknemers er zijn, kende het niveau van de kennis hier; dat was het niet. Als de woordvoerder van het ministerie van Economische Zaken zegt dat men er hard voor heeft moeten knokken, dan denk ik dat er meer is besproken dan alleen maar een mooie PowerPoint presentatie over wat Nederland allemaal te bieden heeft, want dat wist Danone al. Ik heb er grote moeite mee om de minister te geloven als hij zegt dat er verder niets is toegezegd.

Minister **Verhagen**: Ik heb daar grote moeite mee, daar heb ik echt serieus grote moeite mee. Ik daag mevrouw Ouwehand uit om dit soort beschuldigingen hard te maken of mee niets te suggereren, want zo kunnen we niet werken.

Mevrouw **Ouwehand** (PvdD): Ik zeg dat ik er grote moeite mee heb. Ik zeg niet dat het niet waar is, maar het komt mij ongeloofwaardig voor. Als de minister mij zegt dat de innovatiesubsidies voor Food & Nutrition er niets mee te maken hebben gehad, dan hebben we een klip-en-klaar antwoord. De grote hoeveelheid woorden die de minister nodig heeft om uit te leggen hoe het is gelopen, maken het verhaal niet geloofwaardig. Ik doe geen harde beschuldiging, maar ik heb er grote moeite mee om te geloven dat dit zo in elkaar steekt.

Minister **Verhagen**: Ik mag hopen dat innovatiesubsidies over het algemeen, ook voor Food & Nutrition, als onderdeel van ons vestigingsklimaat inderdaad helpen.

De heer Ziengs, mevrouw Gesthuizen en de heer Van Vliet gingen gisteren in op de kansen voor kleine ondernemers om hun positie te vergroten, bijvoorbeeld bij aanbestedingen. Dat is hard nodig. De heer Van Vliet wist dit zeer helder onder woorden te brengen. Het is duidelijk dat kleine bedrijven last hebben van onredelijke contractvoorwaarden. Dit blijkt duidelijk uit de rapporten die op dit punt zijn uitgebracht, zoals het rapport Onevenwichtige contractvoorwaarden van de Stichting Marktwerking Installatietechniek. Neem bijvoorbeeld het aansprakelijk stellen van vertraging die veroorzaakt wordt door niet het dienstverlenende bedrijf, maar de aanbestedende dienst. Via de contractvoorwaarden komt die vertraging toch voor rekening van de onderneming. Hoe kleiner de onderneming, hoe minder de kans dus om het op een fatsoenlijke manier te bolwerken. Kleine ondernemers kunnen niet inschrijven omdat opdrachten door aanbestedende diensten tot één, zeer grote, opdracht worden geclusterd. Ik noem het voorbeeld van een aanbestedende dienst met 120 vestigingen in Nederland. Die kan een schoonmaakopdracht in één klap aanbesteden. Een kleine onderneming kan hierop niet inschrijven. Die kan niet op 120 vestigingen in Nederland schoonmaak verrichten.

Uit het rapport van VNO-NCW, Overheidsopdrachten? Vergeet het maar! blijkt dat veel ondernemers klagen omdat aanbestedende diensten geneigd zijn om verschillende opdrachten te clusteren tot een dusdanig grote opdracht dat een kleine ondernemer die nooit aankan. Bij geclusterde opdrachten speelt bovendien dat er vaak veel meer eisen worden gesteld. Uit het rapport van Berenschot, in opdracht van het ministerie van Economische Zaken opgesteld, blijkt dat het aantal eisen bij een geclusterde opdracht veel hoger ligt dan bij een normale opdracht. Het gaat om gemiddeld 4,5 eis bij een geclusterde opdracht en gemiddeld 3,4 eis voor alle opdrachten.

Deze onderzoeken hebben geleid tot het voorstel voor een nieuwe aanbestedingswet. Dat ligt bij de Kamer. Er is een aantal elementen in opgenomen die de toegang voor kleine ondernemers bij aanbesteding verbetert. Het is bekend dat in het regeerakkoord staat dat de positie van kleine bedrijven en zzp'ers verder versterkt moet worden, juist verder dan in het wetsvoorstel is verwoord.

Het moet duidelijk zijn dat de overheid juist bij aanbestedingen aan de kant van de ondernemers staat. Dat wil ik concreet handen en voeten geven, mede gelet op de inbreng van gisteren. Ik wil bijvoorbeeld in het wetsvoorstel bepalen dat aanbestedende diensten alleen eisen mogen stellen die proportioneel zijn. Dan kun je ook de geconstateerde problemen beter aanpakken. Ik wil het huidige wetsvoorstel, zoals het bij de Kamer ligt, op een aantal punten aanscherpen. Ik bereid op dit moment dan ook een nota van wijziging op dit wetsvoorstel voor. Een aantal van de genoemde punten is daarin opgenomen. Die nota van wijziging zal ik de Kamer, tezamen met de nota naar aanleiding van het verslag, voor 1 januari doen toekomen.

De **voorzitter**: Is dit het einde van een blokje? Dan gaan wij weer interrumperen.

Mevrouw **Gesthuizen** (SP): Dank voor deze heldere

Verhagen

toezegging. Ik ben zeer benieuwd naar de nota van wijziging. Kan de minister mij toezeggen dat de aanbesteding zoals die heeft plaatsgevonden bij het ministerie van Justitie voor tolk- en vertaalwerk, in de toekomst voor 99,99% is uitgesloten? De kleine zelfstandige had daarbij immers absoluut geen enkele mogelijkheid om aan de bak te komen.

Minister **Verhagen**: Ik wil dit uitzoeken. Ik kom hierop in tweede termijn terug. Ik weet niet wat de aanleiding of de oorzaak is van hetgeen mevrouw Gesthuizen schetst.

De heer **Verhoeven** (D66): De minister geeft echt blij van een goede visie en van een goed gevoel voor de situatie bij het aanbesteden in het midden- en kleinbedrijf. Ik ben daar heel blij mee. Ik complimenteer hem daarmee. Dit is goed. Dit thema is immers jarenlang ondergewaardeerd en onbenut gebleven.

Ik wil een ding verduidelijkt hebben. In het regeerakkoord staat aan het begin dat de overheid op een aantal manieren gaat bezuinigen. Er staat ook iets over zodanig inkopen dat geld wordt bespaard. Dat staat ergens in de inleiding van het regeerakkoord. Vervolgens staat bij het punt van ondernemerschap heel duidelijk dat het gaat om toegang voor het mkb bij aanbesteden en dat ook zzp'ers die toegang krijgen. Ik vertrouw de minister, na wat hij heeft gezegd, op zijn goede intenties. Kan de minister aangeven of deze twee dingen met elkaar in tegenstelling zijn? Als de overheid bezuinigt door in te kopen, zijn wij immers toch weer verkeerd uit. Begrijpt de minister mijn vraag?

Minister **Verhagen**: Ik begrijp wat de heer Verhoeven zegt, maar het klopt niet. Je ziet nu vaak dat ieder ministerie zijn eigen toko heeft. Dat is niet nodig, want het is één overheid. Waarom zou het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie een eigen club hebben die computers aanschaft en het ministerie van Binnenlandse Zaken ook? Los daarvan is het niet nodig om dergelijk personeel op alle ministeries te hebben.

Het mag voorts duidelijk zijn dat je honderd computers vaak tegen gunstiger voorwaarden kunt kopen dan één computer. Als de heer Verhoeven naar de winkel gaat en één Mac koopt – hij lijkt mij wel iemand die een Apple computer heeft – betaalt hij een iets hogere prijs dan wanneer zijn buurman naar binnen loopt en er vijfhonderd bestelt.

De heer **Verhoeven** (D66): Wij gaan dus gebundeld inkopen om niet allemaal met eigen toko's bezig te zijn, maar dat gaan wij doen zonder te clusteren.

Minister **Verhagen**: Je mag van een bedrijf verwachten dat het in staat is om vijfhonderd computers te leveren als je zo'n aantal nodig hebt.

De heer **Verhoeven** (D66): Maar niet 15.000 of 150.000.

Minister **Verhagen**: Niet een dusdanige clustering die leidt tot de problemen die ik zojuist heb geschetst, want dan doe je hetzelfde wat je anderen verwijt.

De heer **Van Vliet** (PVV): De toezegging van de minister klinkt mij als muziek in de oren. Ik ben zeer benieuwd naar de nota van wijziging en zal die met veel interesse

lezen. Ik heb een aanvullende vraag aan de minister. Kan hij vast een tipje van de sluier oplichten over de Europese drempelwaarden en de aanbestedingen die daaronder liggen? Met andere woorden: als wij in Nederland vrij zijn om zelf regels in te vullen, wordt er dan gestreefd naar lagere drempelwaarden?

Minister **Verhagen**: Ik kom daar in tweede termijn op terug. Het probleem dat ik net heb geschetst met betrekking tot de clusteropdrachten zit onder de drempel. Als wij gaan werken aan het wegnemen van aanvullende eisen, heb je volgens mij dat probleem niet. Als dat zo is, wordt dat uiteraard juist bij deze elementen meegenomen. Het belangrijkste is om de voorwaarden die het eigenlijk onmogelijk maken in de aanbesteding, van tafel te krijgen.

De **voorzitter**: Ik zou het waarderen als de minister om 19.30 klaar is met zijn antwoord, zodat wij dan kunnen schorsen voor de dinerpauze. Ik hoop dat de minister een puntige bijdrage kan leveren.

Minister **Verhagen**: Voorzitter. Ik ben op de helft van de oorspronkelijke tekst. Vanwege interrupties en de reacties daarop zegt dat echter niets.

Mevrouw Verburg, de heer Verhoeven en de heer Van Vliet vragen mijn visie op een eventuele samenvoeging van het aantal toezichthouders op het bedrijfsleven. Mevrouw Verburg spreekt de wens uit om het aantal toezichthouders te verminderen en noemt daarbij samenvoeging van de Nederlandse Mededingingsautoriteit, de Onafhankelijke Post- en Telecommunicatie Autoriteit, de Consumentenautoriteit en de Nederlandse Zorgautoriteit. Ik kan mij op zich goed vinden in een bundeling van het aantal toezichthouders. Daarbij liggen de NMa, de OPTA en de Consumentenautoriteit voor de hand. Dat is ook in lijn met de ambitie om tot een meer slagvaardige en kleinere overheid te komen. Samenvoeging draagt bij aan een effectievere en efficiëntere organisatie, een beter gebruik maken van de aanwezige kennis en de inzet van medewerkers bedrijfsvoering. Dan kan er ook geen onduidelijkheid bestaan over de vraag wie waarover gaat. Tegelijkertijd is ook gelet op de mogelijke bezuinigingen. De werkgroep brede heroverwegingen heeft ook het een en ander gezegd over de bedrijfsvoering en het is goed om naar mogelijkheden tot samenvoeging te kijken. Er is inderdaad wel wat synergie te bereiken in het sectorspecifieke toezicht door de Nederlandse Zorgautoriteit en het algemene mededingingstoezicht door de Nederlandse Mededingingsautoriteit. Ik weet echter niet of het één op één koppelen van het toezicht het meest voor de hand ligt. Ik zeg wel toe dat ik met mijn collega van Volksgezondheid, Welzijn en Sport de mogelijkheden voor wat meer synergie tussen beide vormen van toezicht zal bezien. Tegelijkertijd moeten wij ons niet rijk rekenen. Uit alle berekeningen blijkt namelijk dat er een bezuiniging kan worden bereikt van rond de 10% maximaal. Wij zullen goed moeten kijken naar de juridische consequenties en naar medezeggenschapsaspecten op dit punt. De heer Verhoeven vroeg mij, specifiek in te gaan op de positie van de consument. Ik wil ernaar kijken en zal de Kamer begin volgend jaar informeren over mogelijke voorstellen, waarbij alle elementen, zowel volksgezondheid als de positie van de consument, worden meegenomen.

Verhagen

Mevrouw **Dijksma** (PvdA): Uiteindelijk gaat het om effectiviteit en slagvaardigheid ten gunste van degene voor wie de toezichthouder werkt, namelijk de consument. Het is dan echt te vaag als de minister zegt dat hij nog eens wil kijken naar de positie van de toezichthouders. Mijn fractie gaat het erom dat een mededingingsautoriteit steviger kan optreden dan nu soms het geval is. Is de minister bereid om dat ook mee te nemen?

Minister **Verhagen**: Nu doet mevrouw Dijksma mij tekort, want ik zal niet "eventjes ook nog kijken naar de consument". Het is de bedoeling om te komen tot één toezichthouder, althans tot vermindering van het aantal toezichthouders. Dat was ook het verzoek van de Kamer. Om te beginnen wil ik bezien hoe wij die bundeling kunnen realiseren. Mensen hebben namelijk ook nog wel eens last van over elkaar heen buitelandse toezichthouders. Uiteraard hoor daarbij de positie van de consument te zijn gewaarborgd. De Kamer vraagt daarvoor terecht aandacht. Door samenwerking wordt die positie steviger. Waar ik vraagtekens bij zet en waar ik in ieder geval overleg over wil hebben met mijn collega van VWS, is het voorstel om ook de Nederlandse Zorgautoriteit erbij te nemen.

Mevrouw **Verburg** (CDA): Ik dank de minister voor de toezegging. Ik had ook gevraagd om een toezichtvisie, die gebaseerd is op vertrouwen in plaats van op wantrouwen. Het is prachtig dat de bundeling een besparing oplevert van 10%, maar het gaat er ook om dat er niet verschillende instanties bij zorginstellingen of bedrijven over de vloer komen, die soms ook tegenstrijdige adviezen geven of taken opleggen. Dat levert natuurlijk ook winst op, die niet in procenten is uit te drukken, maar wel in vermindering van irritatie en ergernis.

Minister **Verhagen**: Daarin hebt u gelijk. Bij de mate van vertrouwen moeten wij uitgaan van "high trust", maar daarbij hoort ook een forse tik op de vingers als je dat vertrouwen schendt.

Stel dat de ene dag de ene inspectie over de vloer komt. Je moet dan het halve personeel vrijmaken om dat in goede banen te leiden. Als je het allemaal net op orde hebt, komt dan een week later de volgende. Bij veel instellingen of bedrijven wekt dat irritatie. Dat is uiteraard een element waaraan aandacht wordt besteed in het plan van aanpak.

De heer **Van Gerven** (SP): Er is veel discussie over de rol van de NMa in de zorgsector. De Nederlandse Zorgautoriteit speelt ook een belangrijke rol in de zorgsector. Zou het geen goed idee zijn om de taak van de NMa uit de zorgsector te halen? Dat heeft twee voordelen. Het leidt tot efficiencywinst en tot een duidelijke takenscheiding tussen de NZa en de NMa. Daarover is namelijk voortdurend gedoe. Is de minister bereid de mogelijkheid te onderzoeken om het toezicht op de zorgsector onder te brengen bij de NZa? Dat zou duidelijkheid scheppen en leiden tot kwaliteitsverbetering.

Minister **Verhagen**: Dat zou kunnen, ware het niet dat ik daar niet over ga. De minister van VWS gaat daarover. We hebben in het regeerakkoord een passage opgenomen waarin staat wat onder de NMa en wat onder de

NZa valt. Die gaat met name over het volgende: je kunt de zorg niet helemaal bij de NZa leggen terwijl er in het kader van marktwerking ook zaken van mededinging aan de orde zijn. Er zullen namelijk vormen van marktwerking worden geïntroduceerd in de zorg. De discussie hierover is volgens mij ook al met minister Schippers gevoerd tijdens de behandeling van de begroting voor VWS.

De heer **Van Gerven** (SP): Ik vraag om een onderzoek. Het is duidelijk dat er sprake is van mededinging, maar de rol om daarop controle uit te oefenen, zou ook bij de NZa kunnen worden gelegd. Ik vraag de minister of hij hiernaar onderzoek wil laten doen. Ik verlang geen uitspraak van hem over de kant die het op moet gaan. Het lijkt me dat er niets tegen een onderzoek kan zijn.

Minister **Verhagen**: Dit element is echt besproken met de minister van VWS tijdens de begrotingsbehandeling, mede gelet op bepaalde bestaande plannen. Natuurlijk spreekt het kabinet met één mond, maar toch lijkt het me voor de goede orde handig om de vragen te stellen waar ze thuishoren.

Voorzitter. Het departement van ELI zou niet langer bekend moeten staan als een veelpotige subsidiefabriek, maar als een departement dat gericht ondernemers en innovatie vooruithelpt. Daarom gaan we stevig snoeien, ook in het aantal subsidies. We gaan belastinggeld effectiever inzetten. We gaan dat inbedden in een veel breder innovatiebeleid. We komen met een topgebieden-aanpak om breder geld beschikbaar te stellen voor bedrijven. Ik kom daarop zo dadelijk nog terug.

We zullen echt keuzes moeten maken. Met "we" bedoel ik het kabinet, maar ik hoop dat ook de Kamer dit wil. We willen subsidies verlenen die bewezen effectief zijn. We houden subsidies niet slechts in stand omdat ondernemers het leuk vinden om geld te ontvangen. Iedereen vindt het leuk om extra geld te ontvangen, maar dat is geen reden om een subsidie in stand te houden. Subsidies ondernemen niet en subsidies innoveren niet. Ondernemers doen dat wel.

De Kamer heeft een aantal van die keuzes vlak voor de begrotingsbehandeling al ontvangen. Ik had die informatie ook achterwege kunnen laten, maar vond dat niet eerlijk in verband met de discussie over de begroting die we vandaag voeren. Ik heb de Kamer een invulling van de subsidietaakstelling over 2011 toegevoerd. We gaan in 2011 60 mln. bezuinigen op subsidies. Zoals in het regeerakkoord ook al te lezen was, loopt dat op tot 555 mln. in 2015. Dat doet natuurlijk pijn, dat realiseer ik mij zeer wel. We stoppen met innovatievouchers, bezuinigen fors op innovatieprogramma's en snijden stevig in regionaal-economisch beleid. Dat doet inderdaad pijn.

We willen subsidies verlenen die bewezen effectief zijn. Dat is een van de redenen dat we de InnovatiePrestatieContracten ruimer gaan uitvoeren. We gaan samen met het bedrijfsleven bekijken welke regelingen verder versterking verdienen. We willen de Kenniswerkersregeling ruimer uitvoeren. Ik ga bekijken hoe ik het mechanisme van die regeling kan verankeren in bestaande instrumenten. Ik neem daarbij graag de suggestie van de heer Verhoeven mee om te bekijken of en, zo ja, op welk moment een omgekeerde kenniswerkersregeling nuttig is.

We zijn van plan om subsidies met garanties en leningen uit een revolverend fonds te financieren. De

Verhagen

financiële middelen uit dit fonds zullen kritisch worden ingezet zodat zo veel mogelijk investeringen uit succesvolle innovaties kunnen terugvloeien. Met deze beschikbaar gekomen middelen kunnen dan weer andere, nieuwe initiatieven worden gefinancierd. Naar aanleiding van de vraag van mevrouw Verburg kan ik opmerken dat ik nu hard bezig ben om dat fonds vorm te geven. Ik ben nu hard aan het werk met het succesfonds – zo noemde mevrouw Verburg het en ik vind dat op zich een mooie naam – inclusief de voeding die het zou moeten krijgen. Ik denk daarbij aan een aantal bronnen. Huidige instrumenten kunnen onder andere de basis vormen voor dit fonds, zoals het Innovatiekrediet, de Regeling seed capital technostarters en soortgelijke regelingen voor het mkb. Daarnaast ben ik in overleg met de Europese Investeringsbank om te bezien of wij het budget uit het Innovatiekrediet voor drie jaar kunnen verdubbelen. Op de uiteindelijke inrichting van dat fonds kom ik terug in het kader van het nieuwe bedrijfsleven-beleid. Samen met het bedrijfsleven zal hieraan worden gewerkt. Ik zal overleg hebben met het bedrijfsleven over de wijze waarop dat kan.

In het kader van de begrotingsvoorbereiding zijn wij nagegaan welke tijdelijke stimuleringsregelingen – er is niet voor niets voor het woord “tijdelijke” gekozen, want het zijn geen structurele regelingen – gelet op de huidige situatie beslist moeten worden verlengd. Dat geldt ook voor maatregelen ten aanzien van kredietverlening. Wij hebben kritisch bezien wat nu echt noodzakelijk is om in de crisistijd ondernemers verder te helpen. Er is besloten om vrijwel alle verruiming van de garantieregelingen te verlengen van 2010 naar 2011. Dat geldt dus ook voor de Tijdelijke garantie ondernemingsfinanciering en de verruiming van de Borgstellingsregeling Midden- en KleinBedrijf door een hogere maximumgarantie te geven en deze open te stellen voor grotere mkb-ondernemingen. Wij hebben ook gekozen voor een verruiming van de Regeling Groeifaciliteit middels een hoger maximum en openstelling voor grotere bedrijven.

Van de verruiming inzake starters binnen de borgstellingsregeling hebben tot nu toe circa 1000 bedrijven gebruik gemaakt. Middels de Tijdelijke garantie ondernemingsfinanciering is dit jaar al voor meer dan 500 mln. aan garanties verleend, hetgeen overeenkomt met een bedrag aan leningen van meer dan 1 mld.

Er is inderdaad niet voor gekozen – mevrouw Verburg en mevrouw Wiegman hebben daarover gesproken – om de regeling voor bestaande bedrijven generiek op het verhoogde percentage van 80 te houden. Het is namelijk nogal wat dat de overheid – het gaat nu niet om een tijdelijke maatregel ten tijde van een scherpe crisis – voor 80% garant staat voor leningen van doorgewinterde bedrijven. Dat is wat anders voor starters of innovatieve bedrijven. Het is eigenlijk alleen maar gerechtvaardigd dat de overheid zoiets doet als er sprake is van een crisissituatie. Daarom was die regeling in het vorige jaar zo. Nu de economie weer wat opkrabbelt, hebben wij besloten om de zaken die ik net noemde wel voor te zetten, maar de verruiming van deze maatregel als eerste niet te verlengen. Wij gaan dus weer terug naar het oorspronkelijke niveau van per saldo 45%.

Mevrouw Verburg en mevrouw Wiegman hebben gevraagd om daar nader naar te kijken en om de plannen op dit punt te herzien, dus om deze tijdelijke maatregel nog een jaar in te zetten. Als de Kamer dit verzoek steunt, ben ik bereid deze regeling met een jaar

te verlengen. Dat is echt met één jaar. Dan wil ik niet volgend jaar die discussie weer hebben. Ik ga uiteraard niet over de discussie, maar ik zeg nu reeds toe dat ik aan een dergelijk verzoek niet tegemoet zal komen volgend jaar. Nu kun je nog stellen dat het economisch herstel nog broos is. Dankzij het geweldige beleid zal dat volgend jaar natuurlijk niet meer het geval zijn.

De **voorzitter**: Kijk, die toezegging hebben wij binnen.

Mevrouw **Dijksma** (PvdA): Ik zou willen zeggen dat we u daaraan gaan houden. Dat snapt u. Mijn vraag heeft betrekking op het revolving fund. Dat klinkt prachtig. Het is fantastisch dat u in Europa gaat lobbyen, maar in de schriftelijke beantwoording hebt u ook gesuggereerd dat de provincies eventueel kunnen bijdragen. Dat is echter onzeker. Dat is heel eerlijk, want die provincies worden ook al opgezadeld met het regionaal economisch beleid waarvoor u ze nul euro meegeeft. Als u uw betoog begint met de opmerking dat het bedrijfsleven, VNO-NCW en MKB-Nederland, zich gesteund moet voelen door uw departement, vraag ik mij af of u echt de indruk hebt dat dit met dit beleid op innovatie het geval is.

Minister **Verhagen**: Ik ga nog een hele tijd door over innovatie. De rest van mijn betoog, met uitzondering van de amendementen, gaat over innovatie. U krijgt dus nog heel veel van mij te horen. In dit kader ging het over het revolverend fonds. Ik heb gezegd dat ik daarbij onder andere denk aan financiering, innovatiekrediet, een seed capital regeling of soortgelijke regelingen voor het mkb en die Europese investeringsbank. U moet er niet één element uitlichten en mij vragen of dat is wat ik het bedrijfsleven te bieden heb. Nee, het ging specifiek over het revolverend fonds. Bij de uitwerking kom ik bij het bedrijfsleven, een notitie. Mevrouw Verburg deed in haar inbreng suggesties voor de voeding van een revolverend fonds. Ik heb een aantal andere voedingen genoemd, maar die zijn niet uitputtend.

Mevrouw **Dijksma** (PvdA): Dat is geen antwoord op mijn vraag. Mijn vraag is of de minister denkt dat het bedrijfsleven zich met dit innovatiebeleid en de voorliggende voorstellen gesteund voelt door het departement.

Minister **Verhagen**: Daar ben ik van overtuigd. Als u de rest van mijn betoog over het innovatiebeleid en het versterken van de topgebieden afwacht, hoop ik uiteraard dat u ook overtuigd bent. Nogmaals, ik ben er wel van overtuigd.

Mevrouw **Wiegman-van Meppelen Scheppink** (ChristenUnie): Ik ben natuurlijk blij met datgene wat deze minister heeft gezegd over het BMKB. Hij vraagt om een Kameruitspraak daarover. Ik zal in tweede termijn dan ook een motie op dit punt indienen. Ik ben ook geen voorstander van eindeloze subsidies. Als deze minister echter zegt dat hij in gesprek zal gaan met het bedrijfsleven, zal hij merken dat het niet eindeloos vraagt om subsidies. Het vraagt om een betrouwbare overheid. Ik denk dat het daar enorm aan schort. Om allerlei gegronde redenen wil dit kabinet allerlei subsidies afbouwen. Ik ben bang dat dit, door de snelheid waarmee dit gebeurt, onvoldoende gelijk opgaat met een betrouwbare overheid voor het bedrijfsleven. Zojuist

Verhagen

kreeg ik een mailbericht van een ondernemer in zonne-energie. Hij schrijft dat hij er zo moe van wordt: dan een MEP-subsidie, dan een SDE en vervolgens onzekerheid over de wijze waarop die wordt vormgegeven. Hij schrijft dat hij in Nederland wil stoppen en dat hij wil vertrekken. Hoe gaat deze minister die betrouwbaarheid ook voor de toekomst goed regelen?

Minister **Verhagen**: Dat zal ik doen door heldere afspraken te maken. Als er ten behoeve van de crisis tijdelijke maatregelen genomen worden, kan het niet zo zijn dat de overheid onbetrouwbaarheid wordt verweten op het moment dat die tijdelijkheid "afloopt". Als bijvoorbeeld in 2009 – we zullen daarover spreken in relatie tot het amendement van mevrouw Dijkma – klip-en-klaar gezegd wordt dat dit het eind is van de subsidie – die loopt dus af – kan de Kamer natuurlijk zeggen dat die niet gestopt mag worden. Dat staat haar vrij. Dat kan echter niet gekoppeld worden aan een onbetrouwbare overheid als laatstgenoemde gezegd heeft dat het voor 2009 was en dat het dus finito is met die subsidie.

Mevrouw **Wiegman-van Meppelen Scheppink** (ChristenUnie): Is dat iets wat deze regering in gesprek met het bedrijfsleven alleen maar gaat regelen op basis van data in de trant van dat het 1 januari is en dat er wordt gestopt, hoe de situatie ook is? Mij lijkt dat in het gesprek met het bedrijfsleven wordt nagegaan of die crisis inderdaad voorbij is, of dat de financiële situatie van bedrijven nog zo kwetsbaar is dat je ze niet kunt vragen om ...

Minister **Verhagen**: Dat is exact de reden geweest waarom wij besloten hebben om alle garantieregelingen wederom te verlengen, met uitzondering van de regeling waarop mevrouw Wiegman doelt. Over die laatste regeling zeg ik nu zelfs dat ik de bereidheid heb om die nog een jaar te verlengen, gelet op het feit dat het herstel slechts broos is. Ik heb namelijk juist niet naar de datum gekeken maar naar de feitelijke economische situatie. Deze maatregelen hebben wij destijds getroffen in het kader van het crisis- en herstellepakket. Toen hebben wij gezegd dat wij in deze crisis een extra steuntje in de rug moesten geven. Om die reden namen wij ten behoeve van de ondersteuning van het bedrijfsleven tijdelijk deze maatregelen. Daarvan is echter duidelijk dat het niet ten eeuwigden dage is. Hetzelfde geldt bijvoorbeeld voor de maatregelen die vanuit Sociale Zaken zijn genomen, de deeltijd-WW. Deze gelden niet ten eeuwigden dage. Tenzij je pleit voor een communistische geleide staatseconomie, kun je niet van de overheid verwachten dat de Staat het allemaal bepaalt en betaalt.

De **voorzitter**: Helder. Mijnheer Verhoeven, kort en puntig.

De heer **Verhoeven** (D66): D66 wil het innovatiebeleid en alle fondsen, budgetten en subsidies die erbij horen, echt heel simpel maken. Gisteren hebben wij daartoe twee potten voorgesteld: de terugverdienpot en de meebetaalpot. Het revolverend fonds gaat over de terugverdienpot. Dit is namelijk bijna hetzelfde; wij hebben echter de dekking heel duidelijk gemaakt. Kan de minister toezeggen dat hij in het revolverend fonds in ieder geval de budgetten van Syntens, de innovatiekredieten, de

vouchers en de Innovatie Prestatie Contracten zal betrekken? Zo kan hij ervoor zorgen dat duidelijk is waar het geld voor het revolverend fonds vandaan komt.

Minister **Verhagen**: Ik maak duidelijk waar het geld vandaan komt. Ik heb een aantal elementen genoemd en ik ben niet bereid om de elementen die de heer Verhoeven naar voren brengt, erbij te brengen. Zo hebben wij Syntens in het kader van het Ondernemersplein ingebracht. Hoe creatief de heer Verhoeven ook is, hij kan niet twee keer op dezelfde wijze het geld uitgeven.

De heer **Verhoeven** (D66): Wij willen graag Syntens bij het revolverend fonds. Daarmee hebben wij een prachtige terugverdienpot. Wij willen het niet in een vaag Ondernemersplein, waaraan ondernemers niets hebben. Vandaar dat ik het nog een keer probeerde.

Minister **Verhagen**: Ja, zo probeert u het via een andere weg. U noemt dit nu een vaag Ondernemersplein. In eerste instantie was u blij dat dit meegenomen kon worden in de omvorming van de Kamers van Koophandel. U gebruikt dus niet alleen uw geld twee keer, u gebruikt ook nog eens argumenten tegengesteld. Dat is heel creatief. Innovatief zelfs! Maar daar geef ik geen subsidie op.

De **voorzitter**: Mijnheer Dijkgraaf, kort.

De heer **Dijkgraaf** (SGP): Volgens mij heeft de minister een punt als hij zegt dat die subsidies niet beloofd zijn. Wij leven in een andere tijd, zo zei hij, en daarom moeten wij daarop bezuinigen. Is de minister het met mij eens dat dit eigenlijk juist vraagt om een ander type instrument, een instrument dat geen geld kost, bijvoorbeeld een percentage duurzame energie dat wij met elkaar afspreken? Wil de minister daarover nadenken?

Minister **Verhagen**: Bij de aanvang van deze vergadering heb ik gezegd dat wij over energie breder komen te spreken in een apart wetgevingsoverleg. Dat is gisteren ook met de voorzitter van de Kamer afgesproken. In zaken als de SDE, de Green Deal of besparingen etc., zitten zeer zeker de door de heer Dijkgraaf genoemde elementen. Daarover komen wij echter te spreken bij het wetgevingsoverleg.

De **voorzitter**: De heer Braakhuis had nog een heel korte vraag.

De heer **Braakhuis** (GroenLinks): Ik ben eigenlijk zeer ontevreden over de antwoorden van de minister op de vragen van mevrouw Wiegman. Zij heeft iets heel belangrijks naar voren gebracht, de betrouwbaarheid van de overheid. Ik wil graag van de minister weten waarom een betrouwbare overheid in Duitsland dan wel kan. Daar belooft de overheid continuïteit. Continuïteit geeft aan hoeveel risico je loopt. Wij zitten in Nederland met banken die niet eens meer durven te investeren in sommige zaken, zoals innovatie en duurzaamheid, omdat zij bang zijn voor die onbetrouwbare overheid. Ik vind dat de minister hierin een stuk concreter kan worden.

Minister **Verhagen**: Dit doet absoluut geen recht aan hetgeen ik hier naar voren heb gebracht.

Verhagen

De **voorzitter**: Heel goed. Dan gaat de minister verder, terwijl hij vanuit zijn ooghoeken naar de klok kijkt.

Minister **Verhagen**: Wij hadden het over tijdelijke garantieregelingen, regelingen die tijdelijk zijn ingesteld om het verwerven van kredieten mogelijk te maken ten tijde van een crisis waarin banken daartoe niet zo bereid waren. Als wij bereid zijn om al die tijdelijke garantieregelingen voort te zetten, kan de heer Braakhuis toch niet spreken van een onbetrouwbare overheid?

De **voorzitter**: Mijnheer Braakhuis, één zinnetje.

De heer **Braakhuis** (GroenLinks): Het is juist die continue tijdelijkheid die de continuïteit in de weg zit.

Minister **Verhagen**: Nee. Dan had de Kamer niet moeten instemmen met een tijdelijk pakket in relatie tot de crisis.

De **voorzitter**: Helder. Ik stel voor dat de minister continueert.

Minister **Verhagen**: Tenzij de heer Braakhuis ervan uitgaat dat wij continu in crisis zijn. Misschien is dat de doelstelling van ... Nee, laat ik dat niet doen. Overigens is het zo dat in Duitsland de duurzaamheidsregeling wordt aangepast, omdat de budgettaire kosten daar compleet ontploft zijn.

Voorzitter. Dit kabinet maakt eindelijk een echte keuze voor innovatie en het versterken van de topgebieden van de economie. Door deze zaken met elkaar te verbinden, krijg je het voor elkaar dat kennis en kunde leiden tot kassa, om met de geachte afgevaardigde mevrouw Verburg te spreken. Daarnaast kan Nederland op verschillende topgebieden toonaangevend zijn in Europa en in de wereld door eindelijk weer echte keuzes te maken die gevolgen hebben voor de hele keten van het economisch beleid. Van zowel VNO-NCW als van de heer Rinnooy Kan heb ik vernomen dat ze de inhoud van deze beleidskeuzes ondersteunen.

Waar breder wel vraagtekens bij gezet worden, is de financiële haalbaarheid in tijden van budgettaire krapte. Dat kan ik op zich begrijpen. Maar ik zal schetsen hoe ik dat voor mij zie. Ik zie het vooral ook als een uitdaging om het toch voor elkaar te krijgen. Het is de taak van de Kamer om mij dan weer te beoordelen op de resultaten en mij te controleren.

Ik ga nu, als minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, het innovatiebeleid coördineren in één ministerie. Ik ga op dat punt ook de doorzettingsmacht gebruiken om zeker te stellen dat gelden voor onderzoek tot valorisatie leiden. Geld voor kennis moet meer ingezet worden voor daadwerkelijke benutting door bedrijven.

Diverse fracties hebben een pleidooi gehouden om juist valorisatie leidend te laten zijn in het beleid gericht op innovatie en ondernemerschap. Ik deel dat ten volle. We moeten namelijk de excellente kennis bij onze universiteiten, hogescholen en kennisinstituten meer te gelde maken. Zowel door deze kennis beter beschikbaar te maken voor het bestaande bedrijfsleven, zoals het midden- en kleinbedrijf, als door het stimuleren van het opzetten van bedrijven met deze kennis. Maar ook door onderzoekers en instellingen te beoordelen op valorisatieprestaties. Daar zul je ze gewoon op moeten afrekenen. Dat betekent dus niet dat alleen Onderwijs, maar

ook ELI bij de besteding van gelden daar zeer nadrukkelijk op zal letten. Ook voorstellen die ik bijvoorbeeld van de CDA-fractie hoorde om universitair onderzoek beter toegankelijk te maken voor studentstarters, sluiten daar naadloos op aan. Het aardige is dat vorige week in het kader van de Global Entrepreneurship Week juist jongere ondernemers, studenten die een bedrijfje opgezet hadden, hier zeer nadrukkelijk een pleidooi voor hielden.

In aansluiting daarop ga ik bekijken hoe je de patenten die bij de universiteiten op de plank liggen, beter kunt benutten. Waarom zouden patenten niet op een "no cure, no pay"-basis kunnen worden gebruikt? Als je er wat mee verdient, krijgt de universiteit een deel van de verdiensten. Ik zal over beide elementen binnenkort het gesprek aangaan met de staatssecretaris van OCW.

De kracht van ons bedrijfsleven – velen van u hebben daarop gewezen – komt zeer sterk naar voren in topgebieden als water, voedsel, tuinbouw, chemie, hightech, life sciences, energie, logistiek en creatieve energie. Dat zie je terug in de innovatieve clusters: Greenports, Food Valley en Brainports. Die gebieden en die clusters krijgen prioriteit bij de keuzes van de regering en dus binnen het innovatiebeleid.

Hoe doen we dat? Ik wil u allen oproepen om niet te somber te doen over geld. Er wordt behoorlijk wat kritiek door eenieder geuit dat de FES-gelden verdwenen. Feit is inderdaad dat de FES-gelden wegvallen. Maar wees eens eerlijk: geen enkele politieke partij hier in de Kamer had in haar verkiezingsprogramma gelden gereserveerd voor een verdere voeding van het FES. Kijkt u allen uw eigen verkiezingsprogramma er maar op na. Ik zie de heer Verhoeven heel verbaasd kijken. Ook bij uw partij was de voeding van de FES-gelden geschrappt, mijnheer Verhoeven.

De **voorzitter**: Het wordt zo wel nachtwerk.

Minister **Verhagen**: Dit is uitlokking, sorry.

De **voorzitter**: Ik hoopte om half 8 te kunnen dineren, maar ik vrees dat dit later wordt.

De heer **Verhoeven** (D66): Voorzitter. Wat de minister zegt, klopt, alleen D66 is de partij die daar het langst over heeft nagedacht en de meeste tijd nodig heeft gehad om tot die conclusie te komen, terwijl een heleboel andere partijen in deze partijen het even zo over boord hebben gegooid.

Minister **Verhagen**: Voorzitter! U weet niet hoe lang ik hiermee heb geworsteld!

Daarnaast zijn er wel degelijk financiële middelen beschikbaar om deels in te zetten in de topgebieden. Fundamenteel onderzoek is nieuw, maar de tweede geldstroom van de NWO- en KNAW-instituten. Toegepast onderzoek: TNO, GTI, WLO 700 mln. Resterend innovatie-instrumentarium: circa 200 mln., exclusief de WBSO. Daarbij komen de innovatiebudgetten van andere departementen, de budgetten voor internationaal ondernemen en export, dat wordt uitgewerkt in een homogene groep voor de economische topgebieden. Daar zullen wij ons op concentreren. Het is noodzakelijk om effectiever en gericht om te gaan met de beschikbare middelen. Die zul je dus meer moeten richten op die topgebieden omdat daar onze kracht zit. Hoe doen we dat? Via de homogene groep economische topgebieden.

Verhagen

den worden gelden voor het internationaal ondernemerschap, innovatie en export samengebracht, zodat zij in samenhang kunnen worden ingezet op die topgebieden.

Onder leiding van het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie gaan ook andere ministeries regels schrappen, procedures vereenvoudigen en het vestigingsklimaat voor de topgebieden verbeteren. Als bijvoorbeeld life sciences-bedrijven last hebben van de regels van VWS, dan lossen VWS en ELI dat samen op.

Het oude ministerie van Landbouw leert ons hoe je succesvol kunt samenwerken in de gouden driehoek van overheid, bedrijfsleven en kenniswereld, zoals wij dat ook rond het Wageningse kenniscomplex hebben kunnen zien. Dankzij Wageningen zit de Nederlandse land- en tuinbouwsector internationaal al jaren in de top. Dat model wil ik dus benutten voor de andere topsectoren. Per topgebied gaan wij samen met partners uit de gouden driehoek, dus met het bedrijfsleven en de kennisinstellingen, een concreet plan van aanpak maken om vestigingsklimaat en concurrentievermogen te versterken.

Ik kom nu op de opmerkingen van de heer Braakhuis. Je zult die onderzoeksinspanningen jarenlang moeten concentreren op speerpunten die juist de concurrentiekracht versterken. Ook handelsmissies en versterking van posten in het buitenland staan ook in het teken van die topgebieden. Je zult je daar veel meer op moeten richten in plaats van lukraak zaken te doen.

De grootste winst zit dus in het beter richten van de publieke kennisinfrastructuur van universiteiten, TNO's en GTI's op de topgebieden. Door een sterkere profilering en samenhang in het onderzoek kunnen die gebieden naar een hoger plan worden getild, ook binnen Europese programma's. Aparte innovatieprogramma's zijn in die werkwijze minder nodig. Ik geloof echt in die bundeling.

Technologische topinstituten kunnen in die werkwijze ook zeker een rol blijven spelen, maar zij zullen meer moeten aansluiten bij de topgebieden. Dit werk ik verder uit in de bedrijfslevennota die ik de Kamer in 2011 toe zal sturen.

De **voorzitter**: Dit riekt naar het einde van een blokje.

Mevrouw **Wiegman-van Meppelen Scheppink** (ChristenUnie): Voorzitter. Deze minister gaat niet over mijn geloof, maar ik geloof dat ik wel aardig in dit verhaal kan geloven. Verschillende fracties hebben vragen gesteld over bijvoorbeeld Top Instituut Pharma. Het gaat mij even om dit moment. Afgelopen jaren heeft de overheid met FES-gelden stevig geïnvesteerd in dit soort instituten. Er is van alles en nog wat opgebouwd. Nu is er onzekerheid. Ik ben niet van eindeloos subsidiëren, maar wat doet deze regering om te voorkomen dat de investeringen in dergelijke instituten verdwijnen? Een bedrijf kan in een overgangssituatie toch besluiten om te stoppen, omdat het te lang duurt en de onzekerheid te groot is. Daarmee verdwijnen allerlei investeringen en zij zijn dan weggegooid geld.

Minister **Verhagen**: Ik kan geen FES-gelden tevoorschijn toveren. Daarover kunnen wij lang en breed praten, maar dat heeft natuurlijk consequenties. Dat heb ik in de schriftelijke antwoorden op de vragen op dit punt ook aangegeven. Wat deze sector betreft: als er een probleem

is met betrekking tot bijvoorbeeld de life sciences, die ook onder VWS vallen, ga ik die problemen samen met VWS aanpakken. Laat ik een voorbeeld noemen. Als je de toelating van bepaalde nieuw ontwikkelde medicijnen op de markt sneller kunt regelen, levert dat meer op dan de hele subsidie bij elkaar. Uiteindelijk is er in dit concrete geval financiering tot 2012. Het speelt dus niet direct in het komende jaar, want dat waren al belegde gelden. Alles wat belegd is, gaat over naar de departementale begrotingen. Daarna zal het dus, als wij daar extra geld voor uit willen trekken, mee moeten lopen in de totale programmering van NWO, TNO et cetera.

Mevrouw **Wiegman-van Meppelen Scheppink** (ChristenUnie): Wat is nu het antwoord op mijn vraag? Nogmaals: het verhaal klinkt heel redelijk. Ik kan mij echter heel goed voorstellen dat deze bedrijven denken: prima, wat de minister allemaal zo bedenkt, maar voor ons is het allemaal nog wat onzeker en is het afwachten hoe het er allemaal precies uit komt te zien. Die bedrijven gaan dus nu al hun maatregelen nemen, en omdat het al in 2012 speelt zien zij geen andere mogelijkheid dan nu al te gaan afbouwen. Wat gaat de minister dus doen om te voorkomen dat gedane investeringen uiteindelijk weggegooid geld blijken te zijn?

Minister **Verhagen**: Ik heb al eerder gezegd dat ik niet kan toveren als ik geen geld heb. Ik ben er bovendien van overtuigd dat de sector uiteindelijk beter af is met de manier waarop wij dit innovatiebeleid en de samenwerking tussen het bedrijfsleven, de overheid en de kennisinstellingen vormgeven. Dat is naar onze mening uiteindelijk een betere positie voor het bedrijfsleven, ook in concurrentie met andere landen. Mocht een bedrijf op basis daarvan een andere keuze maken, dan kan ik daar niets aan doen. Dat is nu eenmaal een feit. Ik heb ook eerlijk gezegd dat het wegvallen van de vergoeding van het FES-fonds – nogmaals: alle politieke partijen hadden dit voor ogen – budgettaire consequenties heeft en dus ook gevolgen kan hebben voor een specifiek bedrijf. Maar in de sector als zodanig, in de life sciences en de farmasector als zodanig, zetten wij er dit programma tegenover waarvan de hele sector baat heeft.

Mevrouw **Dijksma** (PvdA): De minister heeft absoluut gelijk als hij zegt dat geen van de partijen het opdrogen van het FES in het basispad gecorrigeerd heeft. Dat is gewoon zo. Heel veel andere partijen hadden echter wel veel meer netto investeringen voor het onderwijs dan de regering er nu voor over heeft. Dat maakt natuurlijk wel dat je via die route ook meer had kunnen doen voor innovatie. Als de minister zegt dat het bedrijfsleven straks beter af is met de bundeling die hij nu voorstaat, wat is dan zijn reactie op de kritiek van het bedrijfsleven dat er soms toch ook specifiek steun en innovatieprogramma's nodig zijn en dat je op een aantal terreinen ziet dat het kind nu wel degelijk met het badwater wordt weggegooid?

Minister **Verhagen**: Een van de elementen die ik hoorde in de discussie is het punt van de wijzigingen die ik de Kamer maandag heb toegestuurd met betrekking tot de innovatievouchers. Je kunt kritiek hebben op het feit dat die innovatievouchers wegvallen. Dat is zo. Tegelijkertijd zetten wij in op versterking van de Innovatie Prestatie

Verhagen

Contracten, waarvoor we ook het vrijkomende geld gebruiken, omdat de Innovatie Prestatie Contracten een beter effect hebben dan de innovatievoucher. Het type bedrijven dat nu gebruikmaakt van de innovatievoucher, zou gebruik kunnen maken van de Innovatie Prestatie Contracten, en zal dat waarschijnlijk ook gaan doen. We hebben dus voor de inzet van het geld gekozen voor een instrument dat naar onze mening beter werkt en beter aansluit bij het totale beleid dat ik hier heb geschetst. Als je als bedrijf echter nu het voucher hebt en je dat morgen kwijtraakt, dan denk je: ja, dat ben ik nu kwijt. Dat was een van de elementen die in die kritiek naar voren kwam. Uiteindelijk ben ik ervan overtuigd dat je niet alleen door de bundeling van de inzet, de gouden driehoek, het concentreren op die topgebieden en het inzetten van alle ministeries op die terreinen, maar met name ook door de inzet van gelden via wetenschappelijk onderwijs, fundamenteel onderzoek en de tweede geldstroom – waarover niet alleen overleg is tussen OCW en ELI maar ook de doorzettingsmacht uiteindelijk bij dit ministerie ligt – echt valoriserend onderzoek krijgt, en dus meer waar voor je geld.

Mevrouw **Dijksma** (PvdA): Toch wordt de minister juist vanuit de innovatieve sector voorgehouden dat het kabinetsbeleid op korte termijn al 1500 mensen hun baan gaat kosten. Vindt de minister dat de bedoeling?

Minister **Verhagen**: Ik krijg tegelijkertijd vanuit de innovatieve sector en het bedrijfsleven te horen dat wat er nu gebeurt aan bundeling en inzet van innovatiegelden, wel degelijk veel meer zoden aan de dijk zal zetten. Mevrouw Dijksma heeft gelijk dat er subsidies wegvallen en dat dit derhalve consequenties heeft. Dat is inderdaad zo. Gegeven de budgettaire krapte en het feit dat we 18 mld. moeten bezuinigen om in de toekomst economische groei en werkgelegenheid veilig te stellen, hebben we dit instrument gekozen om zo optimaal mogelijk het geld dat we hebben, in te zetten.

Mevrouw **Dijksma** (PvdA): De minister zei dat hij een hand wil uitsteken. Hij hoeft dat niet eens richting ons te doen. Hij moet dat richting het bedrijfsleven doen waar men dat van hem vraagt. Men vraagt van hem om heel voorzichtig te zijn met die toptechnologische instituten en geen mensen nodeloos te laten afvloeien die hij straks misschien weer heel hard nodig heeft. Wat zegt de minister tegen dat bedrijfsleven?

Minister **Verhagen**: Uiteraard zullen wij in overleg proberen de pijn zoveel mogelijk te verzachten. Dat is evident. Ik ga niet de suggestie wekken dat er in een specifiek geval geen pijn geleden zal worden. De voeding van het FES is er niet meer en ook andere zaken vallen weg. De sector die mevrouw Dijksma heeft benaderd en die uiteraard ook mij benaderd heeft, is niet geheel afhankelijk van de FES-gelden, maar wel voor een groot deel. Tot 2012 is de financiering daar wel geregeld omdat die al belegd was. Ik ben ervan overtuigd dat door het versterken van de sector de mensen uit de life sciences een goede baan zullen houden, misschien niet in dit bedrijf, maar wel ergens anders.

Mevrouw **Gesthuizen** (SP): Waarom kiest de minister voor de topgebieden waarvoor hij kiest? Wat zijn zijn

criteria voor subsidie? Wat zijn de parameters om uiteindelijk het succes van deze keuzes te bepalen?

Minister **Verhagen**: De voorzitter sprak net over schorsen en ik ben ook bijna aan het einde van mijn antwoord gekomen, maar nu vermoed ik dat we hier toch nog wel even staan.

Waarom kies ik voor topgebieden? Ik ben ervan overtuigd dat met de zogenaamde verdelende rechtvaardigheid, waarbij je alles verspreidt over alle sectoren over het hele land, onze werkgelegenheid niet gebaat is. Bij sociale zekerheid hoort verdelende rechtvaardigheid. Voor het versterken van de werkgelegenheid en van onze economie is dat echter een verkeerd instrument. We hebben bij die topgebieden een multiplier die vele malen groter is voor iedere euro die je er in stopt dan wanneer je die rondstrooit. Daarom kiezen wij voor de topgebieden.

Wat zijn de criteria? Het gaat om valorisatie. We bekijken in hoeverre er een prestatie is op het gebied van valorisatie. Met andere woorden: hoe kun je kennis werkelijk omzetten in producten die je weer kunt verkopen, waarmee mensen aan het werk blijven en waarmee de economische groei gerealiseerd kan worden? Dat zijn de elementen die daarin een rol spelen. Met betrekking tot het totaalpakket gaan wij in de bedrijfslevennotitie in op de vraag hoe wij in Nederland het bedrijfsleven versterken en welke rol innovatie daarbij speelt. Deze brede nota zal de Kamer begin januari volgend jaar worden toegestuurd. De criteria zijn in principe economische sterktes in internationaal verband. De keuzes komen uiteraard terug in de bedrijfslevennotitie die ik zojuist toezet.

Mevrouw **Gesthuizen** (SP): Die wachten wij af. Ik ben er heel benieuwd naar. In de Kamer is de afgelopen tijd ook continu gesproken over generiek beleid. Wij willen zo veel mogelijk generiek beleid voor het bedrijfsleven. Mevrouw Verburg van de CDA-fractie noemde gisteren de topgebieden. Net als mevrouw Verburg noemt de minister de creatieve sector als een van de topgebieden. Hoe kun je een sector generieker stimuleren dan via een lage omzetbelasting, namelijk een btw-tarief van 6%? In deze sector zijn er namelijk een heleboel banen voor een heleboel mensen. Bovendien is de sector goed voor 19 mld. toegevoegde waarde waarvan bijna 40% verdiend wordt door export. De minister doet echter precies het omgekeerde voor de creatieve sector. Hij geeft een strafkorting en ziet daarin juist een heel specifiek innovatie-instrument voor de sector. Ik vind dat belachelijk. Kan de minister dit toelichten?

Minister **Verhagen**: Ik vind het niet belachelijk, want anders hadden wij die keuze niet gemaakt. Bovendien is deze discussie reeds deels bij de financiële beschouwingen gevoerd en deels bij de OCW-begroting in relatie tot cultuur. Mevrouw Gesthuizen verengt de creatieve industrie tot de podiumkunsten en de btw daarop. Naar mijn mening heeft zij een ietwat beperkt beeld van wat ik versta onder de creatieve industrie. Ik zal in de bedrijfslevennotitie daarom nog eens aanduiden wat wij op dat gebied precies voor ogen hebben.

De **voorzitter**: Ik stel voor dat de minister nu de amendementen bespreekt.

Verhagen

Minister **Verhagen**: Eerst wil ik nog twee andere onderwerpen bespreken, namelijk de belminuten en het "geen gezeur aan de deur"-register van de heer Braakhuis. Daarna ga ik in op de drie amendementen.

De **voorzitter**: Lukt dat allemaal in vijf minuten?

Minister **Verhagen**: Ik ga mijn uiterste best daarvoor doen.

De **voorzitter**: Ik stel voor dat de mensen het commentaar op hun eigen amendementen in hun eigen termijn geven. Wij moeten namelijk echt schorsen, ook in verband met de keuken.

Minister **Verhagen**: Dat is helder.

Mevrouw **Schaart** (VVD): Ik heb nog een klein punt van orde. Ik wil graag nog twee andere punten behandelen, namelijk het digitaal dividend en de digitale agenda.

Minister **Verhagen**: Op die punten is schriftelijk al gereageerd.

Mevrouw **Schaart** (VVD): Ik heb echter nog wel een vraag daarover.

De **voorzitter**: Mevrouw Schaart, die vraag kunt u meenemen in uw eigen termijn.

Minister **Verhagen**: Mevrouw Dijkma, de heer Braakhuis en de heer Verhoeven hebben terecht aandacht gevraagd voor de belminuten. Ik ben het volledig met hen eens; de consument hoort beschermd te worden tegen onjuiste en oneerlijke bejegening. Dat geldt ook in dit geval. Tegelijkertijd moeten wij oppassen dat wij de goede ondernemers niet laten lijden onder de kwaden door meteen in te grijpen met generieke wet- en regelgeving. Net als degenen die hier de discussie gevoerd hebben, ben ik absoluut niet gelukkig met het feit dat steeds meer abonnementen afrekenen per minuut. De desbetreffende consumenten zijn daardoor namelijk duurder uit. Ik ben net zo min als de Kamerleden gelukkig met het feit dat je vijf minuten moet betalen als je slechts vier minuten en vijf seconden gebeld hebt. Ik ga niet zo ver als één van de Kamerleden dat zei dat wij dan ook een hotel per uur moeten afrekenen, want dan komen wij in heel andere hotels uit en dat moeten wij niet hebben. Ik wil echter ook niet ingrijpen door deze vorm van afrekenen meteen te verbieden. De heer Dijkgraaf wees er namelijk terecht op dat het een onredelijke beperking is als er geen sprake is van een transparante markt met voldoende keuzemogelijkheden voor de consument.

Dit wil niet zeggen dat ik niets doe. Ik vind dat je de keuze moet hebben. Bovendien moet het helder zijn. Bij een abonnement dat per minuut afrekent, zijn de basiskosten lager. Een abonnement dat per seconde afrekent, kent daarentegen een iets hoger basistarief. Dat kan allemaal, maar die abonnementen zijn er onvoldoende. Dat ben ik ook met de Kamerleden eens. Ik heb Vodafone en KPN daar dus ook op aangesproken. Beide bedrijven hebben inmiddels toegezegd dat de consumenten meer keuzemogelijkheden krijgen tussen abonnementen waarbij per seconde wordt afgerekend. Ik wil KPN en Vodafone tot begin 2011 de tijd geven om die

toezegging na te komen en zowel voldoende keuze te creëren als volledige transparantie te bieden over de afrekenmethode. Mevrouw Dijkma heeft specifiek gevraagd of ik bereid ben om een stap verder te gaan. Ik zeg haar toe dat ik zelf met maatregelen kom, als begin 2011 blijkt dat de consumenten geen serieuze alternatieven hebben. Dan zal ik ervoor zorgen dat van overheidswege wordt geregeld – ik wil dat niet; ik laat het liever over aan de sector – dat de consument bij elke aanbieder kiezen voor afrekenen per seconde. Dus markt, pak het zelf op. Als zij dat niet doet, grijp ik zodanig in dat de consument volwaardige alternatieven heeft.

De **voorzitter**: Ik stel voor dat de minister nog "geen gezeur aan mijn deur" meeneemt.

Minister **Verhagen**: Dat klinkt zo sympathiek in de oren. Je zit zo'n grote stapel stukken door te werken en dan belt er weer iemand aan. De Kamer zegt steeds: wij willen minder regels, niet meer regels. Wij hebben al wetgeving met betrekking tot colportage. Wij hebben de Colportagewet en wij hebben een toezichthouder. Er lopen onderzoeken, ook van de Consumentenautoriteit, naar colportageactiviteiten van energiebedrijven. Het is terecht dat er zo'n onderzoek is en dat er zo nodig wordt ingegrepen. In het algemeen neemt het aantal klachten over colportage af. Maar er is iets geweldigs. Je kunt bij www.geenverkoopaandeur.nl een sticker vragen die je op je deur of op je brievenbus plakt. Mensen kunnen duidelijk maken dat aan hun deur niet wordt gekocht. Die stickers werken heel effectief. Daar heb ik helemaal geen wetgeving voor nodig. Het is net als een stickertje "nee/nee" op je brievenbus omdat je geen reclamefolders wilt ontvangen. Sinds ik dat op mijn brievenbus heb, krijg ik die dingen niet meer. Als je niet wilt dat iemand aan jouw deur belt, plak dan zo'n sticker erop in plaats van een wet of een register te maken. Volgens mij is er een heel simpel antwoord op. Ik wil u best een sticker geven.

De **voorzitter**: Simpele antwoorden, maar ook simpele vragen. Iedereen kan een vraag stellen. Mevrouw Dijkma was de eerste.

Mevrouw **Dijkma** (PvdA): Ik wil allereerst de minister hartelijk danken voor zijn toezegging. Ik vind het echt stevig dat hij zegt met wetgeving te komen op het moment dat de providers hun belofte niet nakomen. Ik sluit niet uit dat hij dat zal moeten doen, want er zijn veel providers en men moet zich daaraan houden.

De **voorzitter**: En uw vraag is?

Mevrouw **Dijkma** (PvdA): Mijn vraag is hoe het met het parkeerbeleid zit, want ook daarover heb ik de minister vragen gesteld. Misschien kan hij op dat punt zo'n zelfde royale houding aannemen die wij nu toch van hem gewend zijn.

Minister **Verhagen**: Ik heb daarop schriftelijk gereageerd dat ik er helaas niet over ga, maar de gemeente. Het voorbeeld waaraan mevrouw Dijkma zich ergerde, doet zich in enorme mate voor in Amsterdam. Ik ben ervan overtuigd dat er genoeg PvdA'ers in de gemeenteraad van Amsterdam zitten die hier onmiddellijk een eind aan willen maken.

Verhagen

De heer **Verhoeven** (D66): Het zijn er te veel in de gemeenteraad van Amsterdam!

Minister **Verhagen**: Volgens mij was D66 daar niet meer bij. Maar het is de bevoegdheid van de gemeente. Daar ga ik echt niet over.

Mevrouw **Schaart** (VVD): Wil de minister de telecombedrijven aansporen op het punt van de keuzevrijheid en de transparantie van de tarieven? De consument moet weten waar hij aan toe is. Hij moet kunnen inschatten wat de maandelijkse kosten zijn voor telecom. Dat is belangrijk. Wat gaat de minister daaraan doen?

Minister **Verhagen**: Dat is exact – ik zeg dat mevrouw Schaart toe – wat ik nu heb gevraagd van die telecombedrijven. Zij moeten daaraan invulling geven. Doen zij dat niet, dan gaan wij dat afdwingen. Zij hebben nu de toezegging gedaan dat zij zullen zorgen voor exact deze elementen: transparantie en keuzemogelijkheden tussen verschillende typen abonnementen inclusief een abonnement met "per seconde wijzer".

De heer **Verhoeven** (D66): Ik ben blij met de toezegging en de stevigheid die daaruit blijkt om een einde te maken aan die betaling per seconde en de afronding naar boven. Als elke aanbieder een per-secondeabonnement heeft, moet er wel vergelijkbaarheid zijn. Als de minister de regelgeving gaat invoeren, moet hij ook zeggen dat de standaard betaling per seconde is. Dat moet het uitgangspunt, dat moet het beginmoment zijn voor iedere consument die een contract afsluit. Pas na duidelijk overleg met de telecomaandbieder, kun je eventueel een abonnement hebben waarin je op een andere manier dan per seconde gaat betalen. Het gaat dus om de vergelijkbaarheid van de standaard.

Minister **Verhagen**: Dat laatste vind ik niet. Mijn toegeeflijkheid kent ook grenzen. Ik wil transparantie, ik wil dat de consument kan kiezen tussen een abonnement waarbij per minuut wordt afgerekend en een abonnement waarbij per seconde wordt afgerekend. Dat zal natuurlijk verschillende kosten met zich meebrengen. Hij moet die keuze hebben, hij moet weten waarvoor hij kiest, hij moet weten waarop hij zich abonneert.

De heer **Braakhuis** (GroenLinks): Ik liep door de stad en ik zag een bord waarop stond: bij deze supermarkt alles voor de halve prijs. Dat laat ik niet lopen, dacht ik. Toen ik binnenkwam, zeiden de mensen: pak maar wat je wilt, maar wij ronden wel naar boven af. Ik pak een biertje en er wordt een krat bier afgerekend. Ik pak een peer en moet een kilo peren betalen. Er waren ook wat rotte peren en die mocht ik wél per stuk betalen. Met dit voorbeeld wil ik aangeven dat het om het principe gaat. Het gaat erom dat wij willen betalen voor wat wij geleverd krijgen. Wij willen niet betalen voor wat wij niet geleverd krijgen. Of het nu gaat om parkeergeld of om telecomkosten, ik wil als consument niet betalen voor dingen die ik niet afneem. En het moet al helemaal niet op een geniepige wijze worden geïntroduceerd.

Minister **Verhagen**: Precies. Ik raad u dus ook aan om onmiddellijk naar een andere supermarkt te gaan. U gaat niet op een verantwoorde wijze met uw huishoudportemonnee om als u bij deze supermarkt blijft kopen. Maar

u moet wel van tevoren weten hoe er afgerekend wordt. Transparantie over wat er voor welke prijs wordt aangeboden is van het grootste belang.

Mevrouw **Ouwehand** (PvdD): In antwoord op mijn vragen over de procedure rondom de gasopslag bij Bergen schrijft de minister dat de betrokken bestuurders van de gemeente zijn gehoord. Mijn vraag is heel kort: hoe?

Minister **Verhagen**: Er hebben allerlei inspraakrondes plaatsgevonden. Er is twee keer over gesproken. U bent heel goed op de hoogte van bepaalde opvattingen van deze gemeentebestuurders, dus zij hebben ook anderszins hun mening kenbaar gemaakt.

Ik kom op de amendementen, als eerste het amendement van de heer Samsom en mevrouw Dijkma over de ophoging van het budget voor ECN met 8 mln. De indieners zijn nog heel rustig als het gaat om de hoogte van het bedrag. In de toelichting staat dat in een eerder stadium is besloten om voor de jaren 2011 en daarna nieuwe financiering te zoeken. Dat is faliekant onjuist. In juni 2009 heeft de minister van Economische Zaken aangekondigd dat de aanvulling van deze tijdelijke subsidie afloopt. Dat was klip-en-klaar. Nooit is toegezegd dat er voor nieuwe financiering zou worden gezorgd. Het gaat de indieners om het behoud van het onderzoek naar brandstoftechnologie, energieverbruik in de gebouwde omgeving en slimme netten. Het aardige is dat Energiecentrum Nederland zelf heeft aangegeven dat dit nu juist de onderwerpen zijn waar ECN niet de sterkste partij is. De vraag is dus of je daar, als je kijkt naar intelligente netten, het geld in moet zetten. Volgens ECN groeit de bedrijvigheid daar onvoldoende. Met het besluit van dit kabinet behoudt ECN de onderdelen waar het sterk in is, waar de Nederlandse industrie sterk in is, waar behoefte bestaat aan innovatie en verdere innovatie: zon, wind, biomassa. Die keuzes sluiten dus ook aan bij dat algehele betoog dat ik hield om te focussen op de economische topgebieden. Dat past dus ook in het streven om meer energie-innovatie bij het bedrijfsleven te stimuleren. Dan verschuiven er dus gewoon gelden van instituten als ECN naar bedrijven. ECN zal zich dus ook meer moeten richten op samenwerking met bedrijven. Dit amendement focust dus verkeerd.

Verder wordt er een dekking gegeven via het gerelateerde amendement op stuk nr. 17 op de begroting van LNV. Maar die dekking is niet deugdelijk, want dat geld dat in dat artikel 29 staat, is al volledig gebruikt voor een onlangs definitief opgelegde financiële correctie door de Europese Commissie. De regering zet vanzelfsprekend in op het zo veel mogelijk voorkomen van financiële correcties, maar die hebben inmiddels dus wel plaatsgevonden. De Commissie vond dat wij daarin enige correctie behoeften. Ik ontraad deze amendementen dan ook.

Ik kom mevrouw Dijkma echter toch nog wel een beetje tegemoet. Ik kan namelijk wel zeggen dat ik, gelet op ook de specifieke problematiek – noodzaak van afvloeiing en reorganisatie – zelfs iets meer dan 8 mln., namelijk 9 mln., aan ECN zal verstrekken. Dat is echter geen subsidie voor de activiteiten, maar dat is bedoeld voor tegemoetkoming in de kosten die ECN moet maken voor de afwikkeling van lopende contracten en reorganisatie en afvloeiing van het personeel.

Verhagen

Mevrouw **Dijksma** (PvdA): Voorzitter. Ik heb nog een feitelijke vraag.

De **voorzitter**: Reacties graag in de eigen termijn.

Minister **Verhagen**: Voorzitter. Dan het gewijzigde amendement van mevrouw Dijksma en mevrouw Wiegman op stuk nr. 77. Voor de subsidieregeling innovatieve zeescheepsbouw was voor de jaren 2007 tot en met 2009 een budget beschikbaar van zo'n 20 mln. per jaar. In 2010 is die regeling eenmalig – ik begin overigens steeds meer vraagtekens te zetten bij de woorden "eenmalig" en "tijdelijk" – verlengd met middelen die in 2007 en 2008 niet tot benutting zijn gekomen. Dat was die 17,5 mln. Voor de subsidieregeling innovatieve zeescheepsbouw is in 2011 inderdaad geen budget meer geraamd.

Gezien de huidige aanvragen, zal het volledige budget dat in 2010 gereserveerd was ook niet benut worden. Ik heb in het kader van de subsidietaakstelling heel kritisch gekeken naar het instrumentarium. Ik wil dan ook niet vooruitlopen op individuele instrumenten. Vandaar dat ik dat ook niet ingevuld heb. Ik zal in samenhang met de keuzes die in het voorjaar moeten worden gemaakt, bezien of ook in 2011 de regeling kan worden verlengd met de middelen die in 2010 niet volledig worden benut. Dan hanteren wij dus dezelfde systematiek als in het verleden. Voor de dekking geldt overigens hetzelfde als wat ik zojuist zei. Ik ontraad daarom ook deze amendementen. Ik ben echter wel bereid om mevrouw Dijksma tegemoet te komen en in het voorjaar te kijken of wij de niet benutte gelden voor 2011 kunnen gebruiken.

Het laatste amendement, op stuk nr. 72, is van mevrouw Gesthuizen. Het regeerakkoord spreekt zich expliciet uit voor een verruiming van de regeling van innovatieprestatiecontracten. Ik ben voornemens om het budget voor 2011 voor de IPC's te verruimen. Dat heb ik de Kamer afgelopen maandag ook laten weten. Het budget voor de verruiming wordt weer gevonden in het beëindigen van de innovatievouchers. Het geld dat daar vrijvalt gaat naar de IPC's. De belangstelling voor die IPC's was namelijk groot. Men heeft dan ook behoefte aan een uitbreiding. Zowel de vouchers als de prestatiecontracten mikken op dezelfde doelgroep en hebben beide de doelstelling om innovatie bij het midden- en kleinbedrijf te stimuleren. Omdat het midden- en kleinbedrijf bij de prestatiecontracten werkelijk aan de slag gaan met de uitvoering van een innovatieplan waarvan het inkopen van kennis bij een kennisinstelling deel kan uitmaken, denken wij dat die effectiever en succesvoller zijn en dat we ons daar beter op kunnen concentreren. Wij komen dus juist het midden- en kleinbedrijf tegemoet met de verruiming van de prestatiecontracten.

Vanwege de taakstelling zal de externe inhuur bij Agentschap NL al sterk worden verminderd. Ik acht het niet mogelijk om als dekking voor het amendement extra te bezuinigen op de uitvoeringskosten voor het in stand houden van de innovatievouchers, want om die in stand te houden, heb ik voor de uitvoering een groter agentschap nodig. De indieners van het amendement gebruiken juist het geld dat ik daarvoor nodig zou hebben om de vouchers te financieren. Dan zijn er wel vouchers, maar misschien geen mensen die ze kunnen uitreiken. Volgens mij moeten we dat niet doen. Daarom ontraad ik het aannemen van dit amendement.

De **voorzitter**: Wellicht hebben de indieners van de amendementen nog een kleine, korte, zakelijke en informatieve vraag over hun eigen amendementen, dan schors ik daarna.

Mevrouw **Gesthuizen** (SP): Voorzitter. Ik zal in mijn tweede termijn inhoudelijk reageren.

Met hoeveel procent gaat de inhuur van externen naar beneden bij Agentschap NL? Begrijp ik goed dat de minister geen oplossing heeft voor de private innovatievoucher?

Minister **Verhagen**: Ik heb niet het bedrag voorhanden, maar wij hebben een vrij forse taakstelling. Agentschap NL heeft daarin een groot aandeel, gezien de taakstellingen in de financiële paragraaf van het regeerakkoord. In mijn voorstel verdwijnen alle vouchers, de private plus de publieke.

Mevrouw **Wiegman-van Meppelen Scheppink** (ChristenUnie): Voorzitter. Ik heb een vraag over het amendement over de scheepsbouw. Ons probleem is dat er in drie jaar geen 60 mln. is uitgegeven. Die 10 mln. is toegezegd, maar is niet terug te vinden op de begroting. Eerder in het debat is gezegd dat data niet leidend zijn, maar hier blijkt dat de datum is overschreden en dat het bedrag zonder overleg opeens weg is bij de scheepsbouw.

Minister **Verhagen**: Ik heb toegezegd dat ik in het voorjaar, bij de keuzes die ik dan maak over de individuele subsidie-instrumenten, kan bekijken of de regeling nog een keer kan worden verlengd met de middelen die in 2010 niet zijn benut. Bovendien was het geen fonds, maar een begrotingsartikel. Dat geeft mij het recht om het geld uit te geven, maar ik ben daartoe niet verplicht. Het is een van de nadelen van het amendementsrecht van de Kamer dat ze de minister kan mandateren tot het maximaal uitgeven van het bedrag, maar zelfs dat is geen verplichting. Ik ben bereid om te kijken of ik die regeling kan verlengen met de middelen die niet zijn besteed in 2010, om daarmee de Kamer tegemoet te komen.

Mevrouw **Dijksma** (PvdA): Voorzitter. Ik heb twee vragen over het amendement over ECN en de reactie van de minister daarop. Mijn eerste vraag is wat de dekking van de minister is als hij zegt dat hij 9 mln. extra wil bieden aan ECN, weliswaar voor een ander onderwerp, maar toch. Mijn tweede vraag is hoe het mogelijk is dat de minister de dekking die mijn fractie heeft gevonden ondeugdelijk verklaart. De minister zegt dat het bedrag al uitgegeven is, terwijl wij spreken over een amendement op een begroting die nog moet ingaan.

Minister **Verhagen**: Nee. Mevrouw Dijksma stelde, ook bij de indiening van het amendement, dat het artikel beoogt om geld te reserveren voor een boete of een correctie van eerder ontvangen gelden van de Europese Commissie, in dit geval voor aardappelen. Dat geld geven wij daaraan ook uit. Dat is dit bedrag. Wij geven het geld van de reservering dus precies daaraan uit waarvoor de reservering bedoeld is. De stelling van mevrouw Dijksma was dat het geld niet uitgegeven werd. Ik zeg haar dat het geld wel degelijk uitgegeven wordt.

Verhagen

Mevrouw **Dijksma** (PvdA): Dan zeg ik dat de minister dat had moeten voorkomen.

Minister **Verhagen**: Ja, ja, inderdaad.

Mevrouw **Dijksma** (PvdA): Wat is de dekking die de minister heeft gevonden? Die vraag is nog niet beantwoord. Ik vind dat ik mag weten waar het bedrag van 9 mln. vandaan komt.

Minister **Verhagen**: Ik zal de dekking in tweede termijn nader duiden. Ik kan mevrouw Dijksma verzekeren dat de dekking deugdelijk is.

De **voorzitter**: Wij laten dit op ons inwerken tijdens de dinerpauze. Ik schors de vergadering voor een dinerpauze tot half negen, nee, tot kwart voor negen. U kunt nog even uitbuiken ook! Na de dinerpauze is het woord aan de staatssecretaris.

De vergadering wordt van 20.01 uur tot 20.45 uur geschorst.

□

Staatssecretaris **Bleker**: Voorzitter! In het Limburgs Dagblad van vorige week werd melding gemaakt van een toespraak die ik heb gehouden in Roermond. Daar heb ik natuurbeschermers, boeren en overheden geprezen voor hun vermogen om in Limburg ingewikkelde problemen met maatwerk op een creatieve manier op te lossen. Dat had ik ook gedaan wanneer het in Groningen was geweest of in Drenthe. Mochten uit die tekst of uit mijn non-verbale communicatie enige oproep tot dan wel goedkeurende opmerkingen over het in strijd met regels handelen kunnen blijken, dan had dat niet gemoeten. Dat hoor ik immers niet in Limburg te doen en ook niet in Groningen of Drenthe. Ik heb hen naar eer en geweten geprezen voor creatieve oplossingen ten bate van de natuur en de agrarische omgeving.

De **voorzitter**: De beantwoording bestaat uit een aantal blokjes. Ik ga daaraan vasthouden, anders wordt het een enorme puinhoop en staan wij hier morgenochtend om vier uur nog, want er is ook nog een tweede termijn. Ik stel voor om de zeven blokjes als leidraad te houden en steeds na de blokjes te interrumperen. Het eerste blok luistert naar de naam "Algemeen deel/internationaal en handelspolitiek".

Staatssecretaris **Bleker**: Ik wilde dit algemene deel uitspreken om misverstanden te voorkomen.

Wij debatteren vanavond over de begroting van het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie. Dat is een nieuw ministerie met een nieuwe aanpak. Een aanpak die uitgaat van ondernemerschap en innovatie en die een sterke Europese en internationale oriëntatie heeft. Vanuit ons ministerie dienen wij Europees en mondiaal te denken, omdat de ondernemers in de sector waarvoor wij met elkaar werken, of dat nu de natuur is, de agrosector of de handelspolitiek, ook Europees en mondiaal denken.

Ik ben van mening dat Nederland, ook in het belang van Nederland zelf, kan bijdragen aan heel belangrijke internationale opgaven en ambities en ook toonaangevend kan zijn. Daarbij is het van belang dat wij econo-

misch toekomstbestendig zijn en financieel in balans. Ik wil daarbij inzetten op wat je zou kunnen noemen "groene groei". Vanuit mijn verantwoordelijkheid zie ik twee belangrijke sporen, namelijk versterking van onze concurrentiekracht, markt oriëntatie en internationale handelspositie en als tweede spoor verduurzaming met oog voor mens, dier en milieu. Economisch, ecologisch en sociaal in balans.

Met betrekking tot het eerste spoor, versterking van onze concurrentiekracht, markt oriëntatie en internationale handelspositie, het volgende. Wij zijn de zesde exporteur ter wereld. De Nederlandse agrifoodsector is zelfs de tweede exporteur op het wereldtoneel. De impact van de wereldhandel op de Nederlandse economie is groot. 3% groei in de wereldhandel is 1% groei van het bruto nationaal product en dus ook groei voor de werkgelegenheid. Wij zien dat internationale economische verhoudingen in snel tempo veranderen. Dat biedt ons land uitdagingen en kansen die wij naar mijn overtuiging moeten aangrijpen.

Wij zien een economische verschuiving plaatsvinden naar nieuwe en opkomende markten in Azië, het Midden-Oosten en Latijns Amerika. Deze nieuwe markten, de snelle groeiers, kenmerken zich door een stevige rol van de overheid, zeker in economische sectoren waarin Nederland sterk is, zoals agrifoodsector, watertechnologie en energie.

Wij willen inzetten op versterking van onze handelspositie langs drie lijnen. Het geld wordt door Nederland vooral in het buitenland verdiend, zoals ik al zei. Allereerst zet ik, in overleg met de Europese Commissie in op versterking van onze belangen in het kader van bilaterale handelsakkoorden met derde landen en de WTO. Verbreding en uitbreiding van de markttoegang van Nederlandse bedrijven en producten, bijvoorbeeld in China, India, Vietnam en Zuid-Korea bieden goede mogelijkheden. Deze staan centraal. Daarbij zullen wij onze belangen op het terrein van agrifood en andere sectoren volop moeten inbrengen. Het is juist in deze landen dat wij groei van onze exportpositie kunnen realiseren.

In de tweede plaats wil ik via concrete handelsmissies het Nederlandse bedrijfsleven ondersteunen, zoals ook mijn ambtsvoorganger deed. In de komende periode gaat het om handelsmissies naar Vietnam en Polen, gericht op respectievelijk watermanagement en landbouw. Ook Brazilië is een zeer sterk opkomende markt, waar met name zeer veel belangstelling is voor de knowhow van het Nederlandse bedrijfsleven op het terrein van de hoogwaardige havensector.

In de derde plaats is het van het allergrootste belang dat wij niet alleen ver weg kijken, maar dat wij ons voor de continuering van onze exportpositie, waar het gaat om het grote volume, sterk oriënteren op de interne markt en het level playing field binnen de Europese Unie. Daarbij zullen wij de relaties met Duitsland en het Verenigd Koninkrijk versterken, waarbij er ook goede mogelijkheden zijn voor participatie in de handelsmissies van het midden- en kleinbedrijf.

In het kader van de economische diplomatie hielden mevrouw Verburg en de heer Koopmans een pleidooi voor het beschikbaar houden van kennis en knowhow op ambassades, in het belang van het mkb en specifiek de agrifoodsector. Ik vind het heel essentieel voor het agrifoodcluster dat er inzetbare attachés zijn, met grondige kennis van de sector en het beleid, die ook in

Bleker

de toekomst binnen de ambassade een herkenbare plaats blijven innemen. Ook voor andere belangrijke economische sectoren – ik heb er enkele genoemd – is excellente en bedrijfsgerichte ondersteuning vanuit de ambassades van belang. Die willen wij dus ook blijven bieden.

Daarnaast zullen wij ons blijven richten op het aantrekken van buitenlandse investeerders. Buitenlandse investeerders in Nederland zijn tenslotte goed voor 15% van de Nederlandse werkgelegenheid en voor maar liefst 21% van de investeringen die bedrijven in Nederland plegen. Daarbij willen wij ons nu nog meer dan in het verleden richten op strategische acquisitie van bedrijven die toegevoegde waarde bieden, de slagkracht van het bestaande bedrijfsleven in ons land versterken en de innovatie en de creativiteit van het bedrijfsleven dat hier al is in de regio's als het ware impulsen geven. Mooie voorbeelden zijn het Finse Neste Oil, dat een biobrandstoffenraffinaderij in de Rotterdamse haven zal gaan bouwen en het Franse Danone, dat research & developmentactiviteiten in Nederland ontplooit.

De opkomst van China en India brengt ook op dit gebied kansen met zich. De directe investeringen uit deze landen zijn nu nog bescheiden, maar dat gaat veranderen, nu veel Aziatische bedrijven op het punt staan te internationaliseren. Wij moeten hiervan profiteren en wij zullen een gerichte acquisitiestrategie voeren. Al met al zullen wij met betrekking tot de externe export- en handelsdiplomatie nog wat meer focussen op sectoren en landen, zowel waar het gaat om onze eigen activiteiten als waar het gaat om onze inzet in Europees verband.

Economische toekomstbestendigheid betekent niet alleen handel en groei, maar ook verduurzamen en inspelen op maatschappelijke wensen. Ik noemde het niet voor niets groene groei. Duurzaam ondernemen heeft de toekomst, wat mij betreft niet met een blauwdruk vanuit Den Haag, maar vanuit de praktijk, inspeland op maatschappelijke waarden en wensen. Nederlandse bedrijven lopen hierin nu al wereldwijd voorop en wij kunnen daarvan veel verwachten. Het minimum is dat zij de internationale richtlijnen naleven en daarbij ook scherp zien op misstanden, waar ook ter wereld. Voor de ngo's en andere stakeholders ligt op dit gebied een taak om continuïteit en duurzaamheid te waarborgen. Duurzaam en verantwoord ondernemen doen wij samen; het gaat om de belangen van alle betrokkenen.

De twee sporen die ik zojuist heb aangehaald – een sterke economische positie en duurzaam ondernemen – komen als nergens anders samen in de Nederlandse land- en tuinbouwsector. Economisch gezien heeft deze sector een mondiale koppositie. Diverse leden, onder wie de heer Koopmans en mevrouw Snijder, spraken daarover. Het kabinet wil de economische en duurzame kracht van deze sector versterken. Mevrouw Snijder vroeg of er met het nieuwe ministerie ook een nieuwe positie is ontstaan voor het agrocluster. Dat lijkt me niet het geval. Iets anders is wel het geval; dat heb ik ook gehoord in de reacties die ik de afgelopen weken heb opgevangen toen ik uitleg gaf over de filosofie van het nieuwe ministerie: veel mensen die actief zijn in de agrofoodsector, voelen zich inmiddels al goed thuis bij het idee dat landbouw in het midden staat, met economie en innovatie daarnaast. Dat vindt men een heel passende combinatie: ondernemerschap, economie en innovatie. Ik zeg er meteen bij dat dit natuurlijk nimmer mag betekenen dat duurzaamheid en natuur het

kind van de rekening worden. Dat zal ook niet het geval zijn. Daarop kom ik aan het eind terug, naar ik meen in het zesde blok.

Een internationale koppositie verplicht ook tot iets. Juist door zo'n koppositie kan de agrosector substantieel bijdragen aan de oplossing van mondiale uitdagingen, met name op het gebied van voedselzekerheid, biodiversiteit en klimaatverandering. De heer Koopmans benadrukte dit ook. Landbouw is in heel veel delen van de wereld cruciaal voor de oplossing van problemen op het punt van klimaatverandering, biodiversiteit en voedselzekerheid. Daarom gaat dit kabinet versterkt inzetten op het thema voedselzekerheid. Mijn ambtsvoorganger, mevrouw Gerda Verburg, heeft indertijd het initiatief genomen tot een conferentie over landbouw, voedselzekerheid en klimaatveranderingen. Vermoedelijk heeft men daarover gehoord en gelezen. Er waren meer dan 1000 deelnemers uit meer dan 80 landen, onder wie 60 ministers.

Uit deze conferentie is de gedachte naar voren gekomen dat er een zeer belangrijk verband moet worden gelegd tussen voedselzekerheid, klimaat en landbouw. Het zogenaamde "climate smart agriculture"-dossier, dat overal ter wereld zijn plek moet krijgen, zullen we de komende jaren vanuit Nederland op internationaal niveau blijven trekken met al onze partners, zoals Mexico en Vietnam. We zullen proberen om dit dossier in Cancún op een goede manier een plek te geven. Ik was persoonlijk heel erg onder de indruk van bewindslieden uit Afrika, Azië en Zuid-Amerika. Misschien dachten ze eerst dat ze een conferentie hadden over klimaatverandering, maar al na één dag hadden ze het vraagstuk van voedselzekerheid in combinatie met klimaatverandering en landbouw vooropgezet. Dit is een heel belangrijke trits.

De verzoeken die we tijdens die meerdaagse conferentie vanuit meerdere landen hebben gekregen, luiden vaak: help ons vanuit Nederland met jullie knowhow, bedrijfsleven, investeringsvermogen en beschikbare kennis. Ik wist dat Nederland in dit opzicht sterk stond, maar dat er zo veel vraag vanuit diverse landen in Afrika, Zuid-Amerika en Azië zou zijn om actieve participatie van Nederland in landbouwontwikkelingsprojecten, in "climate smart agriculture" enzovoorts, was wat mij betreft indrukwekkend. We kunnen daar de deur niet voor dichthouden. We moeten daar actief aan meedoen. Wageningen UR is bijvoorbeeld ook bereid om dat te doen. Verder zal collega Knapen binnenkort met voorstellen over het ontwikkelingssamenwerkingsbeleid komen. Daarin krijgt landbouw een belangrijke plek als cruciale drager van de ontwikkeling van voedselzekerheid in ontwikkelingslanden.

Ik ben bijna aan het eind van het eerste blok – het is een groot blok geworden – en kom bij de vragen over innovatie. Mevrouw Snijder en anderen hebben over innovatie gesproken. Wij stimuleren ondernemerschap, concurrentiekracht en innovatie. Een van de belangrijkste opgaven waarvoor wij staan klinkt makkelijk, maar is moeilijk: neem niet-noodzakelijke, belemmerende regels weg. Maak het overzichtelijk en eenvoudig. De minister heeft er eerder in algemene zin over gesproken. Wij zullen proberen om het, ook waar het gaat om het nieuwe Europese landbouwbeleid, overzichtelijk en eenvoudig te houden zodat het geld echt aan de investeringen kan worden besteed in plaats van aan allerlei administratieve lasten.

Bleker

Het tweede punt dat hierbij hoort is een gelijk speelveld. Dat geldt ook voor de zogenaamde nationale koppen op Europese regels. Daar hebben wij ook een discussie over gehad in het wetgevingsoverleg. Mijn lijn is dat de nationale koppen eraf gaan, tenzij overheid, bedrijfsleven en ngo's met elkaar zeggen dat zo'n nationale plus behouden moet worden omdat deze onze concurrentiepositie en onze voorlopersfunctie eerder versterkt dan verzwakt.

Dit was het blokje algemeen. Het volgende betreft het Europese landbouwbeleid. Ik zeg dit om te voorkomen dat iemand in de verleiding komt om daar alvast op in te gaan.

De **voorzitter**: Ik wil de verleiding nog kleiner maken door mee te delen welke zeven blokjes wij hebben:

1. algemeen deel/internationale en handelspolitiek;
2. Europees landbouw- en visserijbeleid;
3. maatschappelijk verantwoord ondernemen;
4. regionaal economisch beleid;
5. duurzame agrotakens, inclusief dierenwelzijn;
6. natuur en landschap;
7. overig.

Mevrouw **Ouwehand** (PvdD): Wat betreft de opening van de staatssecretaris en zijn uitspraken die wij in De Limburger hebben kunnen lezen: ik heb in mijn eerste termijn gevraagd of de staatssecretaris juist is geciteerd.

Staatssecretaris **Bleker**: Het citaat dat er staat, klopt. De kop en de duiding die er omheen staat, zijn natuurlijk voor rekening van de vrije media.

Mevrouw **Ouwehand** (PvdD): Dat snap ik. Wij weten dat het CDA – dat geldt ongetwijfeld ook voor deze bewindspersoon – geïnteresseerd is in mogelijke creatieve oplossingen om te ondernemen naast een natuurgebied. De staatssecretaris zegt dat het niet de bedoeling was om een oproep te doen om de regels te omzeilen. Waarom zegt hij dan: zoek praktische en pragmatische oplossingen, maar vertel ze niet aan mij want ik heb geen zin om ze mee te delen aan andere boeren die misschien dezelfde problemen hebben?

Staatssecretaris **Bleker**: Het gaat niet alleen om het belang van de agrarische omgeving, maar ook om het belang van de natuur. Het gaat om praktische oplossingen waarmee de natuurdoelen en het ondernemerschap in de omgeving op een goede manier kunnen worden gediend. De strekking van de aanvullende opmerking is de volgende. Zodra een maatwerkoplossing tot iets generieks wordt verheven, zie je vaak dat er ineens honderden bezwaren komen. Die zijn ook terecht als je zo'n oplossing tot een generieke regeling verheft. In de concrete situatie kan zo'n oplossing echter zeer valide en deugdelijk zijn. Ik vind dat er naar maatwerk moet worden gezocht, dat de mogelijkheden moeten worden opgezocht met respect voor en behoud van de intenties die eraan ten grondslag liggen.

Mevrouw **Ouwehand** (PvdD): Dit is leuk geprobeerd, maar het gaat natuurlijk niet op. Ik denk niet dat de staatssecretaris kan volhouden dat hij, als er praktische oplossingen worden gevonden in de omgang met de natuurregels en de knelpunten daarin, daar niet in geïnteresseerd is. Ik herhaal mijn vraag uit de eerste

termijn: wat bedoelde u daar precies, staatssecretaris? Ik vertrouw op mijn collega-woordvoerders dat zij deze interruptie overnemen, want ik ben door mijn vragen heen.

Staatssecretaris **Bleker**: Ik bedoelde daar vooral mee wat ik zopas zei, namelijk dat mensen het zelf moeten doen en niet voor elke creatieve oplossing een of andere goedkeurende verklaring uit een Haags bureel moeten zoeken.

Mevrouw **Jacobi** (PvdA): Ik ga even naar internationaal. De staatssecretaris heeft net een betoog gehouden over zijn visie op voedselzekerheid in relatie tot klimaat. De heer Koopmans zei gisteren dat wij in dat kader zelfs ontwikkelingsgelden beschikbaar moeten stellen voor megastallen, dus internationaal. Wat is de mening van de staatssecretaris hierover?

Staatssecretaris **Bleker**: Ik ben gisterenavond voor mijn doen heel lang heel scherp geweest, maar ik heb die uitspraak van de heer Koopmans niet gehoord. Als het Nederlandse bedrijfsleven meedoet met het overdragen van kennis en het investeren in datgene wat Kofi Annan "de groene revolutie in Afrika" noemt, kunnen we daar trots op zijn. Dan is een discussie over megastallen er een van ons in Nederland. Ik denk dat we veel meer geïnteresseerd moeten zijn in hoe we de mensen daar en de ondernemers de ruimte kunnen bieden om goed te investeren ten bate van het gebied en de sector aldaar.

Mevrouw **Jacobi** (PvdA): Ik zou toch graag willen dat u de Handelingen nog even leest.

Mevrouw **Schaart** (VVD): Net als mevrouw Gesthuizen, zie ik heel veel ondernemers. Voor alle ondernemers die ik tot nu toe heb gesproken, geldt dat China op de agenda staat. U hebt het ook over dat land gehad, vooral in de vorm van kansen die Azië ons biedt. Dat onderschrijf ik, maar er zijn ook heel wat problemen op het terrein van de handel met China. Ik doel vooral op het grondstoffenbeleid en een protectionistische maatregel die het opwerpt tegen ons land en andere landen. Ondernemers in Nederland hebben daar ongelooflijk veel last van, nog meer dan je zou denken. Ik geef dat graag aan u mee en ben heel benieuwd naar uw mening hierover.

Staatssecretaris **Bleker**: De constatering is juist. Er schijnen heel veel belemmeringen te zijn om zaken te doen in China die niet tariefgestuurd zijn. Wat mij betreft is dat een van de speerpunten die Eurocommissaris De Gucht bij de nieuwe handelspolitiek moet oppakken. Wij hebben er een bijzonder sterk belang bij dat dit goed gebeurt. Ik heb niet de illusie dat dit een, twee, drie vanuit Nederland mogelijk is. We kunnen natuurlijk wel in concrete situaties op handelsmissies proberen om ruimte te bieden en de toegang te verbeteren, maar het generiek aanpakken van het probleem van de handelsbelemmeringen in China zal vooral in Europees verband moeten worden gedaan.

Mevrouw **Schaart** (VVD): Ik hoor inderdaad vaak dat ook een Kamerlid daaraan niet veel kan doen. Toch dring ik erop aan dat de staatssecretaris bij Eurocommissaris De Gucht, in de Europese Commissie, en op WTO-niveau

Bleker

alles aan doet om dit zo veel mogelijk te belemmeren. Wij zijn het er namelijk over eens dat dit echt heel slecht is voor de Nederlandse ondernemers.

Staatssecretaris **Bleker**: Dat is niet tegen dovemansoren gezegd. We hebben twee weken geleden in Europa de informele Raad voor Concurrentievermogen met handelsbewindslieden gehad. Toen is dat punt door Nederland en andere landen benadrukt. Het betreft China, India en Zuid-Korea. Japan is een ander voorbeeld waar onder andere medische technologiebedrijven beperkingen ondervinden. Daar zijn de apparaten wel goed, maar moet het stekkertje net weer anders zijn. Het ene jaar moet het stekkertje zus en het andere jaar zo en de verpakking moet anders. Al dat soort zaken wordt als belemmering ervaren en er is inderdaad sprake van een belemmering. Het is vaak veel moeilijker om iets te doen aan die belemmeringen dan aan het overwinnen van de tariefbarrières.

De heer **Koopmans** (CDA): Het interview van staatssecretaris Bleker is één van de betere interviews dat ik in de afgelopen jaren heb gelezen.

Staatssecretaris **Bleker**: Doelt de heer Koopmans op het interview in Dagblad De Limburger - Limburgs Dagblad?

De heer **Koopmans** (CDA): Ja. Dat is één van de betere interviews waarin u eigenlijk zei: los het samen op en sta niet te jengelen aan de poort in Den Haag. Ik denk dat dat een uitstekende visie is. Ik stel twee vragen die daar los van staan. Vindt u de begrippen "dienend" en "leidend" ook mooi voor uw departement? Als u dat onderschrijft, moet ik zeggen dat ik een tikkeltje teleurgesteld ben over het schriftelijke antwoord ten aanzien van de zorg die mevrouw Snijder en ik hebben geuit over de archeologieproblemen. Het is mogelijk dat u daarop ingaat bij het kopje "overig", maar dat weet ik niet. De minister is buitengewoon royaal geweest op het punt van de ploegproblematiek. Ik verzoek u om ook ten aanzien van dit dossier te zeggen: we gaan aan de slag en we zorgen ervoor dat dit beter en simpeler kan.

Staatssecretaris **Bleker**: Het antwoord op uw eerste vraag is ja.

Het antwoord op de tweede vraag is ietwat genuanceerder. Het gaat om bodemarchief. Het gaat om bodemwaarden waarvoor ook via het Verdrag van Malta bescherming nodig is. Ik weet vanuit mijn vroegere functie als gedeputeerde dat gemeenten en provincies in heel veel gevallen ook wat dat betreft praktische oplossingen hebben gevonden door vooraf op kaarten voor bepaalde gebieden als het ware bij voorbaat ontheffing verlenen of een vergunning te geven, bijvoorbeeld op het bouwblok. Ik vind het namelijk ook van de dolle dat, als je een bouwblok hebt met een halve hectare bebouwde oppervlakte, je allerlei ingewikkelde vergunningen moet aanvragen vanwege bodemarchief, als er nog een hectare omheen is. Dat is niet de bedoeling. Heel veel gemeenten en provincies hebben daarvoor praktische oplossingen gevonden, waarvoor zelfs geen motie van de Kamer nodig was.

De heer **Koopmans** (CDA): Ik zou de staatssecretaris willen meegeven dat wat hij als buitengewoon ingewikkeld neerzet, staande praktijk is in het land. Daarom zou

ik hem willen vragen om samen met de staatssecretaris van OCW, als kabinet, niet een evaluatie te doen die over een jaar of anderhalf jaar klaar is, maar onmiddellijk maatregelen te nemen om ervoor te zorgen dat de miljoenen verslindende archeologie-industrie die momenteel Nederland een tikkeltje teistert, tot staan wordt gebracht, zodat wij weer met verstand, maar ook met gevoel voor het verleden, gaan kijken naar wat op dit gebied een beetje hanteerbaar is voor mensen.

Staatssecretaris **Bleker**: Laat ik het zo zeggen: ik zal mij samen met de collega van OCW eerst oriënteren op de vraag of wij worden gesteund door Malta en hoe het staat met de praktische oplossingen die nu al gevonden worden. Daarover zullen wij de Kamer informeren. Dan zullen wij ook kunnen bepalen of die knoet van Malta nog structureel moet worden aangepakt dan wel dat wij hiervoor in Nederland al een redelijke oplossing hebben gevonden.

Mevrouw **Van Veldhoven** (D66): Als de heer Koopmans dit het beste interview met de staatssecretaris vond dat hij heeft gelezen, legt hij misschien de lat niet zo hoog. Ik stel twee vragen aan de staatssecretaris. De eerste gaat over datzelfde interview. De reden waarom er gezocht moet worden naar creatieve oplossingen, is dat er Europese regels zijn waarbinnen de activiteiten moeten plaatsvinden. Hoe zorgt de staatssecretaris ervoor dat hij wél weet welke creatieve oplossingen daarvoor worden gevonden en dat hij wél weet of deze binnen de Europese kaders passen? Daarnaast had de staatssecretaris het over groene groei. Dat klinkt voor mij natuurlijk prachtig. Er is al veel gerealiseerd in het verleden; ik denk onder andere aan het Initiatief Duurzame Handel. Het gaat de staatssecretaris er natuurlijk niet om, staand beleid of al bestaand beleid nieuw te labelen. Het gaat hem er vast om dat hij zelf nieuwe ambities heeft. Kan hij mij dan nog een keer uitleggen wat exact de nieuwe dingen zijn die hij gaat doen om groene groei en duurzaamheid te stimuleren? Waarop mag ik hem komend jaar, bij de volgende begrotingsbehandeling, en over een paar jaar afrekenen?

Staatssecretaris **Bleker**: Het is naar mijn overtuiging niet de rol van de rijksoverheid om in de plaats te treden van het normale controlemechanisme op praktische bestuurlijke oplossingen die in Nederland worden gevonden. De normale verhouding is: in een gemeente of een provincie hebben wij de normale democratie; daarnaast hebben wij de rechter. Het ging trouwens vaak om oplossingen die juist in overleg tussen natuurorganisaties, boeren, gemeenten enzovoorts gevonden waren. Als die niet door de beugel kunnen en als iemand het vermoeden heeft dat die niet door de beugel zouden kunnen, hebben wij de Nederlandse rechter om dit aan voor te leggen. Als partijen in consensus dit soort oplossingen weten te vinden, zou ik zeggen: laat dat vooral gebeuren.

Mevrouw **Van Veldhoven** (D66): Is de staatssecretaris het wel met mij eens dat een infractieprocedure over inbreuk op Europese regelgeving niet tegen een individuele boer wordt gestart maar wel degelijk tegen de Staat der Nederlanden en dat de staatssecretaris daarvoor dan verantwoordelijk is? Dan lijkt het mij toch heel handig als de staatssecretaris ervan op de hoogte is

Bleker

dat er in Nederland, via de verschillende overheidslagen die daarin hun verantwoordelijkheid hebben, geen oplossingen worden gecreëerd die in strijd zijn met de regelgeving.

Staatssecretaris **Bleker**: Ik ging ervan uit en blijf ervan uitgaan dat lokale of provinciale overheden die aan dit soort maatwerkoplossingen meedoen – dat zijn medeoverheden – daarbij binnen de bestaande regels van wet en internationale richtlijnen blijven. Daarop wil ik geen nieuwe toezichtsmachine loslaten. Ik geloof dat het toezicht “met vakantie” moest. Dat gaat ook weer wat ver in dit soort gevallen, maar ik wil geen nieuwe toezichtsmachine.

De **voorzitter**: Tot slot, mevrouw Van Veldhoven.

Mevrouw **Van Veldhoven** (D66): Ik heb nog een tweede vraag gesteld.

Staatssecretaris **Bleker**: Ik denk dat een deel van de beantwoording van deze vraag – die zal niet helemaal succesvol zijn – in het tweede of derde blok zal worden gegeven.

Mevrouw **Van Veldhoven** (D66): Dan kom ik hierop graag nog eens terug als ik nog vragen heb naar aanleiding van het antwoord.

Mevrouw **Snijder-Hazelhoff** (VVD): Ik plaats nog een opmerking over de archeologie. Ik sluit mij wat betreft de heftigheid bij de woordvoerder van het CDA aan. De signalen uit de praktijk zijn nog wel iets erger dan de staatssecretaris denkt als hij meent dat de zaken zijn opgelost. De VVD verzoekt het volgende. De evaluatie staat gepland voor 2011. De staatssecretaris maakt in zijn beantwoording duidelijk dat hij eind 2011 gaat kijken wat er gebeurt. Haal dat alstublieft naar voren en kijk er samen met het ministerie van OCW actief naar.

Ik heb een tweede vraag, als u mij dit toestaat, voorzitter. Deze gaat over wat de staatssecretaris zojuist zei, in relatie met het punt dat ik heb opgebracht over de concurrentiepositie van het agrocluster. Natuurlijk besef ook ik dat het Rijk niet op alle zaken greep heeft, maar vooral wel op de regelgeving die we zelf maken. Ook kunnen we kijken naar wat andere lidstaten doen. Ik hoor van de staatssecretaris niets over de zorg die de VVD-fractie heeft neergelegd over de concurrentiepositie. Wij beseffen dat de basis van het agrocluster van wezenlijk belang is om de gehele innovatie en de export veilig te stellen. Ik hoor de staatssecretaris daar graag over spreken met iets meer bevoegenheid dan alleen maar “ach ja, we zullen kijken naar wat regelgeving”.

Staatssecretaris **Bleker**: Mevrouw Snijder-Hazelhoff doelt met name op het level playing field. Ik kom daar straks nog op terug. We willen straks via een gemeenschappelijk landbouwbeleid proberen om de wet- en regelgeving uit Europa ook voor de ontvangende partij – vaak is dit de agrarische ondernemer – simpel en transparant te houden. In de beantwoording van de vragen, onder andere over de steun voor de geiten in Frankrijk, hebben we dit gezien. Ik heb het misschien wat relativerend gezegd, maar mijn motivatie is niet anders dan die van mevrouw Snijder-Hazelhoff.

De heer **Braakhuis** (GroenLinks): Ik was gisteren zeer gealarmeerd door de woorden van de heer Koopmans over het exporteren van Nederlandse landbouw, waaronder mogelijk megastallen, naar ontwikkelingslanden en dan nog wel op kosten van het potje van Ontwikkelingssamenwerking. Mevrouw Jacobi begon hier ook al over. Ik heb gisteren al gezegd dat het niet zo kan zijn dat Defensie geld uit dit potje haalt en dat ook Landbouw vindt dat het uit dit potje moet kunnen peuren voor handelsdoeleinden. Ik wil hierbij aangeven dat de lokale handel in de derde wereld bepaald niet geholpen is door de massale export van bio-industrie uit Nederland. Ik zou daarom graag van de staatssecretaris horen of we uitsluiten dat dit uit gelden van Ontwikkelingssamenwerking wordt gefinancierd. Ik wil hier een heel harde “ja” of “nee” op horen.

Staatssecretaris **Bleker**: Ik vind dit een bijna theoretische vraag. In ontwikkelingslanden zit er namelijk niemand te wachten op deze kennis. Weet u waar men op zit te wachten? Men wacht bijvoorbeeld op kennis of lokale planten klimaatbestendiger kunnen worden, dus beter zonder vocht kunnen. Het gaat om dat soort dingen. Het gaat om kennis over de logistiek en over de infrastructuur. Beste mensen, de agrarische sector van grote delen van ontwikkelingslanden bevindt zich in een zeer basaal ontwikkelingsstadium. Men is daar nog niet toe aan een discussie over kooikippen, plofkippen of caravankippen. Dat speelt echt nog niet. Men vraagt om heel basale, essentiële kennis. Die kennis hebben wij. Dat is soms heel hoogwaardige kennis. Ik vind dat wij er een eer in moeten stellen dat ons bedrijfsleven en onze onderzoeksinstituten onder de criteria die gelden voor ontwikkelingshulp meedoen in dergelijke landen. Er wordt een vraag gesteld; wij bieden het niet aan. Men smeekt erom.

De heer **Braakhuis** (GroenLinks): De woorden van de heer Koopmans gisteren duiden op een totaal andere richting. Op mijn concrete vraag of hij bedoelde dat we de bio-industrie en de megastallen zouden kunnen exporteren, bekostigd uit ontwikkelingsgeld, antwoordde hij “ja”.

Staatssecretaris **Bleker**: Ik zeg daar “nee” op. Wij gaan niet op kosten van ontwikkelingshulp megastallen exporteren.

De heer **Koopmans** (CDA): Er wordt zo gerefereerd aan mijn woorden gisteren, voorzitter, dat ik even wil reageren. Ik heb gezegd “ja” toen volgde er een komma en daarna volgde er een heel betoog van mijn kant dat van een andere orde was dan wat de heer Braakhuis zojuist neerzette. Met verstand van zaken kun je gewoon met Nederlands ontwikkelingsgeld landbouwkennis, in allerlei vormen, naar het buitenland exporteren en daar gebruiken. Dat was de kern van mijn betoog en niet de goedbedoelde doch wat eenvoudige samenvatting van de heer Braakhuis.

De **voorzitter**: Heel goed.

Ook de heer Van Gerven heeft een vraag.

De heer **Van Gerven** (SP): Ik ben de staatssecretaris erkentelijk dat hij ondubbelzinnig afstand neemt van de suggestie die gewekt werd in berichtgeving dat hij een voorstander zou zijn van gesjoemel in Limburg.

Bleker

Staatssecretaris **Bleker**: Zo is dat.

De heer **Van Gerven** (SP): Dat is des te belangrijker, omdat de staatssecretaris de overheid vertegenwoordigt. Die stelt normen en moet die ook uitstralen. Dus dank daarvoor. Mijn vraag gaat over een andere hoedanigheid waarin de staatssecretaris zich heeft gemanifesteerd, namelijk die van nationale koppensneller. Nederland – zo staat in het coalitieakkoord – moet om concurrentieredenen af van allerlei extra maatregelen op het gebied van dierenwelzijn, duurzaamheid en voedselveiligheid. Is het niet heel plat economisch als dat je uitgangspunt is? Dan is alleen het economische rendement leidend bij bijvoorbeeld de landbouw.

Staatssecretaris **Bleker**: Op dat punt is onze benadering de volgende. Ten eerste: Nederland dient volop te voldoen aan de hoge Europese standaarden voor milieu, dierenwelzijn enzovoorts. Ten tweede: wij willen de sectoren stimuleren om er niet alleen aan te voldoen, maar ook om te experimenteren en koploper te willen zijn. Wij zullen daarom in Europees verband met grote regelmaat de onderwerpen milieu, duurzaamheid en dierenwelzijn agenderen. Ten derde: als de sector, bijvoorbeeld de pluimveehouderij, zegt: dit mag dan wel het niveau zijn in Europa, maar zowel uit moreel-ethische overwegingen als uit marktoverwegingen vinden wij het verantwoord om af te spreken dat de hele sector zich houdt aan "een tandje hoger", dan stimuleren we dat ook. Zo zitten we erin. Dat is ambitie en idealisme, met gevoel voor realiteit.

De heer **Van Gerven** (SP): De staatssecretaris zegt heel duidelijk: het moet ook economisch renderen als wij bijvoorbeeld iets extra's doen op het terrein van duurzaamheid, dierenwelzijn, milieu enzovoorts. Dan is toch het economische rendement leidend? Nederland heeft een gidsfunctie op het gebied van ontwikkeling, technologische innovatie in de landbouw. Maar Nederland heeft ook een gidsfunctie op het gebied van de moraliteit. Ik vind dat wij die moeten behouden. Als de staatssecretaris zegt dat de financiën bepalend worden voor de beslissing of er een kop bovenop gezet wordt, ben ik bang dat wij niet die hoge standaard handhaven en zullen stijgen, maar dat we zullen zakken. Naarmate Europa meer leidend wordt, zal het niveau van Nederland eerder achteruitgaan dan vooruit.

Staatssecretaris **Bleker**: Wij horen ook bij Europa. We kunnen dus een stimulerende rol vervullen om op een aantal punten het niveau te verhogen. Ik zou willen eindigen met de vaak aangehaalde woorden van een oud-minister van Landbouw, Jan de Koning, dat ook op dit vlak de overheid er soms is om de sector, de bedrijven en de mensen net een stap verder te laten zetten dan ze van nature geneigd zijn te doen. Die rol moet je vervullen. Die stel je niet door regels, maar door ambities, door idealen, door te experimenteren en door te faciliteren en te ondersteunen. Dat blijven we gewoon doen, zoals de heer Van Gerven eigenlijk ook beoogt.

De **voorzitter**: Ten slotte, mijnheer Van Gerven.

De heer **Van Gerven** (SP): Ik begrijp dat de staatssecretaris ook op het gebied van de moraliteit een stap vooruit wil maken en die op een steeds hoger plan wil

brengen. Dank daarvoor. Dat zou er echter toe kunnen leiden dat wij soms de norm hoger stellen, zonder dat meteen het economisch rendement zichtbaar is; op de korte termijn, want op de lange termijn betaalt het zich natuurlijk uit en daar gaat het om.

De **voorzitter**: Ik begrijp dat de staatssecretaris daar verder niets aan wil toevoegen?

Staatssecretaris **Bleker**: Het was geen vraag, voorzitter, maar een analyse.

De **voorzitter**: Heel goed. Dan stel ik voor dat u begint aan uw tweede blokje, dat luistert naar de naam "Europees landbouw- en visserijbeleid".

Staatssecretaris **Bleker**: Dank u wel, voorzitter.

Voorzitter. Diverse leden van de Kamer hebben gesproken over het gemeenschappelijk landbouwbeleid: mevrouw Snijder, mevrouw Wiegman, de heer Braakhuis, de heer Dijkgraaf, de heer Koopmans en ongetwijfeld ben ik er enkelen vergeten. Het is verheugend dat meerdere leden en fracties in deze Kamer het belang van Europees landbouwbeleid, van voortzetting van Europees landbouwbeleid en ook van een stevig aandeel van Nederland binnen dat Europese landbouwbeleid ondersteunen. De inzet van het kabinet is ook om daarvoor te zorgen. Daarbij is het goed om te beklemtonen: Europees landbouwbeleid. We zijn al snel geneigd, ook ik, om te kijken naar "wat zit er voor ons in?". Maar we hebben 26, 27 lidstaten. De oorspronkelijke bedoeling van het Europees landbouwbeleid, en die is nog steeds valide, is zorgen dat Europa toonaangevend is waar het om hoogwaardige voedselproductie gaat en toonaangevend in die zin dat Europa een agrarische sector heeft die in alle delen van Europa de grond en het landschap op een goede manier beheert en die niet al te zeer direct afhankelijk is van extreme fluctuaties in prijzen op de wereldmarkt. Dat was de bedoeling van het oorspronkelijke landbouwbeleid. Wij zitten soms in een situatie van luxe, van grote en voor een deel "rijke" bedrijven, maar in veel landen in Europa is het nog steeds een kernwaarde dat de agrarische sector van een soort basisniveau wordt voorzien zodat men voort kan, ook als het extreem moeilijk is geweest gedurende een of twee jaar. Verplaatst u zich maar eens in landen zoals Polen of Hongarije met bedrijven van een grootte van drie, vier of zes hectare, naast de bedrijven met 300, 400 of 1000 hectare, die vaak in handen zijn van buitenlandse ondernemers.

Het Europese landbouwbeleid heeft geleid tot een werelddeel dat toonaangevend blijft en stabiel is waar het om voedselproductie gaat, en dat volgens een hoge standaard kan leveren. De standaard die wij in Europa met elkaar kunnen waarborgen, kan eigenlijk door geen enkel deel van de wereld worden geëvenaard. Dat is wel de resultante van Mansholt, sociaaldemocraat, en vele anderen die daarna daaraan als eurocommissaris hebben gewerkt.

Ik kom bij onze rol daarin. Voor ons is van belang dat het Europese landbouwbeleid vanaf 2013 de Europese doelen borgt, die ik zojuist noemde, en dat het de concurrentiekracht, de duurzaamheid en het ondernemerschap van onze landbouw versterkt. Dat is de essentie van onze inbreng. Ik meen dat van de zijde van D66 is gezegd dat wij tot een gehele afbouw moeten komen van

Bleker

de hectaretoeslag, de generieke inkomenstoelage. Ik vind het wat prematuur om daar nu over te spreken. Essentieel moet zijn dat de euro's die Nederland beschikbaar heeft uit het Europese budget de concurrentiekracht en de innovatie versterken en dat zij bovenwettelijke prestaties op het punt van duurzaamheid, milieuvriendelijkheid en dierenwelzijn als het ware stimuleren. Dat is voor ons essentieel. In het gesprek met de Landbouwrap aanstaande maandag en dinsdag zullen wij daarop het accent leggen.

De hoofdlijn van de voorstellen van eurocommissaris Ciolo vinden wij aantrekkelijk. Wij zullen ons er sterk voor maken dat de specifieke inbreng, zoals ik die zopas verwoordde, uiteindelijk bij de uitwerking van het gemeenschappelijk landbouwbeleid een concreet gezicht krijgt.

Dit wat betreft het Europese landbouwbeleid. Ik kom bij het derde blok over maatschappelijk verantwoord ondernemen.

Mevrouw **Van Veldhoven** (D66): Gezien het vroege moment van de discussies over het gemeenschappelijk landbouwbeleid begrijp ik dat u het prematuur vindt om uit te spreken dat u het eens bent met D66 over de structurele inkomenssteun, die dus niet te maken heeft met innovatie, dierenwelzijn, milieu, landschaps- en natuurbeheer, maar het structurele basissalaris dat boeren van de staat krijgen. U kunt daar nu nog geen reactie op geven, maar daarmee sluit u het dus ook niet uit.

Staatssecretaris **Bleker**: Het antwoord zal moeten uitwijzen wat ik wel en wat ik niet uitsluit. Ik wil echter wel waarschuwen voor een te gemakzuchtige stap in die richting. Het kan voor delen van de agrarische sector aantrekkelijk lijken. Onze agrarische sectoren zijn echter niet allemaal even sterk en onze agrarische sectoren worden voor een deel meer of minder getroffen door marktfluctuaties en prijsfluctuaties. Het is dus wel van belang om de nuance op dit punt in acht te nemen. Ook moeten wij bekijken hoe het met het eerlijk speelveld in vergelijking met de buren staat. Stel dat wij de lijn van D66 van een nuloptie zouden volgen voor een vaste hectarebijdrage. Wat betekent dat dan bijvoorbeeld voor de aardappelzetmeelproducent in Ter Apel met 80 hectare die deze hectaretoeslag niet krijgt, terwijl zijn collega in Rütenbrock in Duitsland met 80 hectare die toeslag wel krijgt? Welke ontwikkelingen heeft dat tot gevolg? Wij moeten het dus wel met enige nuance bezien. Een eerlijk speelveld, een eerlijke positie op de Europese markt, blijft ook een belangrijk punt.

Mevrouw **Van Veldhoven** (D66): Uiteraard. Wij hebben het hier over Europees landbouwbeleid. Dat betekent dat wij de afspraken ook in Europees verband maken en dat de regels die gelden voor de aardappelboer die 80% – het kan ook 70% zijn, maar dat laat ik even in het midden – van zijn inkomen nu uit belastinggeld krijgt, hetzelfde zijn in Nederland als in Duitsland. Uiteraard maak je dit soort afspraken op Europees niveau en uiteraard moet je dit zorgvuldig en geleidelijk doen en met de nodige nuance. Maar ook eurocommissaris Ciolo heeft in zijn mededeling als een van de drie opties de volledige afbouw aangegeven. Ook in de houtskoolschets van voormalig minister Verburg staat dat wij op termijn toe moeten naar een landbouwsector die zonder die

structurele steun kan leven. Ik hoor dus graag van de staatssecretaris expliciet dat hij het niet uitsluit om voor optie drie te kiezen. Ik kan de staatssecretaris vertellen dat voor D66 de conclusie nu wel duidelijk is: wij hebben een grote voorkeur voor optie drie. Graag een reactie van de staatssecretaris.

Staatssecretaris **Bleker**: Er waren drie opties. Die zijn al een tijdje geleden door de Eurocommissaris gepresenteerd. D66 pikt daar nu alvast optie drie uit, waarbij wel de kanttkening moet worden geplaatst dat de Eurocommissaris na veel nadenken – ik heb zojuist begrepen dat binnen D66 over moeilijke dingen heel lang wordt nagedacht – voor een variant op variant twee kiest. Daarbij is er wel een vorm van een basistoelage in de eerste pijler. Het wordt nu allemaal technisch, maar ik vraag D66 om niet te willen uitsluiten dat wij toch nog tot zo'n variant komen waar dat ook onderdeel van uitmaakt.

Mevrouw **Van Veldhoven** (D66): Daar wil ik uiteraard over nadenken, want wij zijn altijd bereid om goede voorstellen op hun waarde te beoordelen. Bij dat nadenken zal het er dan erg van afhangen in welke mate er bij zo'n tussenvoorstel op termijn dan eventueel wel gekomen wordt tot een volledige afbouw. Die discussie zie ik graag tegemoet en ik zie ook bij de staatssecretaris de bereidheid tot nadenken. Dat stemt mij hoopvol.

De heer **Van Gerven** (SP): Wat betreft het Europese landbouwbeleid is dit kabinet voor verdere liberalisering en minder quotering en al dat soort overheidsmaatregelen. Als het anders is, hoor ik het dadelijk graag. Liberalisering leidt naar de mening van de SP tot schaalvergroting – die is dan onafwendbaar – en tot het verdwijnen van nog meer bedrijven. Er zullen ook steeds meer boeren komen die niet tegen de concurrentie zijn bestand. Er komen dus minder, maar wel grote herenboeren, en er zal een toenemend aantal boeren zijn met de pet. Onderschrijft de staatssecretaris dat risico? Hoe ziet hij de gedachtegang van de SP hierover?

Staatssecretaris **Bleker**: Ik deel met de SP de opvatting dat voedselvoorziening en de agrarische functie van het beheer van het landelijke gebied zich niet lenen voor de bikkelharde werking van de markt en van het liberalisme op dat punt. Wij zullen daar ordening in nodig hebben. Dat doen we gelukkig op wereldschaal en ook in Nederland. Dat deel ik dus met de SP-fractie. In mijn toekomstbeeld moeten we voorwaarden scheppen zodat het middelgrote agrarisch gezins- en familiebedrijf in ons land de ruggengraat van de primaire sector blijft.

De heer **Van Gerven** (SP): Dat vind ik bemoedigend. Daarin vinden wij elkaar. Ook de SP is van mening dat het gezins- en familiebedrijf goed werk en een fatsoenlijk inkomen moet opleveren. De praktijk is echter dat een kwart van de boeren een inkomen heeft rond of onder het minimum. Per dag sluiten zes bedrijven in de land- en tuinbouw hun deuren. Hoe gaat de staatssecretaris die trend keren?

Staatssecretaris **Bleker**: Dat zullen we heel goed mee moeten nemen in de invulling van het nieuwe gemeenschappelijk landbouwbeleid. Daarnaast zal ik straks ingaan op de stimulering van jong ondernemerschap in

Bleker

de agrarische sector. Ik vind dat ook erg belangrijk. We hebben nu al een aantal faciliteiten voor jonge ondernemers om het bedrijf over te nemen en om te investeren. Dat het aantal zelfstandige ondernemers in de agrarische sector daalt, heeft wel wat te maken met schaalvergroting. Niet elke schaalvergroting leidt echter tot oppervlaktes zoals we die vroeger bij sovchozen en kolchozen zagen. Het zijn bedrijven met ongeveer 130 tot 180 koeien en 1,5 miljoen liter melk, of bedrijven met 150 ha akkerbouw. Dat vind ik nog allemaal bedrijven die in de moderne tijd vooruit kunnen. Ik zie die als middelgrote en grote familiebedrijven die gerund kunnen worden door een boerin, boer, vader, zoon et cetera.

De heer **Van Gerven** (SP): De wereld van de landbouw verandert sterk en dat zal de komende decennia absoluut doorgaan. De SP pleit voor een sociale reorganisatie. De uitkomst daarvan zou moeten zijn dat het percentage boeren dat geen loon naar werken krijgt en aan het sappelen is, substantieel daalt. Wil de staatssecretaris die doelstelling tot de zijne maken?

Staatssecretaris **Bleker**: Ik vind dat we naar een gezonde primaire sector moeten waarin het gros van de bedrijven een normaal ondernemersinkomen kan verdienen. Er kunnen altijd fluctuaties zijn, maar dat moet wel de inzet zijn. Die hebben overigens ook te maken met dingen die we minder kunnen beïnvloeden zoals prijzen en afnemers. Een middelgroot of groot gezins- en familiebedrijf moet door de jaren heen kunnen renderen. Daar moeten we aan werken. Dat is op dit moment helaas niet altijd het geval.

De heer **De Mos** (PVV): De staatssecretaris sprak net met enige trots over het Europese landbouwbeleid. Zijn het niet juist die Europese regeltjes die het de Nederlandse boer zo verschrikkelijk moeilijk maken? Ik denk aan Natura 2000 en de zware regelgeving voor de Nederlandse boeren.

Staatssecretaris **Bleker**: Over het Europese landbouwbeleid kunnen en moeten we positief zijn, zowel vanuit Europa als vanuit Nederland geredeneerd. Dat er op aanverwante terreinen zoals natuur en milieu richtlijnen zijn die voor onze boeren en de boeren in de omgeving soms beperkingen opleveren, is waar. Zo worden die ook ervaren. Laten we proberen een eerlijk speelveld aan te houden en geen koppen op die beperkende regels voor boeren te plaatsen. Waar ze al bestaan, moeten we ze afschaffen, tenzij we vinden dat ze moeten blijven natuurlijk. Het kan ook niet zo zijn dat er geen eerlijk speelveld is omdat men in Frankrijk of Spanje alles mag en kan doen wat men wil op het gebied van milieu en dierenwelzijn. Wij moeten ons hier vanwege de bevolkingsdichtheid uit eigenbelang aan bepaalde regels houden. Voor een deel hebben wij dus ook baat bij dergelijke Europese regels, omdat zij tot een gelijk speelveld leiden.

De heer **De Mos** (PVV): Kan de staatssecretaris iets beter aanduiden waar de grens komt te liggen? Hij sprak zo-even ook heel innig over het klimaat- en landbouwbeleid. De PVV is er geen voorstander van om dit zo innig te omarmen. Waar ligt de grens? Tot hoe ver gaan wij? In hoeverre betalen de Nederlandse boeren daarvoor de prijs?

Staatssecretaris **Bleker**: De heer De Mos spreekt over "het innige" van het klimaatbeleid. Ik ken enigszins de opstelling van de PVV en de manier waarop zij tegen prognoses over het klimaat aankijkt. Er zijn in de wereld landen die in de afgelopen perioden hebben ervaren dat hun agrarische productie van het ene jaar op het andere jaar helemaal naar nul gaat door veranderde weersomstandigheden. Ik wil niet zeggen dat het daarbij gaat om klimaatverandering, maar wel om sterk fluctuerende weersituaties. Ik blijf warm spreken over het feit dat wij die landen technieken kunnen bijbrengen over watermanagement en veredeling van planten, zodat zij dit niet zo ervaren en zelf in hun voedsel kunnen voorzien. Ik heb het gevoel dat de PVV daar niet anders over hoeft te denken.

Mevrouw **Ouwehand** (PvdD): Mijn vraag ging over hetzelfde onderwerp. Ik dank de heer De Mos dus voor het voorzetje. Nederland heeft zijn handtekening gezet onder de Europese natuur- en milieuregels. Het CDA zat heel vaak op het pluche toen er onderhandeld werd over de regels. Het zijn dus als het ware de regels van deze staatssecretaris. Wij hebben lang de tijd gehad om te bezien hoe wij de deadlines van Natura 2000 zouden kunnen halen. Wij hadden onze landbouw natuurlijk goed erop kunnen voorbereiden dat economie daadwerkelijk hand in hand kan gaan met ecologie. Die kans heeft Nederland echter gemist. Op welke manier worden de natuur- en milieuregels, waar Nederland zijn handtekening onder heeft gezet, afgewogen en betrokken bij de vormgeving van het nieuwe Europese landbouwbeleid? Of maken wij weer dezelfde fout?

Staatssecretaris **Bleker**: Onze inzet is om de gelden uit het Europese landbouwbeleid ook ten dienste te laten staan aan meer natuurvriendelijk produceren op agrarisch grondgebied. Dit komt ook heel erg ten goede aan de omliggende en inliggende natuurgebieden. Wij hebben nu de kans om dit te doen en wij moeten proberen om die kans te grijpen.

Over Natura 2000 hebben wij heel uitvoerig gesproken in het wetgevingsoverleg. De echte voorzitter van de Tweede Kamer heeft tegen mij gezegd: staatssecretaris, als u bevraagd wordt over punten die al uitgebreid aan de orde zijn geweest in het wetgevingsoverleg, mag u dat zeggen, want misschien stelt een Kamerlid zich dan enigszins terughoudend op.

De **voorzitter**: Wat zal mevrouw Ouwehand nu doen?

Mevrouw **Ouwehand** (PvdD): Voorzitter, ik begrijp dat u enkele woorden in de mond worden gelegd. In ieder geval wordt er gevraagd of u mij een beetje de teugels wilt laten voelen. Nu heb ik weer een ponyuitspraak te pakken en dit was niet eens de bedoeling.

Wij hebben het destijds niet gehad over de realiteit met betrekking tot de natuurregels. Wij kunnen daar van alles van vinden en proberen om die in Europa te downplayen, maar ze staan er en onze handtekening staat eronder. Mijn vraag aan de staatssecretaris is dan ook welke rol die realiteit bij de Nederlandse inzet voor de hervorming van het Europese landbouwbeleid speelt. De staatssecretaris zegt dat wij overgaan op meer natuurvriendelijke manieren van produceren. Dit klinkt prachtig, maar het is wel een beetje gerommel in de marge.

Bleker

Staatssecretaris **Bleker**: De Natura 2000-doelstellingen staan straks bij de herijking, de nieuwe invulling van de ecologische hoofdstructuur, met stip bovenaan. Ik vind het geen klein spul, geen kruidenierswerk, als de akkerbouw- of veehouderijsector in het omliggende gebied van Natura 2000- en ehs-gebieden natuurvriendelijk en ondersteunend produceert. Het is namelijk nog steeds zo dat de oppervlakte van agrarische grond vele malen groter is dan die van natuurgronden. Dit helpt dus altijd.

Mevrouw **Ouwehand** (PvdD): Wij zouden die verdeling natuurlijk een beetje moeten veranderen. Ik laat de staatssecretaris met rust. Wij zullen hier morgen verder over spreken.

De **voorzitter**: Heel goed. Wij gaan naar het derde blokje.

Staatssecretaris **Bleker**: Ik kom op het maatschappelijk verantwoord ondernemen en op de koopman en de dominee. Wij willen breed inzetten op alle maatschappelijke zorgen rondom non-trade concerns, bijvoorbeeld op het punt van kinderarbeid en dwangarbeid. Wij agenderen zorgen zoals kinderarbeid en milieu in de geëigende internationale fora: arbeidsnormen en kinderarbeid via de International Labor Organization en dierenwelzijn in de Food and Agriculture Organization, de FAO. Wij hebben internationale normen en definities nodig. Op basis daarvan kunnen wij multilaterale afspraken maken waar dat moet. Natuurlijk kunnen wij bilateraal verder gaan. Dat doen wij in EU-verband met de vrijhandelsakkoorden, waarin wij milieu- en duurzaamheidsafspraken maken die uitgaan boven de internationale normen. Waar mogelijk stimuleren wij goede ontwikkelingen via positieve prikkels. Negatieve handelsmaatregelen lossen het vraagstuk van kinderarbeid, dwangarbeid en dergelijke niet op, zeker niet als Nederland die afzonderlijk neemt. Ik ben daar geen voorstander van. Importverboden en negatieve handelsmaatregelen komen pas in allerlaatste instantie en dan het allerbeste in Europees verband aan de orde.

Mevrouw Wiegman vroeg naar het tegengaan van zakendoen door de overheid met bedrijven die het milieu, arbeidsrechten of mensenrechten schenden. Wij vinden dat een heel belangrijk punt. Het is inderdaad niet alleen de koopman; je dient je ook verantwoord te gedragen. Voor overheidsinstrumenten die activiteiten in het buitenland ondersteunen, geldt dat de bedrijven, groot of klein, de OESO-richtlijnen moeten onderschrijven. Mensenrechten, arbeidsrechten en het milieu vormen een onderdeel van deze richtlijnen. Ze maken duidelijk wat overheden van het gedrag van bedrijven verwachten.

Bij met overheidsgeld ondersteunde investeringen in opkomende en ontwikkelingsmarkten worden eisen gesteld op het terrein van het milieu en de fundamentele arbeidsrechten. Dit betekent concreet dat het investerende bedrijf dat overheidssteun vraagt informatie moet overleggen op het terrein van het milieu en ook over de sociale aspecten. Dit is recentelijk uitgebreid naar de keten, waarbij het bedrijf zich ervan moet vergewissen dat de eerste wezenlijke toeleverancier van een investeringsproject geen gebruik maakt van kinder- en dwangarbeid. Het gaat dus niet alleen om de bedrijven die de investering met steun van de overheid doen, maar

ook om de eerste toeleveranciers van die bedrijven. Het investerende bedrijf dat met ons te maken heeft, dient zich ervan te vergewissen dat er geen gebruik wordt gemaakt van kinder- en dwangarbeid bij de toeleverende bedrijven. Het is heel belangrijk om hier het volgende te markeren. Indien deze bedrijven hun verantwoordelijkheid hebben genomen en desondanks toch aanwijzingen hebben voor kinderarbeid bij de eerste toeleverancier van hun gesteunde buitenlandse investering, zal dit gemeld moeten worden zodat meteen maatregelen kunnen worden genomen. Bij onvoldoende alertheid hangt hen in de toekomst een fikse boete boven het hoofd. In samenwerking met Justitie, Financiën en Buitenlandse Zaken wordt voortvarend gewerkt aan een wetsvoorstel. Ook in het geval dat een bedrijf dat mede met onze steun investeringen doet in een derdewereldland en er geen melding van heeft gemaakt dat de eerste toeleverancier bijvoorbeeld kinderarbeid toepast, volgt er een fikse boete. Natuurlijk betekent het ook dat de ondersteuningsrelatie wordt beëindigd.

Verder onderzoeken wij of het mogelijk is om duurzaamheid op te nemen in het EZ-kaderbesluit. Doel is om boven tafel te krijgen welke bijdrage wordt geleverd aan de economische, sociale en milieudimensie van duurzaamheid. Projecten die duidelijk slecht zijn voor duurzaamheid, zijn op die manier uit te sluiten van overheidssteun.

Mevrouw Gesthuizen heeft gevraagd hoe wij het nationaal contactpunt gaan verbeteren. Nog voor het kerstreces ontvangt de Kamer daarover een evaluatie. Deze zal zijn gebaseerd op een peer review die op het Nederlands Nationaal Contact Punt op verzoek van de Nederlandse overheid is uitgevoerd door meerdere internationale collega's.

Mevrouw **Gesthuizen** (SP): Prettig dat er stappen worden gezet op het terrein van wetgeving en dat er goed wordt samengewerkt tussen de verschillende ministeries over dit belangrijke onderwerp. Ik had specifiek gevraagd naar de manier waarop de staatssecretaris het contactpunt gaat verbeteren. Hij heeft aangegeven dat er een peer review is geweest. En dan? Ontvangen wij bij de brief meteen een stappenplan voor verbetering van het NCP?

Staatssecretaris **Bleker**: Ja.

Mevrouw **Gesthuizen** (SP): Ik had ook gevraagd naar concrete cijfers over duurzaam inkopen. De rijksoverheid moest dit jaar voor 100% duurzaam inkopen. Wat zijn de meetbare effecten daarvan tot dusver op maatschappelijk verantwoord ondernemen?

Staatssecretaris **Bleker**: Daarvoor is de minister van BZK volgens mij verantwoordelijk. Ik waag mij er niet aan om het domein van de heer Donner te betreden.

Mevrouw **Van Veldhoven** (D66): Ik heb daarnet iets gehoord wat mij nog niet bekend was, namelijk de mogelijkheid om binnen het kaderbesluit projecten uit te sluiten. Ik heb het genoteerd. Vanuit de ambitie om binnen het Rijk op veel punten hetzelfde beleid te voeren, vraag ik de staatssecretaris of hierover met andere departementen wordt gesproken. Dezelfde voorwaarden moeten ook bij financiering vanuit andere departementen worden gehanteerd.

Bleker

Staatssecretaris **Bleker**: Daar wordt wel over gesproken, maar het is onze ambitie om het op ons domein in te voeren.

Mevrouw **Van Veldhoven** (D66): Dringt u erop aan dat andere departementen die ambitie gaan overnemen?

Staatssecretaris **Bleker**: Dat u daarop aandringt, begrijp ik.

Mevrouw **Van Veldhoven** (D66): Gaat u daar actief mee aan de gang?

Staatssecretaris **Bleker**: Wij gaan heel actief met ons eigen terrein aan de slag. Wij hebben daar contacten over met andere departementen. Het lijkt mij dat bewindslieden op andere departementen moeten beoordelen of dat op hun terrein op dezelfde manier van toepassing kan zijn.

Mevrouw **Wiegman-van Meppelen Scheppink** (ChristenUnie): De ChristenUnie is natuurlijk blij met de eerste stappen die zijn gezet in de aanpak van kinderarbeid. Het is goed dat de eerste stap in de keten in beeld is gekomen en dat daar goede afspraken over worden gemaakt. De rest van de keten is de volgende stap. Ik ben erg benieuwd naar de inzet van deze staatssecretaris op dat terrein. In eerste termijn heb ik gezegd dat het opmerkelijk is dat er weinig openheid van bedrijven is over milieueffectrapportages en human rights impact assessments in het buitenland. Dat horen wij ook van ontwikkelingsorganisaties.

Staatssecretaris **Bleker**: Wij hebben ons toegespitst op bedrijven waarmee wij op enigerlei manier een relatie hebben. Ik denk aan bedrijven die meegaan op handelsmissies of die in investeringsprojecten worden ondersteund. Daar hebben wij met recht en reden de mogelijkheid om bij niet melden sancties door te voeren. Dat ligt anders bij bedrijven die in het buitenland actief zijn en die daar onder het recht van dat land vallen. Zij moeten zich daar behoorlijk gedragen, conform dat recht. Het gaat niet aan dat wij vestigingen van Nederlandse bedrijven beoordelen met ons recht, terwijl zij een volledige rechtspersoon zijn in het andere land, of dat nou Amerika, Venezuela of wat dan ook is.

Mevrouw **Wiegman-van Meppelen Scheppink** (ChristenUnie): Maar deze overheid kan wel een hulp en een steun zijn om ook aan de andere kant van de keten juist op deze terreinen aan te dringen. Er zijn wel degelijk zaken beschikbaar. Wij zitten met de wet- en regelgeving van die landen, maar het is aanwezig. Deze overheid kan er bij het bedrijfsleven waarmee wordt samengewerkt op zijn minst op aandringen.

Staatssecretaris **Bleker**: Ik denk niet dat ik met mevrouw Wiegman verschil van mening over de appreciatie van wat er gebeurt en wat er moet gebeuren. Ik schets echter de reële mogelijkheden bij bedrijven waarmee wij geen relatie hebben, maar die gewoon als rechtspersoon in een ander land acteren. Het wordt volgens mij tamelijk ingewikkeld als wij daar al te ver in gaan. Ik zie die mogelijkheden op dit moment niet, hoewel ik de ambities, de zorg en de intenties van mevrouw Wiegman

volledig deel. Dat blijkt ook uit onze inzet en bijvoorbeeld de sancties die wij aankondigen.

De heer **Braakhuis** (GroenLinks): Bij de meeste ondernemingen is de verantwoordelijkheid voor maatschappelijk verantwoord ondernemen een top-down proces. Vreemd genoeg hebben wij dit niet geborgd in iets als de corporate governance code of de code-Tabaksblad. Is de staatssecretaris bereid om de raden van commissarissen een specifieke verantwoordelijkheid te geven als het gaat om maatschappelijk verantwoord ondernemen, zodat ook de raden van bestuur hierop kunnen worden afgerkend en zij zich werkelijk gaan bekommeren om het opnemen van maatschappelijk verantwoord ondernemen in hun kernprocessen en verslaglegging?

Staatssecretaris **Bleker**: Naar aanleiding van deze interventie en van de oproep van mevrouw Wiegman wil ik toezeggen dat wij dit punt binnenkort zullen agenderen in de trade board. Dat is een platform van bedrijven waar wij veel zaken mee doen. Dat betreft dan ook bedrijven die in het buitenland actief zijn. Wij zullen dat punt daar agenderen, zodat wij kunnen bekijken wat zij meer zouden kunnen doen dan wat wordt benoemd. Dan hebben wij het in den brede op de agenda van een aantal toppers uit het Nederlandse bedrijfsleven. Dat lijkt mij de beste route om te volgen. Hoewel de mogelijkheden begrensd zijn, doe ik dan toch een poging om het te agenderen op die tafels waar de heer Braakman het geagendeerd wil hebben.

De heer **Braakhuis** (GroenLinks): Ik ben blij met deze toezegging van de staatssecretaris. Maar ik houd van meetbaarheden. Kan hij een datum geven waarop hij dat kan realiseren?

Staatssecretaris **Bleker**: In het voorjaar van 2011 wil ik dat gesprek gevoerd hebben. Het voorjaar is bij mij maart/april. Of nee, april/mei.

De **voorzitter**: Mevrouw Wiegman, ik meen dat ik u net ook al zag staan.

Mevrouw **Wiegman-van Meppelen Scheppink** (ChristenUnie): Ik kijk nu al uit naar het voorjaar. In de discussie over maximale transparantie rondom belkosten, mogen wij dit toch extra serieus nemen. In tweede termijn komen er wellicht nog wat moties die de staatssecretaris kunnen helpen om deze stap te kunnen zetten.

Staatssecretaris **Bleker**: Tussen de eerste en tweede termijn heb ik ook nog gelegenheid om na te denken en mij te laten adviseren. Mogelijk brengt ons dat nog wat dichter bij elkaar. Als je over de intenties geen verschil van mening hebt, kun je elkaar wellicht vinden.

Voorzitter. Ik ga nu naar het blokje regionaal-economisch beleid. In het regeerakkoord is aangegeven dat de verantwoordelijkheid voor het regionaal-economisch beleid geheel en al bij provincies komt te liggen. Ik vind dat een heel verstandige keuze. De provincies en de landsdelen kennen de regionale economische structuur en weten ook welke voorwaarden moeten worden gecreëerd om de economische activiteiten in dat gebied te versterken. Zij hebben zicht

Bleker

op de onderwijsinfrastructuur, op de verkeersinfrastructuur en op alle andere dingen die van belang zijn.

Mevrouw Dijkma vroeg wat er overblijft van het regionaal-economisch beleid, aangezien ik wel taken overdraag, maar geen geld. Zij heeft niet helemaal gelijk, maar het komt wel in de buurt. Je zou zo kunnen denken. Het beleid van Pieken in de Delta was een gezamenlijk beleid van Rijk, provincies en steden. Daar werden ook Europese middelen voor ingezet. Wij zijn van plan om in januari met de provincies – niet het IPO, maar landsdelig: het noorden, zuidwesten, oosten en westen van het land – om tafel gaan om te kijken hoe wij als rijksoverheid de overstap naar het volledige bij de provincies leggen van de verantwoordelijkheid voor het regionaal-economisch beleid, kunnen faciliteren. Ik zie het jaar 2011 als een overgangsjaar. Het abrupt op 31 december 2010 stoppen met al die middelen, vind ik geen goede basis voor overleg met de provincies. Wij zullen dus een vorm van overgangsjaar creëren.

Wij willen in dat landsdelig overleg ook spreken over de positie van de regionale ontwikkelingsmaatschappijen. Die hangen nu grotendeels aan het touwtje van Den Haag. Wij zouden kunnen nadenken over de vraag hoe wij die regionale ontwikkelingsmaatschappijen kunnen positioneren en de ruimte kunnen bieden in het nieuwe bestel om nog meer een motor voor stimulering van die regionale economie te vormen. Daarnaast voeren we nog een discussie over het toekomstige cohesiebeleid, waar wellicht nog mogelijkheden liggen om voor de langere termijn regionaal-economisch beleid te steunen. Op die manier willen we het gesprek aangaan.

De heer Dijkgraaf heeft gevraagd of er straks niet alleen maar meer Randstad is. Ik moet daar niet aan denken, dat gaat niet gebeuren. Nagenoeg alle regio's hebben wel een kern-, top- of sleutelgebied, of dit Food Valley is, Energy Valley of Greenport. We moeten bekijken of we met het overgangsjaar, de regionale ontwikkelingsmaatschappijen en die sleutelgebieden een faciliterende rol kunnen vervullen om een goede start te creëren voor het regionaal-economisch beleid bij de provincies. Veel provincies hebben daar al tien jaar om gevraagd. Mevrouw Dijkma zou kunnen zeggen dat dit wel sneu is, omdat ze al tien jaar om regionaal-economisch beleid hebben gevraagd toen er nog geld was. Nu dat er bijna niet meer is, krijgen ze het. Dat is echter niet helemaal zo. Ik zie mogelijkheden om er met de provincies op een goede manier uit te komen.

Mevrouw **Dijkma** (PvdA): We naderen nu pakjesavond en ik moet in alle eerlijkheid zeggen dat dit het idee draagt van een surprise. Het is een heel groot cadeau met heel veel verpakking, maar als de provincie het geopend heeft, zit er eigenlijk helemaal niets in. Behalve al die warme woorden en voor een deel dat eerlijke verhaal, want de staatssecretaris komt inderdaad met heel weinig aanzetten, is de vraag wat hij verwacht dat er in 2012 over blijft. Bij de provincies komt het geld ook niet meer als manna uit de hemel vallen.

Staatssecretaris **Bleker**: Het manna uit de hemel lijkt eenmalig te zijn, zeker als het om geld gaat. We moeten met de provincies natuurlijk ook gesprekken voeren over het Provinciefonds, het afstoten van taken door de provincies, het concentreren op de ruimtelijke, economische en fysieke infrastructuur. Door dat bij elkaar te bezien in de gesprekken over het Provinciefonds, de

regionale ontwikkelingsmaatschappijen en het overgangsjaar, kan een basis worden gecreëerd waarop de provincies zien dat ze verder kunnen. Als de provincies zich echt kunnen concentreren op hun kerntakenpakket en bijvoorbeeld de jeugdzorg naar de gemeenten gaat, ontstaat er ruimte om de bijdragen daaraan deels voor de kerntaken voor het regionaal-economisch beleid en de infrastructuur in te zetten. Dat moeten we rustig met elkaar bespreken. Bij de eerste contacten met commissarissen van de Koningin bleek dat zij iets zien in een package deal op dit punt. Volgens mij laten zij zich niet met een surprise, mooi verpakt, maar zonder inhoud, naar Groningen, Maastricht of Den Bosch sturen. Hoewel mijn persoonlijke ervaring is dat je het nooit meer vergeet, hoe beperkt het cadeau ook is, als het maar een fantastische surprise is.

Mevrouw **Dijkma** (PvdA): Dat is zo, maar dat zijn niet altijd de meest plezierige herinneringen, dat weet de staatssecretaris ook. Als hij op het Provinciefonds wijst, is mijn vraag of hij van plan is daar iets bij te doen. Daar gaat toch ook alleen maar geld af? Hoe kan hij zeggen dat het onderdeel van het spel kan zijn, tenzij hij of misschien een van zijn collega's, ergens in de achterzak nog extra geld heeft zitten, maar dan moet hij hier eerlijk vertellen dat hij wat ruimte heeft om de provincies nog iets extra's te geven.

Staatssecretaris **Bleker**: Ik ga niet in op de details van het gesprek over het Provinciefonds, dat is het domein van de heer Donner. De benaderingswijze in het regeerakkoord is volgens mij valide, namelijk dat als een x-aantal taken wordt overgedragen aan gemeenten, met de doelmatigheidswinst die daarmee wordt behaald, er op de een of andere manier in het Provinciefonds enige nieuwe ruimte ontstaat voor de kerntaken die bij de provincie overblijven. Dat gesprek willen wij houden. Dan kunnen wij misschien toch wat bereiken, ook bij de mogelijkheden van de regionale ontwikkelingsmaatschappijen. De provincies hebben er dan ook heel positief op gereageerd om die in dit pakket actief mee te nemen. Het moet echter allemaal de komende twee, drie maanden inhoud en vorm krijgen.

Mevrouw **Dijkma** (PvdA): Ik heb in mijn eerste termijn gesproken over de toespraak van minister Schulz dit weekend bij de verladers. Zij heeft toen gezegd dat de investeringsregio voor dit kabinet vooral de Randstad zou betreffen en de grote stedelijke ring Eindhoven. Ik heb van de staatssecretaris nog een reactie tegoed op die uitspraak. Is dit ook echt de toekomst van Nederland? Gaat de staatssecretaris zich vooral hierop concentreren? Dat is immers in tegenspraak met wat de staatssecretaris net allemaal heeft verteld over voorheen de sleutelgebieden. Die heten nu anders.

Staatssecretaris **Bleker**: Ik ben vergeten de tekst bij een bullet van het vorige blokje uit te spreken. Die tekst luidt als volgt: Voor het Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport krijgen mainport, brainport, greenport en topgebieden prioriteit. Op deze economische clusters heeft de minister van Infrastructuur en Milieu gedoeld. Die liggen volgens mij ook in Venlo, Nijmegen en Twente.

Mevrouw **Dijkma** (PvdA): Ik kom hier in mijn termijn op

Bleker

terug. Ik zal dan minister Schulz citeren en de staatssecretaris nogmaals om een reactie vragen.

De heer **Verhoeven** (D66): In tegenstelling tot die bij de surprises was de tekst bij het subbulletblokje, een soort addendum, in ieder geval onvergetelijk. Dank daarvoor. Mijn vraag gaat over iets anders. Wij hebben gesproken over de provincies en de lege kassen. Ik bedoel dan niet de kassen waar plantjes in groeien, maar de beurzen. Ik heb in eerste termijn gezegd dat niet elke provincie of regio een ROM heeft, een regionale ontwikkelingsmaatschappij. Het verbaast mij dat de staatssecretaris zegt dat hij graag wil dat elke regio zijn eigen topgebied heeft. Is het een soort doel op zich dat overal topgebieden zijn? Zijn dat topgebieden met een p of topgebieden met een b? Het is toch geen beleid om overal, als een soort dogma, een topgebied van te maken?

Staatssecretaris **Bleker**: Niet elke regio heeft een regionale ontwikkelingsmaatschappij, maar nagenoeg elk landsdoel heeft de mogelijkheid daartoe. Er zijn bijvoorbeeld ideeën in Brabant om met Limburg en Zeeland samen te werken in een Zuidelijke regionale ontwikkelingsmaatschappij. Zo zijn er nog meer mogelijkheden. Het Noorden doet het ook al. Er is er ook een in het Oosten. Ik weet niet hoe het in de Randstad is. Niets is uitgesloten op dat punt.

In het regeerakkoord staan de topgebieden. Als de heer Verhoeven de term regio een beetje ruim neemt, dus niet denkt aan een subregio of een provincie maar aan de grote landsdelen, ziet hij dat de topgebieden landsdeeldekkend zijn.

De heer **Verhoeven** (D66): Als wij de landsdelen maar groot genoeg maken, heeft inderdaad elke regio een topgebied. Zo kan ik het ook. Dat is gewoon kaalslag. Overigens ben ik blij te horen dat de staatssecretaris de ideeën van D66 over het opschalen van provincies naar landsdelen steunt of in ieder geval een grote stap in die richting zet. Dat terzijde.

Op de innovatiebudgetten schrijft het kabinet steeds: bundelen. Wij hebben al gezegd dat dit bundelen is tot het nulpunt. Bij het regionaal ondernemersbeleid schrijft het kabinet steeds: decentraliseren. Ik heb het al een keer gevraagd. Ik wil het graag nog eens horen. Is bundelen hetzelfde als opheffen? Is decentraliseren hetzelfde als afschaffen? Dat is toch in feite wat er gebeurt als je regio's met lege handen achterlaat en vervolgens zegt dat zij een vuist moeten maken voor een prachtig ontwikkelingsbeleid?

Staatssecretaris **Bleker**: Op deze vragen is het antwoord "nee". Ik heb gezegd dat wij mogelijkheden zien om bij decentraliseren – ik ga niet over bundelen – enerzijds bestuurlijke ruimte en beslissingsbevoegdheid op regionaal en provinciaal niveau te leggen en anderzijds een pakket te maken zodat ook de regio instrumenten heeft om het regionaal economisch beleid in te vullen. Daarbij vervullen de regionale ontwikkelingsmaatschappijen en een aantal andere dingen die ik heb genoemd, een cruciale rol. Geef ons nu de ruimte om met de regio's en de landsdelen daarover het gesprek aan te gaan. Zij verheugen zich daarop.

De heer **Dijkgraaf** (SGP): Ik ben dankbaar voor de uitleg over de uitspraak van minister Schultz van Haegen. Wij

zullen daarover volgende week nog spreken. Ik neem aan dat de staatssecretaris het punt vrijdag ook meeneemt in het kabinet. De uitstraling is in ieder geval zorgelijk.

Ook zorgelijk is de uitstraling rondom de discussie met de provincies. Neemt de staatssecretaris in die discussie ook de taken van de gemeenten mee? Ik denk dat je heel creatief moet zijn om hier op een positieve manier uit te komen en om te kijken waar maximale ruimte zit om echt serieus werk te maken van het regionale economische beleid. Dat kunnen wij immers niet missen.

Staatssecretaris **Bleker**: Ons eerste aanspreekpunt is de provincie, maar ik moet wel zeggen dat de grote steden of de stadsregio's in dat verband ook in beeld kunnen komen. Wij willen dat in de goede volgorde doen: eerst het overleg met de provincie en dan bezien of het, gelet op onze gezamenlijke intenties, verstandig is om de grote steden en de stadsregio's daar in enigerlei verband bij te betrekken.

De heer **Dijkgraaf** (SGP): Ik zou daar wel op willen aandringen. Gegeven de beschikbare budgetten en de noodzaak om via regionaal economisch beleid de innovaties voor elkaar te krijgen die wij willen, moeten wij alles benutten wat er is. Ik begrijp de route die de staatssecretaris kiest, maar hoop dat hij zo veel mogelijk inzet op de mogelijkheden die er zijn.

De **voorzitter**: Ik zie de staatssecretaris knikken.

Mevrouw **Verburg** (CDA): Voorzitter. Ik hoop dat de staatssecretaris mij ook een beetje duidelijkheid kan geven. Het is boeiend dat hij in overleg is met de provincies, maar in het regeerakkoord staat dat regionale ontwikkelingsmaatschappijen worden betrokken bij de verdere vormgeving van regionale economieën. Wat heeft de staatssecretaris die regionale ontwikkelingsmaatschappijen te bieden?

Staatssecretaris **Bleker**: Eén ding is handelingsruimte. De betrokkenheid van de Staat der Nederlanden in de regionale ontwikkelingsmaatschappijen beperkt de handelingsruimte daarvan. Misschien is niet zozeer geld, maar zijn handelingsruimte en vrijheidsgraden het meest interessant voor de regio.

Mevrouw **Verburg** (CDA): Daarmee zegt de staatssecretaris dat de rijksoverheid overweegt zich terug te trekken uit de regionale ontwikkelingsmaatschappijen.

Staatssecretaris **Bleker**: Ja, dat kan soms heel gunstig zijn, omdat er dan meer handelingsruimte is. Misschien kunnen de regionale ontwikkelingsmaatschappijen door de provincies of de landsdelen in een soort publiek-private constructie worden voortgezet, waarmee er als het ware vreemd privaat geld voor de regionale economie beschikbaar komt. Die ruimte en die mogelijkheden willen wij verkennen. Dat kan nog wel eens heel interessant uitpakken.

Mevrouw **Verburg** (CDA): Dat begrijp ik. Ik haak even aan bij de surprise van mevrouw Dijkgraaf, die wat mij betreft adequaat reageerde. Ik vind het op zich een goede stap als de rijksoverheid zich terugtrekt, maar geef die regionale ontwikkelingsmaatschappijen dan ook een reëel handelingsperspectief. Ik heb zojuist gehoord dat

Bleker

de minister veel ambitieuze plannen heeft en veel toezeggingen heeft gedaan. Wanneer heeft de staatssecretaris een deal met de provincies, landsdelen en regionale ontwikkelingsmaatschappijen? Die moeten immers gewoon vooruit kunnen.

Staatssecretaris **Bleker**: De deal zal waarschijnlijk onderdeel uitmaken van een akkoord tussen provincies en Rijk over de bestuurlijke en financiële verhoudingen. Ik wil zelf graag proberen om het onderdeel regionale economie in de maand februari 2011 een heel eind op streek te hebben.

Mevrouw **Verburg** (CDA): Ik beschouw dit als een toezegging.

Staatssecretaris **Bleker**: Voorzitter. Ik kom bij het vijfde blok over duurzame agroketens. Ik heb zojuist in antwoord op vragen van de heer Van Gerven een element genoemd van het toekomstbeeld van de agrarische sector. Ik zie de primaire sector verder diversifiëren: klein, groot, multifunctioneel, soms heel grootschalig, soms helemaal primair. Soms worden er semi-industriële activiteiten aan verbonden. Wat mij betreft – maar dat is een ambitie die wij op de een of andere manier moeten faciliteren – met als ruggengraat het middelgrote en grote familie- en gezinsbedrijf, waarbij met respect voor dier en omgeving wordt geproduceerd. De Nederlandse agrosector is goed voor circa 10% van het bruto nationaal product en 10% van de werkgelegenheid. Wij hebben het dan ook over de industrie, de logistiek en alles wat daar omheen zit. Het aantal mensen dat werkzaam is in de primaire sector daalt wel sterk – de heer Van Gerven en anderen hebben dat ook aangegeven – maar er zit natuurlijk veel meer omheen.

De toekomst voor agroketens is echter niet vanzelfsprekend en gegarandeerd. Zowel vanwege marktontwikkelingen als vanwege veranderende vragen uit de samenleving moeten de agroketens duurzaam stappen voorwaarts zetten. In de veehouderij, de plantaardige sectoren en de verwerkende keten is dat gaande. Dit is een opgave waarbij de overheid "partner in business" wil zijn en soms de lat bewust wat hoger wil leggen dan men in de sector van nature geneigd zou zijn te doen, om de vooruitgang te stimuleren. Wij willen dus de koppositie behouden waarover mevrouw Snijder en de heer Koopmans spraken.

Mevrouw Jacobi meende dat wij de sector zonder subsidies laten zitten. Ik zou zeggen: dat gebeurt niet, wij laten de sector niet zitten en ook niet zonder financiële impulsen. Wij blijven investeren in kennis, innovatie en verduurzaming. Er zijn meerdere voorbeelden van researchprogramma's waarbij wij toegepaste research stimuleren. Wij verstrekken voorlopersubsidies voor nieuwe, duurzame stallen. Wij blijven dat ook in de toekomst doen.

Een excellente wisselwerking tussen kennis, bedrijfsleven en overheid blijft een sleutelfactor, niet alleen uit economisch oogpunt, maar ook voor verduurzaming en milieu. Wij blijven ons sterk maken voor het behoud en het goed functioneren van de gouden driehoek waarover de minister ook al heeft gesproken en die ook succesvol zou kunnen worden toegepast in andere sectoren.

De heer Dijkgraaf heeft zijn zorg uitgesproken over een mogelijk onvoldoende samenhangende benadering van

de verduurzamingsopgave waar de landbouw voor staat en sprak daarbij ook over de taakverdeling tussen de minister en de staatssecretaris. Ik kan hem zeggen dat zijn vrees ongegrond is. Wij werken nauw samen, als een team. Dat geldt niet alleen voor de twee departementen die nu één departement zijn geworden, maar ook voor de bewindslieden. Wij hebben volgens mij beiden niet al te veel last van domeingevoeligheid. Soms gunnen wij elkaar ook wel wat, omdat het ook wel eens handig is om te denken: dit nu even niet voor mij. Zo gaan wij dat trouwens ook doen met de handelsmissies. Ik moet u zeggen dat de hele wereld niet op de staatssecretaris voor handel, zijnde de heer Bleker, zit te wachten. Het kan soms even goed of beter een andere bewindspersoon zijn. Het kan de bewindspersoon van hetzelfde departement zijn, maar in een ander geval kan het ook mevrouw Schultz van Haegen zijn, als het gaat om watertecnologie. Kom op, zou ik zeggen, het gaat om de zaak en het gaat niet om de vraag wie op de foto staat met een belangrijke meneer in China of Vietnam. Daarbij komt: ik ben niet zo'n reislustig type. De heer Rutte heeft mij in het kennismakingsgesprek gemeld dat ik mij bij de collega's populair maak als ik zo nu en dan een interessante buitenlandse handelsmissie aan iemand anders aanbied. Ik moet dat alleen wel tijdig doen, zei hij. Zij zullen op dat punt niet teleurgesteld worden. Wij moeten het een beetje nuchter en realistisch met elkaar bezien. Zo werken wij ook op het departement.

Innovatie is een belangrijk onderdeel van verduurzaming. Het is echter breder. Het gaat om marktorientatie, concurrentiekracht en ondernemerschap. Ik kom dan op de jonge boeren. De heer Koopmans, de heer Dijkgraaf en mevrouw Jacobi hebben daarover gesproken. Wij hadden gisteren de eerste ronde van de begrotingsbehandeling. Anderhalf uur daarvoor had ik de negen bestuursleden van het Nederlands Agrarisch Jongeren Kontakt op bezoek. Wat een gedrevenheid en enthousiasme! Een Nederlandse jongen uit Zeeuws-Vlaanderen is voorzitter van de complete akkerbouwsector van de jonge agrarische ondernemers in Europa. Alleen al in Nederland zijn er 9000 leden. Toen ik die jongeman hoorde praten, dacht ik: jongens, er is toekomst, er is hoop. Ze gaan er vol voor. Ze zeggen: het is niet alleen de overheid; we moeten het ook vooral zelf doen. Het kabinet wil bedrijfsovernames blijven stimuleren binnen de garantieregeling voor de landbouw. Jonge boeren betalen een lagere provisie en komen in aanmerking voor een hoger garantstellingsbedrag.

In 2010 zijn alle aanvragen voor de investeringsregeling voor jonge boeren gehonoreerd. De heer Koopmans en de heer Dijkgraaf hebben hiernaar gevraagd. Er stond 6 mln. op de begroting voor 2010. Dat bedrag is tijdelijk verhoogd naar 9 of 10 mln. Voor 2011 bedraagt het weer 6 mln. Ik heb het bestuur van de NAJK toegezegd dat we zullen bekijken hoe we deze zaak voor volgend jaar zo kunnen aanpakken dat we zo weinig mogelijk mensen moeten teleurstellen.

Mevrouw Snijder bepleit meer aandacht voor de precisielandbouw. Die opvatting deel ik. Precisielandbouw geeft kansen en is niet alleen goed voor mest- en mineralengebruik, maar vooral ook voor de planten en de productie. Het Programma precisielandbouw dat indertijd door minister Verburg is gestart, loopt tot 2013. We zetten dit programma voort.

Ik kom bij een punt waarover veel is gesproken: de diergezondheid. Een aantal leden, onder wie de heer Van

Bleker

Gerven, mevrouw Thieme en mevrouw Jacobi, heeft gevraagd naar de kabinetsaanpak van diverse vormen van zoönose, waaronder de Q-koorts. Het rapport hierover is verschenen. Als alles goed gaat, is er vrijdag of maandag een kabinetsreactie en zullen we hierover een algemeen overleg hebben. We kunnen dan het rapport en wat we eruit kunnen leren, gedegen bespreken. Het verdient in elk geval een gedegen reactie en een gedegen bespreking met de Kamer. De kabinetsreactie zal worden gegeven door de minister van VWS en de staatssecretaris van ELI.

Mevrouw Jacobi refereerde in dit verband aan de aanbevelingen van de GGD en vroeg naar de gezamenlijke aanpak van het antibioticabeleid. Ook op dat punt is er vordering, althans: die kondigt zich aan. Donderdag verschijnt het rapport van de taskforce-Werner, die is ingesteld door de twee voormalige bewindspersonen. Binnenkort zullen we met een reactie op dat rapport komen. Antibioticagebruik in de dierenhouderij moet niet alleen kwantitatief worden teruggedrongen, maar het aantal soorten moet ook worden verminderd en de kwaliteit moet worden verbeterd.

Het dierenwelzijn houdt velen in onze samenleving en in de Kamer bezig. Mevrouw Thieme, mevrouw Wiegman, de heer Braakhuis en de heer Graus hebben aandacht gevraagd voor het verbeteren van dierenwelzijn. Ik voel me bijzonder thuis bij degenen die hieraan bijzonder veel aandacht schenken. Het is een wezenlijk onderdeel van een sterke en duurzame agrarische sector dat we met de beschikbare technieken en mogelijkheden het dierenwelzijn dienen en op alle momenten met respect voor het productiedier handelen, vanaf het opfokken totdat het moment van de slacht is aangebroken. Ik kom daarop straks nog terug. Wij zullen ondernemers blijven faciliteren in diervriendelijke productie. De ondernemers en de sector hebben in dezen een eerste verantwoordelijkheid, maar de overheid hoeft namens de samenleving niet slechts toe te zien.

Ik constateer dat ondernemers steeds meer hun verantwoordelijkheid op dit punt pakken. Een groeiend aantal ondernemers werkt met duurzame stallen. De pluimveeslachterijen willen zo spoedig mogelijk nieuwe dodingstechnieken voor kippen toepassen. Daarover is reeds gesproken. De premier heeft zijn persoonlijke afkeer geuit over wat nu op een aantal punten in slachterijen gebeurt, hoezeer het formeel ook volgens de regels is. We moeten alle initiatieven tot verbetering in dezen stimuleren en we moeten ervoor zorgen dat de praktische mogelijkheden die er zijn, in de sector worden toegepast.

Dit alles dient te geschieden binnen de kaders van het Convenant marktontwikkeling verduurzaming dierlijke producten. Het is dus belangrijk dat we dit met meerdere maatschappelijke partners doen: de supermarkten, de consument, de Dierenbescherming, de horeca, LTO Nederland enzovoorts. Het is de bedoeling om binnen dat convenant samen te werken om de doelstelling, namelijk een omzetgroei van jaarlijks 15% voor verduurzaamde dierlijke producten, te bereiken. In dat kader vind ik het van belang dat de consumenten een goede keuze kunnen maken. Daarvoor is transparantie in de voedselketen van belang.

Het kabinet zet in op hogere eisen aan dierenwelzijn in Europees verband. Het huidige Europese actieplan voor dierenwelzijn wordt nu geëvalueerd. De Europese Commissie zal medio 2011 haar nieuwe actieplan voor

dierenwelzijn opleveren. De Kamer kan ervan op aan dat ik in de overleggen met Europese ministers hierover gas zal geven. Wij zijn dus op het goede moment aan de slag en willen een actieve bijdrage leveren in Europa.

Het gaat niet alleen om regels, zoals verschillende woordvoerders al hebben gezegd. Ook handhaving van regels is van essentieel belang. Ik heb recent het werkprogramma voor de Voedsel en Waren Autoriteit mogen vaststellen. Daarbij heb ik aangegeven dat de capaciteit voor het toezicht op diertransporten met 10% moet worden verhoogd. Een van de prioriteiten is het welzijn van dieren op transport. Dit kabinet wil transporten over lange afstanden van slachtvee verminderen. Ook de gezelschapsdierenbranche moet haar verantwoordelijkheid nemen. Mevrouw Thieme en de heer Graus refereerden aan misstanden bij dierfokkers. Deze misstanden dienen aangepakt te worden. Ik beraad mij op mogelijke maatregelen om dat beter te gaan doen.

De heer Graus vroeg ook om zwaardere bestraffing van mishandeling van dieren die voor onze veiligheid zorgen, zoals politiehonden en -paarden. Met hem vind ik het van groot belang dat dergelijke mishandeling heel erg stevig wordt aangepakt. Ik wil bezien of daartoe mogelijkheden zijn. Ik moet heel eerlijk zeggen dat je bij deze mishandeling van dieren door omstanders bijna geneigd zou zijn om iemand een klap te geven, maar dat mag niet. Wij moeten dergelijke dierenmishandeling wel goed aanpakken.

Om onder andere dierenmishandeling aan te pakken, zet dit kabinet in op 500 animal cops en een apart alarmnummer voor dieren. Over de invulling en vormgeving van de taken van de animal cops is met name de minister van Veiligheid en Justitie als eerste aan zet. Hij zal daarbij om onze inzichten vragen. Naar mijn overtuiging is het heel erg belangrijk om te bezien welk probleem wij willen oplossen. Welke verbeteringen in toezicht, handhaving en vervolging wat betreft dierenmishandeling willen wij precies aanpakken, welke instanties en mensen zijn daar nu al mee aan de slag en hoe kan de toevoeging van die animal cops de keten versterken? Ik vind dat er moet worden gezocht naar een sterkere keten gebruik makend van verschillende instanties die daar nu mee bezig zijn. Het kabinet komt nog met voorstellen hiertoe. Deze zullen met name uit de koker van de minister van Veiligheid en Justitie komen. Als die er zijn, kunnen wij ze met elkaar bespreken.

Op dit moment wordt de Wet dieren behandeld in de Eerste Kamer. De uitvoeringsregels bij dit wetsvoorstel worden vormgegeven in lijn met de ambities inzake dierenwelzijn uit het regeerakkoord. Er komt bijvoorbeeld een apart artikel over dierenverwaarlozing en dierenmishandeling. In het voorjaar van 2011 zal ik de Kamer informeren over de voortgang van de Nota dierenwelzijn en de Nationale Agenda Diergezondheid.

Verschillende woordvoerders, met name de heer Graus, hebben gesproken over methoden om dieren te doden. Ik vind dat wij de industriële sectoren die daarmee van doen hebben, waaronder de pluimveeslachterijen, heel scherp moeten houden. De vraag moet zijn of er nieuwe technieken beschikbaar, te beproeven of te ontwikkelen zijn om de dieren op een diervriendelijkere manier te doden. Er wordt bijvoorbeeld een nieuwe installatie geïntroduceerd voor het doden van palingen. Dat gebeurt nu middels een zoutbad. Dat is geen pretje, zo heb ik mij laten vertellen. Als daarvoor een betere methode is, vind ik dat je dat soort ontwikkelingen moet

Bleker

stimuleren en dat je van de sector nu en dan een stap meer mag vragen dan die misschien geneigd zou zijn om te doen. Dat geldt ook voor het slachten van kippen. Dat gebeurt met baden en stroomstoten. Er is nu een aangepaste, effectievere techniek. Die is met name gericht op het kopje van de kip. Daardoor is de kip, voordat die aan de haak komt, helemaal van deze wereld. Er wordt niet eerder het mes in de kip gezet dan nadat het dier echt naar de eeuwige jachtvelden is gezonden. Dat vind ik het algemene principe. Ik ben het met de heer Graus eens dat je pas begint met snijden op het moment dat het dier dood is, of dat moet zodanig bedwelmend zijn dat het nooit meer bij bewustzijn komt. Volgens mij is er weinig Frans aan die uitspraak en zo zie ik het. Daarvoor moeten we ons inzetten. Dat zal niet van de ene op de andere dag kunnen, maar zo moet het uiteindelijk wel.

De **voorzitter**: Ik begrijp uit deze stilte dat we zijn aanbeland bij ...

Staatssecretaris **Bleker**: We zijn aangeland bij de eeuwige jachtvelden, voorzitter.

De **voorzitter**: Daar meldt mevrouw Thieme zich als eerste.

Staatssecretaris **Bleker**: Daar is het goed toeven.

Mevrouw **Thieme** (PvdD): Dat is toch wel bijzonder. Ik heb nog nooit gehoord dat kippen graag naar de eeuwige jachtvelden willen. Wat ze daar te zoeken hebben, weet ik ook niet.

Staatssecretaris **Bleker**: Misschien is het wel een beetje een handicap van mevrouw Thieme dat ze zich bij die eeuwige jachtvelden niet iets moois kan voorstellen.

Mevrouw **Thieme** (PvdD): Aha! Dan weten we meteen hoe de staatssecretaris staat tegenover de plezierjacht. Dat is goed om te weten.

Staatssecretaris **Bleker**: Nee, nee.

Mevrouw **Thieme** (PvdD): We horen de staatssecretaris spreken over de ambities ten aanzien van dierenwelzijn en over het feit dat we nog heel wat kunnen bewerkstelligen in Europees verband. Als we nu echter kijken naar wat er op dit moment in Europees verband geregeld is en zien dat de sector zich daaraan niet eens houdt – ik refereer aan het afknippen van varkensstaartjes en aan de kippensector die nog steeds met de ingrepen bezig is – vraag ik mij af waar hij het optimisme vandaan haalt dat de sector zich aan die Europese regelgeving gaat houden. De sector treedt de Europese regelgeving nu immers al met voeten en deze staatssecretaris gedooft dat ook nog eens. Wat is zijn ambitie dan waard?

Staatssecretaris **Bleker**: Er wordt wat mij betreft niets gedooft op dit punt. Als de sector niet in staat is om het anders te doen vanwege een bepaalde techniek, kan een bedrijf zeggen dat het voorlopig niet mogelijk is. Dat geldt ook voor milieuzaken. Ik vind dat we, als we regels opstellen, die moeten handhaven. Dan wordt er wat mij betreft dus niet gedooft. Over het optimisme dat ik heb,

zeg ik dat dit te maken heeft met de consument en de samenleving.

Mevrouw **Thieme** (PvdD): Als het al in 2005 verboden werd om varkensstaarten te knippen en dit nog steeds routinematig wordt gedaan – dat gebeurt gewoon tegen de wet in – en als er veertien jaar geleden al is afgesproken dat wij ophouden met het snavelkappen, maar dit nog steeds wordt gedaan, vraag ik mij af wat we hebben aan die mooie ambities om in Europees verband nog een en ander te regelen. De kippenboeren geven aan dat ze er voorlopig niet aan toekomen om dit te veranderen, terwijl er al twee keer uitstel is verleend. Wat hebben we dan nog aan het verzoek van de staatssecretaris om te vertrouwen op de sector die het beste voor zou hebben met de dieren?

Staatssecretaris **Bleker**: Volgens mij zijn deze vragen schriftelijk beantwoord. De antwoorden daarvan heb ik nu niet paraat. Ik doel dan op het antwoord op de vraag over de staartjes en de antwoorden op de vragen over de biggetjes en het knippen van de snaveltjes. Naarmate de leefomstandigheden van de dieren gunstiger zijn, zijn de neigingen van deze dieren beperkter om beschadigend gedrag ten aanzien van de collegadieren te vertonen. Er is bijvoorbeeld vooruitgang te zien op het gebied van de huisvesting. Ook de sector zelf werkt daaraan. Ik hoop dan ook dat we hiermee vorderingen maken. Ik wil wel een concrete toezegging doen, want dit zint mij ook niet helemaal. Als het echt zo is dat we in 1999 iets hebben gewild op dit punt en we dat nog steeds niet doen – ik kan dat nu niet precies nagaan – zeg ik toe dat ik de Kamer informeer over verplichtingen van de Nederlandse dierenhouderij, datgene wat zij nalaat, wat de redenen daarvoor zijn en wanneer we wel op het niveau komen waar we willen komen. Dat overzicht wil ik wel met de Kamer delen. Wij willen bekijken hoe wij op dat punt concrete vooruitgang kunnen maken.

Mevrouw **Thieme** (PvdD): Dat lijkt een sympathieke toezegging, maar wij hebben allang, ook van de voorganger van de staatssecretaris, te horen gekregen welke excuses de sector telkens aanvoert waarom men niet voldoet aan de regelgeving. Dat excuus is dat de sector gewoon het systeem niet op orde heeft en dat men de houderij niet zodanig heeft ingericht dat men kan voldoen aan de regelgeving. Dat wordt al tien jaar of langer gedooft. Ik wil graag weten wanneer het gedogen ophoudt, juist bij dit kabinet, dat zegt dat regels moeten worden gehandhaafd en dat regels regels zijn.

Staatssecretaris **Bleker**: Ik doe de toezegging die ik heb gedaan. Wij maken duidelijk waar wij hierbij nog tekortschieten. Vervolgens ga ik in alle hoeken en gaten zoeken hoe wij dit kunnen overbruggen. Als iets niet kan, zullen wij aangeven waarom het niet kan. Zo kunnen wij met elkaar beoordelen of dit voldoende reden is om het nog toe te staan. Dan hebben wij een helder verhaal. Ik ga nu niet in op de details van het knippen van biggenstaartjes, zonder dit overigens te willen bagatelliseren.

De heer **Koopmans** (CDA): De staatssecretaris is in zijn betoog niet ingegaan op onze suggestie om in het kader van het verminderen van de kosten die te maken hebben

Bleker

met de veehouderij de VWA wat verstandiger te organiseren. In de schriftelijke antwoorden staat daar wel iets over. Dat vond de CDA-fractie teleurstellend. Daarom stel ik de volgende vraag. De staatssecretaris en de minister zijn voor ongeveer 200 mln. aangeslagen als het gaat om de taakstelling in de zin van minder mensen. Dat is ingrijpend. De CDA-fractie wil graag meedenken om dit op een slimme manier te doen met behoud van de kwaliteit van de dienstverlening van de overheid. Daarom vraag ik nogmaals: zou de staatssecretaris het idee van toezicht op controle niet wat scherper willen invoeren in met name de werkwijze van de VWA in de slachterij?

Staatssecretaris **Bleker**: De situatie rond de nieuwe nVWA is natuurlijk bij de Kamer bekend. Het gaat om een organisatie in fusie maar ook om een organisatie die met de budgetten die er nu zijn en de budgetten die er komen, vreselijk veel moeite zal hebben om zelfs maar het Europese niveau van toezicht, handhaving en inspectie te halen. Ik ben het met de heer Koopmans eens dat dit ons noopt om te kijken naar toezichtmethoden en in sommige gevallen naar wat men noemt "metatoezicht". Er moet toezicht op het kwaliteitstoezicht van de organisatie zelf worden doorgevoerd in plaats van altijd zelf het toezicht te doen. De situatie noopt ons daartoe. Wij zullen dus in de loop van volgend jaar ten aanzien van de organisatie van de VWA, de beschikbare budgetten, de vooruitzichten en de vraag hoe wij de Europese normen kunnen halen, ook de "inspectiepolitiek" schetsen, om het maar zo te noemen, de controlestrategieën. Dan komen wij daarover te spreken. Dat zullen wij in den brede doen. Al zei de heer Koopmans het niet zo, in zijn woorden klonk iets door als zou het allemaal met veel minder geld kunnen. Wij hebben echter een grote zorg of wij met de budgetten die voorzien zijn voor de komende tijd op een goede manier uit de voeten kunnen, gelet op onze ambities en de bestaande normen. Het is dus niet een kwestie van luxe.

De heer **Koopmans** (CDA): Ik zou zeker niet willen suggereren dat er sprake is van luxe. Integendeel, juist vanuit de noodzaak dat er een stevige taakstelling is voor het departement vormt het feit dat er een organisatie is die haar handen vol heeft met de huidige werkwijze een reden temeer om dit te doen. Daarom was ik blij dat de staatssecretaris daarin nu, laat ik niet zeggen in afwijking van maar wel in aanvulling op de schriftelijke antwoorden, royaler is. Ik zou hem willen vragen of dit voor 1 juni naar de Kamer zou kunnen komen. Dan kunnen wij zo mogelijk bij de begroting voor het komende jaar al slagen maken.

Staatssecretaris **Bleker**: Ja.

De **voorzitter**: Die hebt u binnen, mijnheer Koopmans.

Mevrouw **Wiegman-van Meppelen Scheppink** (ChristenUnie): Ik stel een korte vraag naar aanleiding van de schriftelijke antwoorden op mijn vragen over de combikip; ik bedoel nu echte kip. Mijn vraag in eerste termijn was of de staatssecretaris bereid is om te bekijken of het combidenken verbreed kan worden tot andere sectoren; ik denk bijvoorbeeld aan varkens en koeien. Graag krijg ik daarop een reactie. Mijn tweede vraag betreft het volgende. Deze staatssecretaris is wars

van Europese koppen en moet niet te veel hebben van allerlei subsidies die maar eindeloos doorgaan. Ik vraag hem echter wel hoe hij voor zich ziet dat de waardetoevoeging die heel veel Nederlandse ondernemers weten te geven door extra te letten op dierenwelzijn en dergelijke, een goede plek krijgt in de prijs. De heer Koopmans gooit er zelfs een pakket met streekproducten tegenaan in het kader van de prijsvraag. Dat kenmerkt dat er iets extra's nodig is om te zorgen dat de extra waarde die veel Nederlandse ondernemers toevoegen ook een prijs krijgt.

Staatssecretaris **Bleker**: Het antwoord op de eerste vraag is: ja, daar wil ik naar kijken. Het antwoord op de tweede vraag is dat dat echt moet gebeuren in de keten in de diverse sectoren, dus retailers, verwerkende industrie en de primaire sector. Uiteindelijk moeten consumenten zien dat het een product betreft met extra kwaliteit en dat zo waarderen dat zij daar die extra prijs voor betalen. De afgelopen jaren hebben we voorbeelden gezien dat retailers daarin slaagden op de consumentenmarkt. Daar moeten we het echt van hebben. Ik heb op dat punt veel meer geloof in de consument dan in de overheid.

De **voorzitter**: Kort, mevrouw Wiegman.

Mevrouw **Wiegman-van Meppelen Scheppink** (ChristenUnie): Over het algemeen heb ik ook groot geloof, maar juist op dit punt stuit ik tegen de harde werkelijkheid aan dat een boer alleen onvoldoende in staat is om een markt te beïnvloeden, evenals een consument of een groepje consumenten alleen. Daarvoor zijn de machten te groot.

Staatssecretaris **Bleker**: Dat zou zo zijn, maar als de wil er is ... Ik denk bijvoorbeeld aan een in Friesland gevestigde zuivelgigant. Deze levert melk die afkomstig is van koeien die gelukkig de wei voldoende zien. De primaire producent krijgt een opslag op de melkprijs en heeft er dus baat bij. Ik kom bij melkveeboeren in het noorden van het land en weet daarom dat er heel veel boeren zijn die dat echt willen. Je moet je bedenken wat het betekent als je 1 miljoen of 0,5 miljoen liter melk per jaar levert waar maar een opslag op zit van een paar eurocent. Als het door de consument betaald wordt en er wordt gepromoot – dat gebeurt – dan zet het echt zoden aan de dijk. Dat zijn manieren die blijkbaar werken. Die kant moet het echt op. Goed voorbeeld doet goed volgen.

De heer **Graus** (PVV): Mijn eerste punt betreft de bedwelming. De staatssecretaris zei dat het niet uitmaakt, als het dier maar niet meer bijkomt. Ik wil het echter graag scherp hebben. De PVV pleit voor een irreversibele bedwelming, dus een bedwelming die echt onomkeerbaar is. Bepaalde geloven en ideologieën pleiten natuurlijk voor een reversibele bedwelming en dan is de kans groot dat het dier toch bijkomt en alsnog stikt in het eigen bloed. Ik krijg dus graag een toezegging van de staatssecretaris dat hij echt gaat voor de irreversibele, onomkeerbare bedwelming. Dat behoort ook tot onze goede zeden. Sterker nog, dierenartsen spreken zelfs van wreedheden. Mogelijk heeft de staatssecretaris dat meegekregen.

Bleker

Mijn tweede punt betreft de beantwoording van de schriftelijke vragen. Ik begrijp dat we dat in tweede termijn moeten doen, maar ik heb dan slechts tijd om al mijn moties op te lezen, dus daarom nu. Twee zaken zijn niet goed toegelicht. Het eerste betreft het alarmnummer voor dieren, 114. In de beantwoording staan de woorden "bezien" en "mogelijk". Dat vind ik heel vaag. Dat nummer moet er gewoon komen; dat staat ook in het gedoog- en regeerakkoord. Onder de meldkamer van dat nummer moeten in de toekomst zelfs de dierenpolitie en de dierenambulance komen te vallen.

De andere zaak die niet goed is toegelicht betreft verwaarlozing de dood tot gevolg hebbend. Rekent de staatssecretaris dit tot dierenmishandeling? Is verwaarlozing de dood tot gevolg hebbend dierenmishandeling of niet?

Staatssecretaris **Bleker**: Eerst het laatste punt. Volgens mij is verwaarlozing de dood tot gevolg hebbend bij gezelschapsdieren of bedrijfsmatig gehouden dieren een vorm van dierenmishandeling. Het dispuut gaat over de vraag of de dieren die gehouden worden in de Oostvaardersplassen daar ook onder vallen. Ik wil naar een beheerswijze toe in de Oostvaardersplassen dat verwaarlozing de dood tot gevolg hebbend onder dierenmishandeling valt. We hebben echter nu wel de situatie dat het gaat om in het wild gehouden dieren, of hoe de juridische definitie ook moge zijn. De vraag over onomkeerbaar bedwelmen duidt met name ook op de kwestie van het ritueel slachten. Er is een initiatiefwetsvoorstel. Zolang dat in procedure is, past het de regering om enige terughoudendheid te betrachten. Die betracht ik ook. Wat het alarmnummer 114 betreft: als het in het gedoogakkoord staat, doen we het in ieder geval.

De heer **Graus** (PVV): Het initiatiefwetsvoorstel tegen ritueel slachten ligt er. Ik had graag de mening van de staatssecretaris erover gehoord, maar ik respecteer zijn standpunt. Ik ben blij dat we eindelijk een staatssecretaris hebben met een hart voor dieren. Hij houdt zelf dieren en kent dus de liefde en warmte van dieren. Daaraan heeft het nogal eens ontbroken in het verleden.

Staatssecretaris **Bleker**: Nou, dat weet ik niet. Ik ben met mijn voorganger op Landbouw bij dierevenementen geweest. Ook de heer Veerman en andere voorgangers, zoals Gerrit Braks, hadden het hart op de goede plek. Misschien praat de een er wat meer over, omdat hij er wat meer bij betrokken is, maar dat zegt niets over de intentie.

De heer **Van Gerven** (SP): Ik stel nog twee vragen aan de staatssecretaris, allereerst over de doorfok en de welzijnsproblemen daarvan bij dieren. De staatssecretaris heeft er al iets over gezegd. Is hij bereid om met een plan te komen om de doorfok en de problemen die dit geeft, verregaand terug te dringen en uiteindelijk helemaal op te lossen? Dat scheelt een motie.

Staatssecretaris **Bleker**: We hebben een Raad voor Dierenaangelegenheden. Ik kan mij voorstellen dat ik die vraag om eerst eens advies uit te brengen over de situatie en wat er eventueel aan te doen is. Ik ben overigens met de heer Van Gerven eens dat in de fokkerijwereld, zowel bij de bedrijfsmatig gehouden dieren als bij de gezelschapsdieren, maar met name bij

de gezelschapsdieren, mensen soms helemaal van God los zijn.

De heer **Van Gerven** (SP): Dat lijkt mij een uitstekend aanbod. Dat geldt zowel voor de gezelschapsdieren als voor de bedrijfsmatige dierhouderij?

Staatssecretaris **Bleker**: Ja.

De heer **Van Gerven** (SP): Mijn tweede vraag betreft het transport van dieren. In 2007 is met steun van een grote meerderheid van de Kamer een motie aangenomen van het Kamerlid Van Velzen. Die beoogde om lange transporten van meer dan acht uur of tot een maximum van 500 km, terug te dringen. De Kamer heeft het kabinet gevraagd zich daar in Europa sterk voor te maken. We hebben de afgelopen jaren op dat front nauwelijks iets vernomen. Mijn vraag is of de staatssecretaris zich er in Europa sterk voor wil maken dat deze transporten verregaand worden teruggedrongen en of we daar in de tussentijd in Nederland alvast mee beginnen.

Staatssecretaris **Bleker**: Het antwoord op de eerste vraag is ja. Het antwoord op de tweede vraag hangt af van het resultaat van de inzet in Europa. Ik moet eerlijk zeggen dat het punt van de langeafstandstransporten bij uitstek iets is wat je in Europa moet regelen, omdat Nederland wel heel erg klein is voor langeafstandstransporten!

De heer **Van Gerven** (SP): Zo gemakkelijk komt de staatssecretaris niet weg. Met 500 km ben je de Nederlandse grens over, maar ze gaan wel eens van A naar B en dan ligt B buiten Nederland. Daar gaat het om. Ze kunnen ook van B naar A, naar Nederland toe. De staatssecretaris gaat zich er in Europa hard voor maken, maar hij kan toch in Nederland al beginnen? Het een sluit het ander niet uit.

Staatssecretaris **Bleker**: Het een sluit het ander niet uit, maar ik geef er veruit de voorkeur aan om eerst de zaak in Europa aan te kaarten en de stand van zaken in beeld te krijgen. Dan kunnen we bezien wat de mogelijkheden zijn en of er reden is om op dit punt koploper te willen zijn, maar niet bij voorbaat.

Mevrouw **Van Veldhoven** (D66): De staatssecretaris spreekt vanavond prachtige woorden. Dat maakt mij erg nieuwsgierig. Hij zegt dat duurzame stappen voorwaarts nodig zijn en dat hij de lat hoger wil leggen, misschien soms hoger dan de sector zelf wil, zodat wij vast kunnen nadenken over zijn prachtige plannen. Kan hij een paar voorbeelden geven van concrete maatregelen die hij wil nemen waarbij hij de lat hoger wil leggen dan de sector wellicht wil en dan nu het geval is?

Op dit moment is er een investeringsregeling die jonge agrariërs helpt bij het overnemen van een bedrijf. Daarmee zijn grote investeringen gemoeid. Dat is lastig met een lage solvabiliteit. Op welke manier onderscheidt de positie van zo'n jonge boer zich nu fundamenteel van een jonge ondernemer in een andere tak van sport die eveneens grote investeringen moet doen en die eveneens last heeft van een lage solvabiliteit, maar die niet in aanmerking komt voor omgerekend zo'n € 25.000 startsubsidie voor zijn bedrijf?

Bleker

Staatssecretaris **Bleker**: Er is op zichzelf al een exposé mogelijk over de specifieke opvolgings- en overnameproblematiek in de agrarische sector. Het gaat bij voorbaat al om zeer kapitaalintensieve bedrijven. Ik ben ooit in 1984 als startende ondernemer begonnen. Ik had genoeg aan vier Apple-computers, een halve secretaresse en nog wat belangrijke dingen, en daar gingen we met z'n allen. Daarbij nog een autotelefoon en we waren aan de gang. Mijn zwager echter wil een agrarisch bedrijf overnemen met bedrijfsgebouwen, melkquota enzovoorts, en dan heb je het over een honderdvoud van de investering waarmee ik van doen had en met nog allerlei complicaties. Sprekend over jonge ondernemers in deze sector: je kunt als agrarische ondernemer tegenwoordig nooit meer klein beginnen. Die tijd is voorbij. Je moet groot en kapitaalintensief beginnen. Dat is een wezenlijk verschil. Vreemd kapitaal is ook al heel moeilijk. Als jonge ondernemer in de ICT heb je te maken met particuliere investeringsfondsen die je als het ware op gang brengen. Vreemd kapitaal, maar het is eigenlijk alleen familiekapitaal, de bank, zo moet je als agrarische ondernemer vooruit zien te komen. Als je dan ook nog zoon bent uit een gezin van drie, moet je dat ook nog onderling regelen. Beste vrienden, dat valt niet mee. Ik heb respect voor die gasten die doorgaan met een intensieve veehouderij, een akkerbouwbedrijf of melkveehouderij. Als je het overneemt, weet je vaak ook dat je niet alleen het bedrijf overneemt, maar dat je ook nog voor een vernieuwingsopgave staat omdat de ondernemer die erop zat de laatste vijf tot acht jaar waarschijnlijk niet bij voorbaat heeft geïnvesteerd, dus je zit ook nog met een inhaalinvestering. Dat zit een stuk ingewikkelder dan nu even wordt gesuggereerd. Ik ben zelf helemaal geen boer, ik kan het ook niet, maar ik weet wel dat het ingewikkeld is.

Mevrouw **Van Veldhoven** (D66): Ik stelde ook niet dat het eenvoudig is. Ik stelde u slechts een vraag: wat is bij gelijke omstandigheden – er zijn ook bedrijfsovernames waarmee grote investeringen zijn gemoeid – het fundamentele verschil tussen een boer en een andere ondernemer? Ik begrijp dat er veel gevallen zijn waarin je als zzp'er niet te maken hebt met dezelfde situatie. Die vraag stelde ik ook niet.

Staatssecretaris **Bleker**: Mijn excuus, maar dat was meer uit betrokkenheid. In gelijke omstandigheden is er geen verschil, maar die gelijke omstandigheden komen nauwelijks voor.

Mevrouw **Van Veldhoven** (D66): En als die zich wel voordoen?

Staatssecretaris **Bleker**: Dan moet je erover nadenken, dat ben ik met u eens. Als het zich op grote schaal zou voordoen, dan hebt u een punt.

De **voorzitter**: Hartstikke mooi, dank u wel.

Staatssecretaris **Bleker**: Maar dat zie ik nog niet. Dat horen we dan wel in tweede termijn.

De **voorzitter**: Met welnemen van de staatssecretaris begint hij aan zijn zesde en op een na laatste blokje.

Staatssecretaris **Bleker**: Dat is heel kort.

De **voorzitter**: Dat is heel kort, omdat er al een wetgevingsoverleg is gehouden.

Staatssecretaris **Bleker**: Ja. Als u dat toestaat, kan ik er ook van afzien, maar dat doet misschien wat onrecht aan de situatie. In het wetgevingsoverleg Natuur is hierover zeer uitgebreid gesproken. Ik heb toen gezegd dat het in deze kabinetsperiode geen kwestie is van het afstoten van natuurgebieden. Wij willen de ecologische hoofdstructuur zoals oorspronkelijk bedoeld met voorzienbare middelen tot 2018 afronden. We komen dan op een behoorlijk hoog niveau, waarbij met name de internationale verplichtingen voor de Natura 2000-gebieden prioriteit hebben.

Vorige week heb ik het eerste overleg met de gedeputeerden van het landelijk gebied van de provincies gehad. Dat was te Zwolle; niet alles hoeft in Den Haag te gebeuren. Mevrouw Jacobi vroeg of het wel een goed overleg was. Ik kan haar zeggen dat het een constructief gesprek was, in goede sfeer. Wij zijn het op sommige punten niet eens, maar wij gaan wel aan de slag om binnen vier maanden de herijking van de ehs goed in de steigers te hebben. De provincies hebben toegezegd geen nieuwe verplichtingen aan te gaan met rijksmiddelen voor aankoop, verwerving en inrichting. Dat is mij vandaag ook bevestigd in een overleg met een delegatie van het college van de provincie Flevoland.

Er is een aantal opmerkingen over Natura 2000 gemaakt. Laat ik helder zijn: ik wil met verstand en nuchterheid naar Natura 2000 kijken, maar niet zonder een idealistische onderstroom. Ik weet niet of men de boeken kent, waarin de 160 Natura 2000-gebieden zijn beschreven. Het is wel de moeite waard om je ervoor in te zetten dat die natuurgebieden in stand worden gehouden en verbeterd ten aanzien van hun ecologische kwaliteiten. Wij moeten dat echter op een manier doen waarbij het ook behapbaar en betaalbaar is en er draagvlak voor blijft. Als Europese marges te smal zijn, zullen wij dat aanklaarten, waar nodig in overleg met de Europese Commissie.

De Programmatische Aanpak Stikstof moet ruimte bieden aan ondernemers en de vergunningverlening als het ware vlot trekken. Ik moet daarbij wel zeggen dat de voormalige bewindspersoon heeft toegezegd om begin 2011 met resultaten te komen. Die toezegging kunnen wij niet waarmaken. Het zal meer tijd in beslag nemen, omdat we met de Programmatische Aanpak Stikstof willen komen die ook in de praktijk in de gebieden is beproefd. Daarmee bedoel ik of de aanpak werkt, in welke omstandigheden hij soelaas biedt en of hij ook werkbaar is in het vergunningverlenende proces. Het moet iets zijn wat in de gebieden met de provincies is getoetst. We kunnen nu wel iets opleveren wat op onze burelen is gemaakt, maar wij geven er de voorkeur aan om met een aanpak te komen waarvan bij voorbaat de werkzaamheid en het draagvlak zijn gegarandeerd.

Daarbij komt dat we ook een juridisch houdbare aanpak willen. We gaan dus ook een extra externe juridische toets op die aanpak loslaten als we hem eenmaal hebben uitgewerkt. Dit betreft overigens vragen die mevrouw Snijder eerder in een algemeen overleg heeft gesteld. Zij zei dat het wel moet werken, dat het houdbaar moet zijn en dat het een beetje simpel moet blijven. Nu, simpel wordt het niet echt, maar wel zo simpel mogelijk.

Bleker

Mevrouw Jacobi heeft gesproken over recreatie om de stad. Het agrarisch cultuurlandschap om de grote steden maakt Nederland uniek; dat is ook zo. Mevrouw Jacobi refereerde daaraan, en zij meldde dat het doodzonde is dat het met de gelden voor recreatie en groen in en om de stad finito is. Zij vroeg: wat doen we nu? In 2009 boden 2200 boerenbedrijven recreatieve voorzieningen aan, met een omzet van 120 mln., ook in stedelijk gebied: wandelroutes, theetuinen, vergaderlocaties, wandelgebied enzovoorts. Ik wil me ervoor inzetten om eens met de natuurorganisaties, de landbouworganisaties en de steden te bekijken of er mogelijkheden zijn om de toegankelijkheid van het omliggende groene agrarische gebied van de steden, waar we recreatie in en om de stad wilden realiseren, op een andere manier, low budget, te realiseren. We willen heel serieus bekijken wat de mogelijkheden daarvoor zijn. Ik heb ook bespeurd dat er bij mensen die zijn betrokken bij ontwikkelingen op dat punt de optie "houd het in agrarische handen, maar maak het wel toegankelijk en pas het landschappelijk her en der wat aan" zich in veel gevallen in positieve reacties kan verheugen. Dat geldt ook voor de gebruikers van die gebieden. Ik wil bekijken of we de Taskforce Multifunctionele Landbouw kunnen toespitsen op dit vraagstuk. Dat is een toezegging; zo heet dat geloof ik. Daarmee wil ik dit blok afsluiten. Ik kan de missie nog wel een keer herhalen, maar ach, dat kan ook wel een andere keer.

De **voorzitter**: Een stukje dagsluiting vinden we anders wel prettig hoor.

De heer **Van Gerven** (SP): Ik heb twee vragen naar aanleiding van dit blok. De staatssecretaris komt met een grondnota. Ik had hem gevraagd of hij geen grond wil verkopen totdat wij die nota bespreken. Zijn antwoord was nogal cryptisch. Ik vraag dus nogmaals of hij wil wachten tot we die grondnota in de Kamer hebben besproken. Mijn tweede vraag gaat over de Investeringsregeling Landelijk Gebied. Wil de staatssecretaris in de onderhandelingen met de provincies de Investeringsregeling Landelijk Gebied respecteren?

Staatssecretaris **Bleker**: Het uitgangspunt is dat wij geen gronden verkopen voordat de grondnota er is. Als we zakelijke belangen hebben om dat wel te doen, dan melden we die verkoop aan de Kamer. Zo is dat ook gezegd door premier Rutte.

Wij zullen een wetsvoorstel doen tot aanpassing van de Investeringsregeling Landelijk Gebied dat past bij de nieuwe financiële kaders die in het regeerakkoord zijn geformuleerd.

De heer **Van Gerven** (SP): Heeft de Kamer nog invloed op de verkoop van die gronden? Ik vind dat wij onze controlefunctie ten volle moeten kunnen waarmaken. De Investeringsregeling Landelijk Gebied stelt nu dat de gemaakte afspraken moeten worden nagekomen, onafhankelijk van het financiële weer. Het doet er niet toe of er veel of weinig geld is of of het crisis is. Die afspraken komen we na, maar er zijn twee escapes. Ten eerste kunnen we het faseren tot 2016 in plaats van 2013. Ten tweede kunnen we gezamenlijk tot nieuwe afspraken komen. Gaat de staatssecretaris mee in die analyse?

Staatssecretaris **Bleker**: De Kamer heeft geen invloed op de individuele transactie. We melden het wel om de

Kamer in de gelegenheid te stellen te beoordelen of wij niets gekst doen. Dat kan voor de Kamer aanleiding zijn om een uitspraak te doen over het algemene beleid dat verder gevoerd zou moeten worden. De individuele transactie is een zaak van de regering en van de verantwoordelijke bewindspersoon. We houden de Kamer op de hoogte.

We zijn bezig met een wijziging van de Investeringsregeling Landelijk Gebied. Daarin zal ook iets worden gezegd over het overgangsregime. Ik zal niet vooruitlopen op hoe dat uitpakt, maar er is jurisprudentie over. Er kan een nieuwe financiële situatie ontstaan die volgens de regering consequenties heeft voor de betrokken partijen die in een wettelijk kader opereren. Dan is er een nieuwe wet die leidt tot een bepaald regime dat bepaalt waar je een partner rechtens toe mag verplichten. Dat is een heel juridisch dispuut waarmee ik de leden nu niet wil vermoeien. Wij doen dat op deze manier. Overigens heb ik nog van geen enkele provincie gehoord dat ze de juridische toer op willen met ons. Ze komen liever tot zaken via overleg. Dat lijkt me ook verstandig, want we moeten nog vaker door één deur.

De heer **Van Gerven** (SP): Waarom kan de verkoop van die gronden niet vooraf worden gemeld? Anders kan er wellicht een onomkeerbare stap gezet worden waarmee de Kamer niet blij is. Het is toch niet te veel gevraagd om daar eerst eens fatsoenlijk aan de hand van een grondnota over te spreken? Anders zou er sprake kunnen zijn van willekeur in het beleid en dat zou niemand moeten willen.

Staatssecretaris **Bleker**: Dat laatste wil ik ook niet. Er ligt wel een regeerakkoord waarin de verkoop van gronden wordt omschreven. Het staat ook in het gedoogakkoord. Die akkoorden worden door een meerderheid in de Kamer gesteund. Wij kunnen dat werk dus uitvoeren. Als wij dit melden, kan de Kamer erover oordelen of wij dat op een verantwoorde manier doen. Dat kan voor de Kamer of voor een meerderheid in de Kamer aanleiding zijn om daar een uitspraak over te doen in specifieke of generieke zin. Volgens mij kan deze verhouding het beste gehandhaafd worden.

Mevrouw **Snijder-Hazelhoff** (VVD): Komende week zullen wij nog spreken over de pas en daarom ga ik daar nu niet verder op in. De staatssecretaris zegt dat hij nog goed zal kijken naar de natuurgebieden en de Natura 2000-gebieden en of het allemaal haalbaar en betaalbaar is. Ik herinner de staatssecretaris eraan dat er in het regeerakkoord staat dat wij nationale koppen zullen weghalen. Ik roep hem daarom op om nog eens nauwkeurig te kijken naar alle instandhoudingsdoelen die wij daarin hebben opgeschreven met betrekking tot de Natura 2000-gebieden. De VVD-fractie kan niet anders dan concluderen dat daar enkele nationale koppen bij zitten die er zo snel mogelijk vanaf moeten. Die zorgen op dit moment namelijk voor meer belemmeringen dan noodzakelijk.

Staatssecretaris **Bleker**: Nationale koppen die tot meer belemmeringen leiden, zullen wij in het proces waarmee wij bezig zijn, scherp in beeld brengen. In principe zeg ik: dat doen wij niet.

Mevrouw **Ouwehand** (PvdD): Ik vraag mij in dit verband

Bleker

altijd af waarom de VVD niet de landbouwbewindspersoon heeft geleverd. Dit riedeltje hoor ik namelijk al jaren.

Staatssecretaris **Bleker**: Ze vonden mij ook wel goed.

Mevrouw **Ouwehand** (PvdD): Staatssecretaris, ik voorspel dat u iedere week de vraag krijgt of de nationale koppen al zijn opgespoord. Als u dan bevestigend antwoordt en zegt dat u die heeft weggehaald, zegt de VVD dat dit niet klopt, want die heeft er nog 50 gezien. Ik zeg dit om uw ambtstermijn een beetje op te luisteren.

Ik heb nog een ander vrolijk verhaal. Ik vind dat Nederland zich heel diep moet schamen. Langer dan twintig jaar hebben wij de tijd gehad om de Natura 2000-gebieden aan te wijzen en onze economie daarop voor te bereiden. Dit is niet gelukt, want wij wilden liever illegale veehouderijbedrijven legaliseren. Wij wisten echter al heel erg lang dat 2010 er zat aan te komen. Deze staatssecretaris zegt dat wij het niet gaan halen. Wat zijn de consequenties daarvan, zowel voor onze geloofwaardigheid als speler in Europa als financieel?

Staatssecretaris **Bleker**: Wij hebben goede gronden om de aanwijzing niet voor 1 januari te doen. Wij hebben er bovendien alle vertrouwen in dat wij de Commissie daarvan kunnen overtuigen. Op basis daarvan gaan wij aan de slag met de bedoeling om tot een aanwijzing te komen die hout snijdt en echt iets oplevert zonder de boel in de omgeving op slot te zetten. Het is dus geen verkapte verdwyntruc; helemaal niet. Daarvoor zijn de gebieden namelijk veel te belangrijk. Ik doel overigens niet op alle gebieden. Er zijn er ook een paar bij waarvan je kunt zeggen: nou, nou. Die hebben wij echter onder de ogen. In beginsel is het geen verdwyntruc. Integendeel, wij proberen dit op een goede manier te doen: haalbaar, betaalbaar en met idealisme.

Mevrouw **Ouwehand** (PvdD): Dit zijn mooie woorden, maar die stellen niet veel voor. Wij doen de discussie hier niet over. De staatssecretaris zegt dat hij het vertrouwen heeft dat de Commissie wel begrijpt dat Nederland dit zo moeilijk vindt. Waar baseert hij dit vertrouwen op? Heeft de Commissie dan toegezegd dat ze coulant zal zijn?

Staatssecretaris **Bleker**: Nee, dat niet. Ik baseer dit echter op onze eigen argumenten. De termen "haalbaar" en "betaalbaar" staan namelijk ook vermeld in de Europese richtlijn en in het Europese beleid rond Natura 2000-gebieden. Europa, Nederland en de natuur hebben in ieder geval bij één ding geen baat en dat is gebieden aanwijzen met instandhoudingsdoelen waarvan je bij voorbaat weet dat ze niet gerealiseerd worden. Dat is een en al frustratie, niet alleen nu, maar ook over tien en over twintig jaar. Dit kabinet begint daar niet aan.

Mevrouw **Ouwehand** (PvdD): De staatssecretaris begint opnieuw. Als je alle varkenshouderijbedrijven laat zitten, gaan wij het inderdaad niet halen. De Commissie heeft dus nog geen toezegging gedaan dat ze coulant zal zijn tegenover Nederland. De staatssecretaris vertrouwt daar wel op. Wanneer denkt hij de Kamer te informeren over de mogelijke gevolgen?

Staatssecretaris **Bleker**: Over het laten zitten van alle varkenshouderijbedrijven gesproken. Ook dat behoort tot het pakket creatieve oplossingen waarover mevrouw Ouwehand in het begin zo neerbuigend sprak. De overheid stelt vaak regels, maar soms moet je gewoon een keer de portemonnee trekken en zeggen: dat bedrijf zit ons en ook die andere ondernemers zo in de weg omdat het op tien, twintig meter van een Natura 2000-gebied ligt; pak je portemonnee, maak een deal en koop het spul op. Dat moeten wij ook een keer goed bekijken. Het kan betekenen dat zelfs onder dit kabinet ten bate van de Natura 2000-gebieden nog wel eens een enkele varkenshouderij door ons wordt opgekocht ten behoeve van de natuur. Ook die mogelijkheid willen wij serieus bekijken in het komende halfjaar. Maar nu is het: nee, ik mag niks zeggen.

De heer **Koopmans** (CDA): Hier staat een Kamerlid dat niet alleen een regeerakkoord heeft ondertekend waarin een stevige opdracht zit voor dit departement met 200 mln. aan bezuinigingen, maar ook wil meedenken. Ik heb net de VWA genoemd en ik heb gisteren in mijn bijdrage de Dienst Regelingen genoemd. Ik roep de staatssecretaris nog eens op om op dezelfde wijze als hij net antwoordde over de VWA met de Dienst Regelingen aan de slag te gaan. Wij denken dat het heel goed mogelijk is binnen de Europese regelgeving om deze dienst zodanig te organiseren, zo mogelijk geprivatiseerd, dat dit leidt tot een forse besparing en tevredener klanten.

Staatssecretaris **Bleker**: Soms is het verstandig om maat te houden. Maat houden is met name van toepassing bij het opeenstapelen van reorganisaties en verbeterlagen. Onze Dienst Regelingen heeft nu met een belangrijke verbeteroperatie van doen. Wij hebben er eerder over gesproken in verband met de perceelsregistratie enzovoorts. Laten wij eerst ervoor zorgen dat heel essentiële dingen goed op orde zijn en laten wij in de tweede helft van volgend jaar bezien of er echt tot structuuraanpassingen moet worden overgegaan. Je moet niet al te veel onzekerheid creëren voor organisaties. Dat helpt niet om de winkel goed open te houden.

De heer **Koopmans** (CDA): Zou ik de staatssecretaris overtuigen, als ik hem zeg dat ik dit antwoord over die onzekerheid, die reorganisaties en het nog niet op orde zijn al hoor zolang ik hier zit? Daarom zou het juist van belang kunnen zijn om een keer door te pakken, te kijken of wij een slag kunnen maken en daarmee een bijdrage te leveren aan de taakstelling die het departement heeft.

Staatssecretaris **Bleker**: Sommige argumenten die vaak gehoord worden, kunnen heel valide zijn.

De heer **Koopmans** (CDA): Het probleem is echter dat de klanten van die dienst denken: dat kan wel, maar het schiet niet op. Te veel klanten zijn ontevreden. Dat is voor ons de echte reden. Het gaat ons er niet om de mensen bij de Dienst Regelingen te pesten; het gaat ons om een goede dienstverlening. Wij denken dat het een bijdrage levert aan de taakstelling die het departement heeft. Ik vraag de staatssecretaris nog een keer: pak het serieus op en kijk of het kan.

Staatssecretaris **Bleker**: Ik ben bereid om dat te doen. Ik

Bleker

wil er in de tweede helft van volgend jaar naar kijken. Nu heeft het op orde brengen van de "going concern"-processen prioriteit.

Mevrouw **Wiegman-van Meppelen Scheppink** (ChristenUnie): Tijdens het WGO heeft de staatssecretaris gezegd dat de Regeling draagvlak natuur afgeschaft zou worden, maar dat er hoe dan ook een brede regeling zou blijven bestaan. Dat zie ik nu in de schriftelijke beantwoording niet terug. Het ligt nu helemaal bij Onderwijs, terwijl een extra zorg juist is of het daar wel goed kan blijven voortbestaan.

Staatssecretaris **Bleker**: Wat in het verslag van het wetgevingsoverleg staat, geldt.

De heer **De Mos** (PVV): Hei is in, bos is uit. Terwijl wij andere landen op de kop geven voor het kappen van bossen, wordt er in Nederland lustig op los gekapt. Ik noem het project Heiderijk. Ik heb een korte vraag aan de staatssecretaris: kan die onzin ophouden onder zijn natuurbeleid?

Staatssecretaris **Bleker**: Mag ik dat in de tweede termijn van een concreet antwoord voorzien? Ik heb mij nog niet voldoende in dit concrete geval kunnen verdiepen.

Ik kom op de amendementen. Ik rommel wat met mijn papieren en met mijn bril, want ik heb maar één contactlens in.

De **voorzitter**: De rechter of de linker?

Staatssecretaris **Bleker**: De rechter. Met het ene oog kan ik vooral ver zien en met het andere oog kan ik vooral lezen. Als ik dan een leesbril opzet, is het net andersom. Dat is uitermate verwarrend.

De **voorzitter**: Het wordt nog een lange avond.

Staatssecretaris **Bleker**: Maar ik moet zeggen dat er ernstiger mankementen dan dit zijn.

Op stuk nr. 11 heb ik hier het amendement van mevrouw Van Veldhoven over de middelen voor Bonaire, Sint-Eustatius en Saba. Voor het opstellen van een beheersplan aldaar is reeds eerder 0,5 mln. vrijgemaakt. Deze middelen waren bedoeld voor inzet op het gehele terrein van het voormalige ministerie LNV. Dit amendement wordt dus om inhoudelijke redenen ontraden.

Mevrouw Van Veldhoven heeft op stuk nr. 12 een amendement voorgesteld gericht op het terugdraaien van de bezuiniging op de robuuste verbindingen 2011. De dekking wordt gevonden in de kosten van externe inhuur. Dat wordt gezien als een populaire besparingsmogelijkheid. Wij ontraden dit amendement. Wij hebben zowel om inhoudelijke als om financiële redenen de robuuste verbindingen met het regeerakkoord geschrapt. Wij willen tot een goede compacte afronding van de ehs in 2018 komen. De dekking is bovendien niet realistisch, maar de inhoudelijke overwegingen zijn primair.

De leden Van Gerven en Dijsselbloem hebben een amendement ingediend over het opbouwen van een reservering ten behoeve van flankerend beleid in verband met het verbod op pelsdierhouderij. Het gaat om jaarlijks 1 mln. met ingang van 2011 tot en met 2024. Het kabinet heeft ervoor gekozen om geen sectoren te verbieden, maar om in te zetten op verbetering van het

dierenwelzijn. Het bedrijfsleven moet hiervoor investeringen doen. Wij wachten de behandeling van het initiatiefvoorstel in de Eerste Kamer af en ontraden het advies, zowel op inhoudelijke gronden als gelet op de procedure waarin het initiatiefvoorstel zich bevindt. Er is ook nog het een en ander over de dekking te zeggen. Het budget voor 2011 waar een beroep op wordt gedaan van 22,3 mln. is ontoereikend. Het budget is volledig nodig voor de onlangs definitief opgelegde financiële correctie door de Europese Commissie. De regering zet vanzelfsprekend in op het zo veel mogelijk voorkomen van financiële sancties en correcties, maar dit bedrag is niet voor dit doel in te zetten.

De **voorzitter**: Ik zie dat de heer Koopmans wil interrumpen, maar hij is geen indiener.

De heer **Koopmans** (CDA): Maar ik ga wel mede over het budget. Ik dank de staatssecretaris voor het ontraden van alle drie de amendementen, maar zeker voor het ontraden van het laatste amendement. Heeft de staatssecretaris ook een inhoudelijk oordeel over de vraag of 1 mln. voor het komend jaar en dan nog twaalf jaar 1 mln. op enigerlei wijze een vorm van of een volledige schadevergoeding zou kunnen zijn voor datgene wat in dat rampzalige wetsvoorstel en de daarbij geleverde novelle aan de orde is?

Staatssecretaris **Bleker**: Wij komen helemaal niet aan de beoordeling van die vraag toe, omdat wij niet voor het verbieden van hele sectoren zijn. Bovendien doet de dekkingsvorm er niet toe. Ten derde is het aan de Kamer om, als zij dit wetsvoorstel wil, aan te even of de tegemoetkoming toereikend is. Als de Kamer of de initiatiefnemers ons zouden vragen om daar een oordeel over te geven, zullen wij dat te zijner tijd geven. Volgens mij is het nu een zaak voor de Kamer.

De heer **Koopmans** (CDA): Het is iets ingewikkelder, en wel om twee redenen. In de Eerste Kamer is aan de orde geweest dat er een afdoende schadevergoeding zou moeten zijn. Daartoe is dit amendement ook ingediend. De staatssecretaris is niet alleen degene die dit amendement moet beoordelen in het kader van de begroting, maar hij is dadelijk ook degene die moet zorgen voor het contraseign bij het wetsvoorstel. Daarom is het van belang om een oordeel te geven over de inhoudelijke argumentatie. Is dit miljoentje, deze grijpstuiver, voldoende voor die sector van 150 bedrijven die een rapport hebben aangeleverd, waaruit blijkt dat er ongeveer 400 mln. aan schadevergoeding aan de orde zou zijn? Is dat in de ogen van de regering afdoende?

Staatssecretaris **Bleker**: Op het moment dat het echt opportuun is om daar een oordeel over te geven, zullen wij dat doen. Ik kan het op dit moment onvoldoende beoordelen. Daarom onthoud ik mij er nu ook van om een oordeel te geven. Als het moment is aangebroken dat ons oordeel echt relevant is, zal het komen ook.

De heer **Van Gerven** (SP): Ik vind het niet kunnen dat de staatssecretaris een oordeel geeft en daarbij met twee maten meet. Als wij het hebben over het initiatiefvoorstel ritueel slachten onthoud hij zich van een oordeel, maar als het gaat om dit wetsvoorstel geeft hij dat wel. Ik vind dat hij dat standpunt terug moet nemen. Als hij zegt dat

Bleker

de dekking niet akkoord is, dan is dat een technische opmerking. Daar kunnen wij ons voordeel mee doen. Maar ik vind het niet consequent dat hij een oordeel geeft over een wet die nog in behandeling is.

Staatssecretaris **Bleker**: Dat lijkt ook zo te zijn, maar hier hebben wij al een oordeel over.

De heer **Van Gerven** (SP): De staatssecretaris heeft ongetwijfeld ook een oordeel over ritueel slachten, maar dat maakt hij niet kenbaar. Dat mag. Het denken staat niet stil. Ik constateer dat hij zich daar niet over uitsprekt, wellicht omdat de coalitie daarbij betrokken is. Ik vind dat wij eerst het oordeel van de Eerste Kamer moeten afwachten en niet nu al een inhoudelijk oordeel moeten vellen. Dat vind ik correcter dan wat de staatssecretaris doet. Wij zullen dat debat voortzetten.

Verder heb ik nog een aantal vragen gesteld over de privésituatie van de staatssecretaris wat betreft het beheer van natuurgronden. Ik krijg daarop nog graag een antwoord van de staatssecretaris.

Staatssecretaris **Bleker**: Dat antwoord zal schriftelijk worden gegeven, binnen de regels die gelden voor informatieverstrekking over privésituaties die relevant zijn voor het beoordelen van het functioneren van Kamerleden en bewindspersonen. Dat antwoord kan de Kamer volgende week verwachten.

Mevrouw **Van Veldhoven** (D66): Voorzitter. Bij het debat over de regeringsverklaring is een Kamerbreed gesteunde motie aangenomen, waarin de staatssecretaris werd opgeroepen om met provincies, boeren en natuurorganisaties te praten over omvang, tempo en invulling van de bezuinigingen. Mijn eigen ervaring is dat wanneer je gaat praten het altijd prettig is als je ook iets kunt brengen. Mijn amendement om 10 mln. vrij te maken, was er ook op gericht om dat proces van gesprekken voeren met deze partijen om oplossingen te vinden, te versoepelen. Dat was niet gericht op het terugdraaien van het zinnetje uit het regeerakkoord over het schrappen van de robuuste verbindingzones. De staatssecretaris heeft namelijk duidelijk aangegeven dat dat voor hem geen optie is. De staatssecretaris heeft eerder ook aangegeven dat er wel degelijk verbindingen noodzakelijk zijn. Ik wil hem vragen of hij deze inhoudelijke overweging opnieuw wil maken, vanuit het perspectief dat dit geld kan worden ingezet om het overleg te versoepelen.

Als het punt van de dekking een probleem is, heb ik nog andere mogelijkheden voor een dekking in mijn achterzak. Daar voer ik graag nog eens over met de staatssecretaris. Hoewel ik, technische gezien, op dit moment geen achterzak heb.

Mijn tweede punt is de BES-motie. Dat geld stond inderdaad al op de begroting en was vooral bedoeld voor het beschermen van de maritieme natuur. Op de BES-eilanden is echter ook natuur op het land dat beschermd moet worden. Het doel was om het bedrag dat al gereserveerd was duidelijker te labelen voor deze doelstellingen en die doelstellingen uit te breiden met natuur op land, naast natuur op zee.

Staatssecretaris **Bleker**: Volgens mij zijn die mogelijkheden er met de beschikbare middelen, want die zijn inzetbaar voor het brede doel natuur. Het eerste punt

gaat over 10 mln. om het overleg met de provincies vlotter te laten verlopen. Vorige week maandag hebben we overlegd met de provincies en ik heb niet de indruk dat we 10 of 11 mln. nodig hebben om de gesprekken – 15 december is er een vervolggesprek – tot een goed einde te brengen. Ik denk dat er bij de provincies en bij ons voldoende lenigheid en bestuurlijk bewustzijn is om de zaak in gang te zetten.

De **voorzitter**: Heeft er iemand behoefte aan een tweede termijn? Ik constateer dat dit het geval is.

□

Mevrouw **Dijksma** (PvdA): Voorzitter. Dank aan de bewindslieden voor hun beantwoording. Het was en een hele zit en we zijn nog niet klaar. Mijn eerste idee naar aanleiding van dit debat is dat de minister de overstap soepel heeft gemaakt. Zijn management by speech was absoluut op orde, maar wij houden hem in de gaten, want met mooie woorden zijn wij sociaaldemocraten niet te paaien. Wij gaan uiteraard voor de prestaties.

Ik ken de staatssecretaris natuurlijk nog niet zo goed. Hij sprak over de koopman en de dominee. Ik vind dat mooi, want dat is de typische worsteling waarmee de christendemocraat vaak te maken heeft. De staatssecretaris heeft volgens mij hiervoor een oplossing gevonden. Hij is een koopman, maar hij spreekt als een dominee.

Ik kom bij het onderwerp innovatie. De premier heeft vandaag gezegd: meer kassa uit kunde. Ik zou daar iets tegenover willen zetten, want op het punt van innovatie is een lege kassa knudde. Dat is een beetje het probleem. De visie van de minister was boeiend, maar de vraag is of hij werkelijk zal slagen om het innovatiebeleid de goede kant op te krijgen. Wij zullen hem op dat terrein kritisch volgen en er zullen nog moties ingediend worden waar mijn naam onder staat. Dan weet hij waar hij aan toe is.

In deze donkere dagen is het gevaar dat er voortdurend een surprise op de loer ligt. De staatssecretaris wil terecht goed met de regio praten over de regionale economie, dat vinden wij goed, maar wat ons betreft doet hij dat niet met een lege buidel. Ik bepleit niet dat er opeens extra geld moet worden ingezet, want dat is er niet, maar hij wil een deal en wij willen hem daarbij graag wat richting geven.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat in het regeerakkoord is opgenomen dat het regionaal-economisch beleid wordt gedecentraliseerd;

overwegende dat sterke clusters niet de dupe mogen worden van deze overheveling van taken;

verzoekt de regering om in overleg te treden met de provincies, teneinde snel duidelijkheid te verschaffen over de manier waarop het regionaal-economisch beleid op een succesvolle wijze kan worden voortgezet;

Dijksma

verzoekt de regering, in dit overleg te onderzoeken hoe de handelingsvrijheid en de kapitalisering van de regionale ontwikkelingsmaatschappijen bevorderd kunnen worden;

verzoekt de regering, het bevorderen van werkgelegenheid als blijvende doelstelling in het regionaal-economisch beleid te handhaven,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door de leden Dijksma, Braakhuis, Verhoeven, Dijkgraaf, Van Dekken, Jacobi, Wiegman-van Meppelen Scheppink en Gesthuizen.

Zij krijgt nr. 78 (32500-XIII).

Mevrouw **Dijksma** (PvdA): Dan kom ik bij mijn laatste twee punten. Bij het consumentenbeleid dank ik de minister nogmaals hartelijk voor de toezegging over de afronding van de belminuten. Dat is een goed begin, maar wij willen graag nog een visie, ook algemener, op het consumentenbeleid. De heer Braakhuis zal daarover mede namens mij een motie indienen. Op het punt van het parkeerbeleid wil de minister er te gemakkelijk vanaf komen door te denken dat hij er niet over gaat. Dat is niet zo. Ook dit is consumentenbeleid. Daarom dien ik de volgende motie in.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat parkeergarages hun tarieven vaak op een onredelijke manier naar boven afronden;

overwegende dat dit onwenselijk is;

verzoekt de minister, in overleg te treden met lokale overheden en particuliere eigenaren van parkeergelegenheden, teneinde afspraken te maken over eerlijk betalen en betaalgemak waarbij meerdere manieren om te betalen mogelijk worden gemaakt,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door de leden Dijksma, Braakhuis en Verhoeven. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 79 (32500-XIII).

Mevrouw **Dijksma** (PvdA): Ik heb een laatste vraag. Ik hoop dat de minister nog wil zeggen waar hij zijn dekking voor het bedrag van 9 mln. voor het ministeriële amendement over ECM vandaan haalt. Dat antwoord heb ik nog van hem tegood. Als de ministers met die dekking over de brug komt, beloof ik dat ik nog eens met mijn fractie in gesprek ga over wat wij doen met de amendementen. Dat moeten wij ook met de mede-indieners bespreken.

□

Mevrouw **Jacobi** (PvdA): Voorzitter. Ik dank de staatssecretaris voor de uitgebreide beantwoording en de prettige wijze van beantwoording. Ik vraag nog aandacht voor de volgende zaken.

Ten eerste de streekproducten. In de beantwoording zegt de staatssecretaris terecht dat op dit moment op Europees vlak, en in Nederland door de stichting SPN, regelingen zijn getroffen voor grondgebonden erkenning. Mij gaat het erom dat als sprake is van nepstreekproducten er geen systeem van handhaving is dat corrigerend optreedt. De kleine bedrijven die streekproducten maken, zijn vaak ook niet in staat om juridische procedures te beginnen. De Taskforce Multifunctionele Landbouw heeft een programma ontwikkeld. Ik wil dat de grondgebonden erkenningen daarin een plek krijgen. Daarvoor heb ik een motie gemaakt.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat de agrarische ondernemer bij zijn afzet van het streekproduct last heeft van "nepstreekproducten";

constaterende dat regelmatig zogenaamde streekproducten op de markt komen zonder duidelijke herkomst van grondstoffen;

constaterende dat de stichting Streekeigen Producten Nederland met het landelijke keurmerk Erkend Streekproduct de herkomst van grondstoffen uit de streek en de be- en verwerking van grondstoffen tot eindproduct in de streek garandeert;

verzoekt de regering, een grondgebonden erkenning van streekproducten te regelen en het keurmerk Erkend Streekproduct leidend te maken voor het programma Streekproducten van de Taskforce Multifunctionele Landbouw,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door de leden Jacobi en Braakhuis. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 80 (32500-XIII).

Mevrouw **Jacobi** (PvdA): Dan nog wat over de positie van de Voedsel- en Warenautoriteit. Hierover heb ik een motie gemaakt. Ik vind dat hiermee iets moet gebeuren.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat bij het opgaan van de ministeries van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) en

Jacobi

Economische Zaken (EZ) in het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (ELI), voedselveiligheid is meeverhuisd met de overige onderdelen van LNV;

van mening dat voedselveiligheid niet vanuit een economische optiek moet worden benaderd, maar vanuit het belang van volksgezondheid;

van mening dat de commissie-Van Dijk heeft aangegeven dat de VWA moet kunnen optreden als regisseur en crisismanager en onafhankelijker van de departementen moet worden gemaakt;

verzoekt de regering, de Kamer voor 1 maart 2011 aan te geven op welke wijze tot een onafhankelijke en slagvaardige VWA gekomen kan worden,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door de leden Jacobi en De Mos. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 81 (32500-XIII).

Mevrouw **Jacobi** (PvdA): Dan nog een motie over het advies van de commissie-Gabor.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat advies van de commissie-Gabor over de Oostvaardersplassen is aangeboden;

overwegende dat de commissie-Gabor laat zien dat het ecologisch evenwicht in de Oostvaardersplassen nagenoeg is bereikt;

overwegende dat de commissie-Gabor stelt dat het experiment Oostvaardersplassen grotendeels is gelukt;

verzoekt de regering, alle adviezen van de commissie-Gabor over de Oostvaardersplassen op te volgen en zo snel mogelijk ten uitvoer te brengen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door de leden Jacobi, Van Veldhoven, Braakhuis en Van Dekken. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 82 (32500-XIII).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat ontwikkelingshulp bestemd is om mensen daar te helpen en niet onze boeren hier;

overwegende dat ontwikkelingslanden gebaat kunnen zijn bij gebruik van kennis en ervaring van de Nederlandse landbouw- en watersector;

constaterende dat er nog veel onzeker is over de negatieve gevolgen voor milieu en volksgezondheid van megastallen;

van mening dat de noodzaak van voedselzekerheid niet misbruikt moet worden om intensieve veehouderij, met alle bijkomende effecten, te exporteren naar ontwikkelingslanden;

verzoekt de regering, in de nadere invulling van het regeerakkoord en de positie van voedselzekerheid megastallen en andere vormen van niet-duurzame landbouw uit te sluiten van bijdragen vanuit het budget voor ontwikkelingssamenwerking,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door de leden Jacobi, Braakhuis, Van Veldhoven en Van Dekken. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 83 (32500-XIII).

□

De heer **Ziengs** (VVD): Voorzitter. Ten aanzien van de zpp'ers heb ik in eerste termijn gevraagd of er een deadline kan worden gesteld. Die wordt hier niet echt genoemd. Ik zou graag willen dat 1 april 2011 als deadline geldt. Hier wordt gesproken over begin 2011. Akkoord. Dan hoef ik daarover geen motie in te dienen.

Ik dien een motie in die te maken heeft met de samenvoeging.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat er op korte termijn een ondernemersplein wordt ingericht waarop ondernemers voor alle publieke dienstverlening terecht kunnen;

van oordeel dat dit plein slim, slank en servicegericht dient te opereren;

constaterende dat er op dit moment meerdere organisaties zijn die dezelfde – al dan niet wettelijke – taken ten behoeve van de publieke dienstverlening aanbieden;

van mening dat voorkomen moet worden dat dezelfde diensten door verschillende organisaties worden aangeboden, waardoor de ondernemer of de belastingbetaler extra kosten maakt;

van mening dat door maximale bundeling van taken en middelen van de organisaties die betrokken zijn bij de dienstverlening aan ondernemers grote efficiencywinst is te behalen;

Ziengs

verzoekt de regering, nog dit jaar naast de reeds toegezegde kabinetsreactie op het rapport Berenschot inzake de Kamers van Koophandel gelijktijdig de Kamer een scenario voor te leggen waarbij invulling wordt gegeven aan een reductie van de totale en personeelskosten van minimaal 25% van de gebundelde organisaties Kamers van Koophandel, Syntens, Agentschap NL en andere organisaties bovenop de reeds aangekondigde besparing van 900 medewerkers bij Agentschap NL om op deze manier een efficiencyslag te maken ter versterking en verbetering van het ondernemersplein,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door de leden Ziengs en Verburg. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 84 (32500-XIII).

Mevrouw **Schaart** (VVD): Voorzitter. Ik dank de minister en de staatssecretaris voor de heldere beantwoording. Ik wil graag twee zaken die de minister niet heeft behandeld, kort aan de orde stellen: de digitale agenda en het digitaal dividend.

De digitale agenda van de Europese Commissie heeft als doelstelling dat in 2020 – dat is over tien jaar – alle inwoners toegang moeten hebben tot snel internet. Dat betekent meer dan 30MB. Wij zijn koplopers op het gebied van breedband internet, maar niet voor iedereen. 100.000 tot 200.000 huishoudens en ondernemingen in Nederland hebben geen snel internet in de buitengebieden. Er is hiervoor wel Europees geld beschikbaar. In de ons omringende landen wordt dat geld veelal gebruikt, maar Nederland blijft achter. Hier geldt de wet van de remmende voorsprong. Ik dien de volgende motie in.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat voor ondernemers snel internet essentieel is voor een optimale bedrijfsvoering en voor personen snel internet essentieel is voor hun persoonlijke ontwikkeling en deelname in de maatschappij;

constaterende dat er in Nederland nog steeds buitengebieden zijn waar geen snel internet beschikbaar is;

overwegende dat het voor marktpartijen niet rendabel is, dergelijke infrastructuur aan te leggen in deze gebieden;

constaterende dat de Digitale Agenda van de Europese Commissie als doelstelling heeft dat in 2020 iedereen in Europa toegang moet hebben tot snel internet hoger dan 30MB, en 50% van de mensen tot internet hoger dan 100MB;

constaterende dat er Europees geld beschikbaar is, maar dat dit niet voldoende wordt ingezet voor de aanleg van snelle internetverbindingen in buitengebieden;

verzoekt de regering, voor 1 februari 2011 aan de Kamer te rapporteren hoe de ambitieuze doelstelling van de Europese Commissie gehaald kan worden met daarbij specifieke aandacht voor de buitengebieden,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door de leden Schaart, Koopmans, Dijkma en Braakhuis. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund. Zij krijgt nr. 85 (32500-XIII).

Mevrouw **Schaart** (VVD): Wat betreft het digitale dividend ben ik tevreden dat wij voor het algemeen overleg van 15 december een strategische nota krijgen over het frequentiebeleid voor de komende jaren. Zekerheid voor de markt, nieuwkomers en bestaande marktpartijen is essentieel. Wel wil ik graag dat de minister in deze notitie de storingsgevoeligheid van het digitaal dividend op televisies en andere elektrische apparaten in huis meeneemt. Ik dring er bij de minister op aan dat hij hierop regie voert en samen met marktpartijen komt tot oplossingen voor dit probleem.

Mevrouw **Snijder-Hazelhoff** (VVD): Voorzitter. Ook ik wil de beide bewindslieden danken voor de beantwoording. Met name tegen de minister zeg ik: dank voor de toezegging dat u de Wion gaat wijzigen en de meldplicht in de bovenste 40 centimeter, wat betreft de agrarische sector, in de grondomwoeling eruit gaat halen. Ik bied u hierbij mijn wetswijziging aan. Wellicht kan dat u behulpzaam zijn om tempo te maken. U hoeft alleen maar de 50 centimeter te veranderen in 40. Het aanbod staat dus.

Wij hebben met elkaar van gedachten gewisseld over het archeologiebeleid. Wij zijn niet helemaal tevreden en vinden dat er wat meer voortgang in moet worden gemaakt. Daarom dien ik de volgende motie in, die mede namens de CDA-fractie is ondertekend.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat gemeenten verplicht zijn, op basis van de Wet archeologische monumentenzorg, artikel 38a "rekening te houden met in de grond aanwezige dan wel verwachte monumenten";

constaterende dat de kosten van archeologisch onderzoek totaal uit de hand lopen;

verzoekt de regering, voor 1 juli 2011 met voorstellen te komen die leiden tot een forse reductie van de kosten voor archeologisch onderzoek door de nationale kop te verwijderen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door de leden

Snijder-Hazelhoff

Snijder-Hazelhoff en Koopmans. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 86 (32500-XIII).

Mevrouw **Snijder-Hazelhoff** (VVD): Dan kom ik nu op het punt waar ik namens de VVD-fractie in mijn termijn niet op ben ingegaan, want je moet uit de onderwerpen kiezen. Het is echter wel een belangrijk onderwerp. Ik ben ook blij dat de staatssecretaris daarover een toezegging heeft gedaan. Ik heb het over de maatregelen voor de jonge boeren. De staatssecretaris heeft gezegd dat er voor 2011 6 mln. op de begroting staat. Hij zal proberen alle aanvragen te honoreren. Ik ga er namens mijn fractie van uit dat hij zal proberen dit binnen de begroting te doen. Wij doen met elkaar ons best om ervoor te zorgen dat alle aanvragen worden gehonoreerd. U vindt ons aan uw zijde, zeg ik tegen de staatssecretaris.

Tot slot wil ik nogmaals benadrukken dat de VVD-fractie de gouden driehoek ontzettend belangrijk vindt: productie, kennis en innovatie. Deze driehoek is cruciaal. Alle drie de pijlers zijn van essentieel belang voor het voortbestaan en het rendement van deze driehoek. Wij kunnen het ons dus niet permitteren om een van deze drie pijlers te veronachtzamen; zij verdienen alle drie onze grootste aandacht.

□

Mevrouw **Gesthuizen** (SP): Voorzitter. Ik bedank de bewindspersonen voor hun beantwoording in eerste termijn. Ik kom nog even terug op de casus-Abbott. We hebben daarover zojuist al van gedachten gewisseld. Ik zou concreet van de minister willen weten wat tot dusver het effect is geweest van zijn inspanningen. Uit zeer recent contact met de ondernemingsraad aldaar begrijp ik dat de gesprekken die de or op dit moment weliswaar voert met de directie, heel moeizaam verlopen. De directie kan geen antwoorden geven op zaken die de or van de directie wil weten. De or vraagt om intensiever contact met het ministerie van ELI. Hopelijk kan de minister dat toezeggen.

De creatieve sector is nu topgebied. Dat was dan tot op heden ook top secret, want ik heb er weinig van gemerkt. Waar was het NDT, het Nederlands Dans Theater, op 22 en 23 oktober en waar zal het Scapino Ballet Rotterdam van 18 tot en met 20 december dit jaar zijn? In Bangkok en in Stuttgart. Innovatiever dan in de creatieve sector kun je het niet hebben. Dat geldt met name voor de podiumkunsten in Nederland. Ik vind het onverklaarbaar – het is op zijn zachtst gezegd vreemd – dat fracties die hier zeggen dat ze willen inzetten op zo generiek mogelijk beleid, dat helemaal overboord werpen zo gauw het om kunsten gaat. Ze leggen juist een generieke strafforting op aan een belangrijke tak binnen de creatieve sector.

Ik begrijp dat de minister zich gaat inspannen met betrekking tot de belseconden en het afronden naar boven. Ik vraag hem dan ook wanneer wij voorstellen tegemoet kunnen zien om de sms-berichten voortaan ook per teken te gaan afrekenen, zodat je niet meer twee berichten moet betalen als je 161 tekens gebruikt.

Minister **Verhagen**: Nu overdrijft u toch, mevrouw Gesthuizen.

Mevrouw **Gesthuizen** (SP): Ik overdrijf expres een beetje.

Ik ben er niet helemaal gerust op dat het goed zal gaan met de regionale ontwikkelingsmaatschappijen (ROM's). Volgens mij gaan we de verkeerde kant op als we zeggen dat de overheid zich op dat gebied moet terugtrekken. Ik zou juist willen zien dat er wat meer overheidsinvesteringen in de ROM's worden gedaan, of in ieder geval zou ik wat meer beweging van de rijksoverheid willen zien om ervoor te zorgen dat we een landelijk dekkend netwerk van ROM's krijgen. Daarom dien ik de volgende motie in.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat de regionale ontwikkelingsmaatschappijen (ROM's) in de regio's waar zij actief zijn een belangrijke rol vervullen in het stimuleren van regionale ontwikkeling en innovatie;

constaterende dat een ruime meerderheid van de partijen die betrokken zijn bij investeringsprojecten waaraan ROM's deelnemen, de ROM's goed tot zeer goed waardeert;

constaterende dat er regio's zijn waar geen ROM's actief zijn;

voorts constaterende dat de ROM's zich in hun investeringsafweging meer rekenschap zouden kunnen geven van het maatschappelijk nut ten opzichte van het rendement en dat ze hierin een aanvulling zijn op private investeerders die een hogere rendementsdoelstelling hebben;

verzoekt de regering, een plan te ontwikkelen om het netwerk van ROM's landelijk dekkend te maken en er tegelijk op toe te zien dat de ROM's hun rol als versterker van regionale economie en innovatie optimaal kunnen vervullen in duidelijke aanvulling op private investeerders,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door de leden Gesthuizen en Braakhuis. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 87 (32500-XIII).

Mevrouw **Gesthuizen** (SP): Ik ga meteen door naar mijn tweede motie. Die gaat over aanbestedingen.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de openbare aanbesteding van diensten van tolken en vertalers bij bijvoorbeeld het

Gesthuizen

ministerie van Justitie heeft geleid tot het regelmatig ontbreken van de tolk- dan wel vertaalfuncties bij onder meer rechtszaken;

constaterende dat bovengenoemde aanbesteding heeft geleid tot een uitholling van de beloning voor tolken en vertalers;

verzoekt de regering, deze categorie diensten, voor zover zij betrekking heeft op zaken welke tot wettelijke taken van de overheid behoren, zoals een adequate rechtsgang, uit te sluiten van openbare aanbesteding tenzij de aanbestedende dienst overtuigende argumenten heeft die onderbouwen waarom wel tot openbare aanbesteding moet worden overgegaan (comply or explain-principe) en waarom deze de uitvoering van de wettelijke taak niet in gevaar brengt,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door het lid Gesthuizen. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.
Zij krijgt nr. 88 (32500-XIII).

Mevrouw **Gesthuizen** (SP): Tot slot wil ik nog een opmerking maken over de kritiek die de minister heeft geuit op mijn amendement over de innovatievouchers. Ik betreur het zeer dat het instrument van de innovatievouchers verdwijnt. Er is een aantal jaren flink aan getrokken om dit instrument goed te lanceren bij ondernemers en er wordt nu goed gebruik van gemaakt. Het is een laagdrempelig instrument, meer dan de IPC-contracten. Ik blijf van mening dat het behouden moet blijven. De minister had het over de dekking. Ik zoek de dekking in het verlagen van de inhuur van externen door Agentschap NL. De minister heeft gezegd dat Agentschap NL al een enorme taakstelling heeft en dat er daar al minder externen worden ingehuurd. Ik heb gezien dat over 2011 het percentage externen schokkend is gedaald van 34,6 naar 33,2. Volgens mij kan dat echt wel een tandje minder. Daarmee blijft de dekking van mijn amendement dus overeind.

De **voorzitter**: U bent anderhalve minuut over uw tijd heen gegaan. Wij zullen u per seconde afrekenen, waarbij wij naar boven afronden. Het woord is nu aan de heer Van Gerven, die vier minuten spreektijd heeft.

De heer **Van Gerven** (SP): Voorzitter, ik ga meteen over tot het indienen van mijn moties.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat de Voedsel en Waren Autoriteit behoort tot het staatstoezicht op de Volksgezondheid;

overwegende dat de onafhankelijkheid van dit toezicht inzake volksgezondheid, voedselveiligheid, diergezond-

heid en dierenwelzijn geborgd moet worden en dit toezicht derhalve op afstand geplaatst dient te zijn van betrokken belangen;

spreekt de wenselijkheid uit dat de Voedsel en Waren Autoriteit onder verantwoordelijkheid van het ministerie van VWS wordt gebracht;

draagt de regering op, deze herpositionering van de Voedsel en Waren Autoriteit door te voeren,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door de leden Van Gerven en Thieme. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.
Zij krijgt nr. 89 (32500-XIII).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat de Wet verbod pelsdierhouderij (30826) en de wijziging van de Wet verbod pelsdierhouderij (32469) aangenomen zijn in de Tweede Kamer en thans ter behandeling zijn in de Eerste Kamer;

overwegende dat een verbod op de pelsdierhouderij in 2024 van kracht wordt als de Eerste Kamer de wetten heeft aangenomen;

constaterende dat nog steeds uitbreidingen van pelsdierhouderijen plaatsvinden terwijl het houden van nertsen om hun pels op ethische gronden niet meer aanvaardbaar wordt geacht;

spreekt uit dat op zo kort mogelijke termijn het standstill-principe van toepassing dient te worden verklaard;

verzoekt de regering, dit in overleg met andere overheden en de sector ook tot haar beleidslijn te maken,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door de leden Van Gerven en Dijsselbloem. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.
Zij krijgt nr. 90 (32500-XIII).

De heer **Koopmans** (CDA): Betekent deze motie dat de heer Van Gerven in weerwil van wat de Eerste Kamer bij de behandeling het eerste wetsvoorstel heeft betoogd weer een soort van terugwerkende kracht wil introduceren?

De heer **Van Gerven** (SP): Nee, de motie behelst dat er vanaf dit moment geen uitbreidingen meer worden toegestaan, dat daar naartoe moet worden gewerkt. De afgelopen jaren hebben wij gezien dat de sector enorm is uitgebreid. Het aantal nertsen dat per jaar wordt gedood, is verdubbeld. Wij vinden dat dit moet stoppen. De trend is onmiskenbaar dat de sector aan zijn einde komt, vroeg of laat. Wij vinden het niet goed dat de sector, of in elk

Van Gerven

geval een aantal ondernemers, in weerwil van wat eraan zit te komen almaar verder uitbreidt, terwijl wij toemoeven naar afbouw van de sector. Vandaar deze motie.

De heer **Koopmans** (CDA): Mijnheer Van Gerven, u beschuldigde de staatssecretaris toen hij – ik vind dat erg jammer – niets zei op mijn vraag over de onderbouwing van de schadevergoeding. Nu dient u een motie in die een klap is in het gezicht de Eerste Kamer. De Eerste Kamer heeft tegen de heer Waalkens en mevrouw Van Velzen gezegd dat er geen sprake mag zijn van terugwerkende kracht. Zij moesten dus terug. Toen kwam er een novelle om de terugwerkende kracht eruit te schrappen. Die hangt daar nu voor. Nu dient u deze terugwerkende kracht hier weer in. Als het CDA-fracties hier samen met andere fracties voor gaat stemmen, weet ik zeker dat ze in de Eerste Kamer gaan zeggen dat daardoor het wetsvoorstel niet moet doorgaan. Met alle respect, maar wat is dit voor een circus?

De heer **Van Gerven** (SP): Ik begrijp de emotie van de heer Koopmans. Hij is erg bezig met het onderwerp. Deze motie gaat echter over de toekomst, niet over terugwerkende kracht. Wij zeggen dat er vanaf heden geen nieuwe uitbreidingen mogen plaatsvinden van nertsenhouders. Dat is dus niet met terugwerkende kracht, maar voor de toekomst. Wij vragen het kabinet om daartoe met de sector te overleggen en dat tot zijn beleidslijn te maken. Dat is niet met terugwerkende kracht.

Ik ga verder met mijn moties.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat bijna een kwart van de boerengezinnen van een inkomen van minder dan € 22.000 per jaar moet rondkomen;

overwegende dat per dag zes boeren hun bedrijf op slot moeten doen;

verzoekt de regering, te komen met een plan om armoede onder boeren te bestrijden,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door het lid Van Gerven. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 91 (32500-XIII).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat de afgelopen vijf jaar 737.080 dieren levend zijn verbrand bij stalbranden;

verzoekt de regering, adequate brandbestrijdingsmiddelen verplicht te stellen als er sprake is van het bedrijfsmatig houden van dieren en verzoekt de regering, daartoe een voorstel uit te werken,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door het lid Van Gerven. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 92 (32500-XIII).

De heer **Van Gerven** (SP): Voorzitter, mag ik vragen hoeveel tijd er over is voor beide sprekers van de SP-fractie? In totaal hadden wij acht minuten.

De **voorzitter**: Het klokje staat op 1 min. 8 sec.

De heer **Van Gerven** (SP): Ik heb nog 1 min. 8 sec.?

De **voorzitter**: Uw collega is anderhalve minuut door de tijd gegaan.

De heer **Van Gerven** (SP): Dan laat ik het hierbij.

De **voorzitter**: Prettige fractievergadering!

□

Mevrouw **Verburg** (CDA): Voorzitter. Ik bedank beide bewindspersonen voor de beantwoording in eerste termijn. Ik moet eerlijk zeggen dat ik zeer ingenomen ben met de royale toezeggingen die met name de minister heeft gedaan. Of de staatssecretaris die ook heeft gedaan in de richting van de woordvoerders die veel met hem te maken hebben gehad, zal men ongetwijfeld van hen horen. Ik vind dat de minister goede beleidsvoornemens heeft maar ook daadkracht wil tonen. Ik wens beide bewindspersonen in de uitvoering van die voornemens heel veel succes.

Ik ben bijvoorbeeld zeer in mijn nopjes met de toezegging dat er voor Actal in januari 2011 een plan ligt bij de Kamer. Ik zou willen vragen om daarbij aandacht te besteden aan de vraag hoe Actal, of Actal-plus, een Europese pendant kan krijgen. Europees zijn er immers ook nog slagen te maken. Daarover heb ik in mijn eerste termijn iets gezegd.

Ik ben blij met de nulmeting die wij rond de kerst krijgen voor de vermindering van de administratieve lasten en de regels. Ik vind het prima dat er voorstellen komen rond het Ondernemersplein en de Kamer van Koophandel. Het lijkt mij goed om daarbij spijkers met koppen te slaan.

Het voornemen van de minister met betrekking tot de toezichthouders vind ik goed. Het gaat ons er niet om, die toezichthouders nu allemaal bij elkaar te voegen. Het is zaak om te bekijken hoe je intelligent taken kunt bundelen en ervoor kunt zorgen dat organisaties en vooral ondernemers niet de ene dag deze toezichthouder over de vloer hebben en de andere dag weer een andere toezichthouder, waarvoor zij heel veel kosten moeten maken, terwijl zij soms ook nog worden opgezaagd met tegenstrijdige adviezen of voorschriften. Daarover hebben wij in een interruptiedebatje met elkaar gesproken. Het zou geweldig helpen als deze bundeling

Verburg

zou kunnen gebeuren op basis van een heldere toezichtvisie die is gebaseerd op vertrouwen.

Als je investeert in vertrouwen, zou je ook handen en voeten kunnen geven en moeten geven – dit staat ook in het regeerakkoord – aan inspectievakanties. Als er sprake is van zelfregulering, een kwaliteitssysteem voorzien van onafhankelijk toezicht en een sanctiesysteem, moet je wat de CDA-fractie betreft niet aarzelen om die inspectievakantie handen en voeten te geven. Daarover zou ik graag de minister nog horen.

Ik dank de minister ook voor de toezegging rond de studenten en de mogelijkheid om gebruik te blijven maken van de kennis van een universiteit nadat zij zijn afgestudeerd. Het ter beschikking stellen of verkopen van de patenten op basis van "no cure no pay" is een heel leuke uitdaging. Ik denk dat wij als maatschappij, maar ook nieuwe ondernemers, daarvan heel veel plezier zouden kunnen gaan hebben.

Ik heb nog enkele moties. De eerste gaat over de topgebieden. Mij viel op dat de minister de drieslag herhaalde; ik had echter een vierslag. Ik sprak niet over "kennis, kunde, kassa", maar over "kennis, kunde, klimaat en kassa". Dat heeft te maken met de noodzaak van verduurzaming en het feit dat wij ook een aantal internationale ambities en uitdagingen moeten hebben.

Wij zouden echter graag zien dat de topgebieden en regio's zelf de kans krijgen om een businessplan te maken. De motie die daarbij hoort, luidt als volgt.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat door innovatie en verduurzaming de kracht van onze economie nationaal en internationaal kan worden versterkt;

van mening dat een optimale samenwerking tussen bedrijfsleven, kennisinstellingen en de overheid (gouden driehoek) in topgebieden hiervoor een voorwaarde is;

van mening dat beleidsinzet en toekenning van middelen het meest effectief kan worden bepaald op basis van door spelers in de topgebieden en regio's opgestelde businessplannen;

van mening dat in deze businessplannen innovatie en verduurzaming, samenwerking in de keten, alsmede valorisatie, opschaling en vermarkting een belangrijke rol dienen te spelen;

verzoekt de regering, de spelers in de topgebieden en regio's in Nederland in staat te stellen om voor 1 april 2011 een businessplan op te stellen op grond waarvan de regering voor 1 juni 2011 de middelen toekent,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter: Deze motie is voorgesteld door de leden Verburg, Schaart, Dijksma, Verhoeven, Braakhuis, Wiegman-van Meppelen Scheppink en Dijkgraaf. Zij krijgt nr. 93 (32500-XIII).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat de ontwikkelingen op het gebied van de biobased economy veelbelovend zijn;

voorts overwegende dat steeds meer ondernemers en organisaties kansen zien om biobased toepassingen winstgevend te maken;

van mening dat biobased economy een belangrijke rol kan en hoort te spelen in de verduurzamingstransitie van energie;

verzoekt de regering om de biobased economy te benutten in de transitie naar duurzame energie, onder meer door biobased op te nemen in de "Green Deal" die het kabinet gaat sluiten,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter: Deze motie is voorgesteld door de leden Verburg, Schaart, Dijksma, Van Veldhoven, Braakhuis, Wiegman-van Meppelen Scheppink en Dijkgraaf. Zij krijgt nr. 94 (32500-XIII).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat door koppeling van innovatie en verduurzaming de kracht van onze economie nationaal en internationaal kan worden versterkt;

overwegende dat innovatie en verduurzaming eveneens noodzakelijk zijn om de mondiale uitdagingen van de toekomst het hoofd te bieden waaronder voedsel, water, energie en klimaat;

voorts overwegende dat investeren in verduurzaming nu al profijt oplevert voor het Nederlandse bedrijfsleven en dat dit alleen nog maar kan toenemen;

verzoekt de regering, innovatie en verduurzaming een-op-een te koppelen in haar beleid en instrumentarium,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter: Deze motie is voorgesteld door de leden Verburg, Dijksma, Braakhuis, Wiegman-van Meppelen Scheppink, Dijkgraaf en Gesthuizen. Zij krijgt nr. 95 (32500-XIII).

Mevrouw **Verburg** (CDA): Voorzitter. Tot slot. Dank aan de minister voor de toezegging over het mkb-instrumentarium. Hij heeft hierbij speciaal een uitnodiging gedaan aan mevrouw Wiegman en ondergetekende

Verburg

betreffende het garantiepercentage. Dat gaan wij inkoppen voor nog één jaar. Vandaar deze motie.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat het mkb met meer dan 800.000 ondernemers de ruggengraat van onze economie vormt en een goede kredietverlening aan slaggers, bakkers en andere mkb'ers van groot belang is;

constaterende dat het kabinet-Balkenende IV met ingang van 27 maart 2010 het garantiepercentage voor mkb-kredieten tot € 250.000 heeft verhoogd tot 80 en dat deze verhoging erg succesvol is gebleken;

overwegende dat de kredietverlening aan mkb'ers – met name met betrekking tot relatief kleine bedragen – nog steeds een punt van zorg en aandacht is;

verzoekt de regering, de tot 80% verhoogde borgstelling voor BMKB-kredieten tot € 250.000 met 1 jaar te verlengen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door de leden Verburg en Wiegman-van Meppelen Scheppink. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund. Zij krijgt nr. 96 (32500-XIII).

Mevrouw **Verburg** (CDA): Voorzitter. Ik wens de beide bewindspersonen heel veel succes. Ik meld dat ik de resttijd van de VVD ook heb gebruikt.

De **voorzitter**: Dat mocht u willen! U bent drie minuten over uw tijd heen.

Mevrouw **Verburg** (CDA): Dat zijn twee minuten van de VVD.

De **voorzitter**: Als ik die tijd in mindering kan brengen op de tijd van de heer Koopmans, zijn we nu meteen klaar met hem.

De heer **Koopmans** (CDA): Voorzitter. Dan wordt het bij ons een ongezellige fractie!

Het is een mooie dag, niet alleen omdat het CDA in Limburg op tal van plekken vandaag de verkiezingen heeft gewonnen, maar vooral omdat de bewindslieden vandaag op een goede manier zijn ingegaan op tal van voorstellen die in de Kamer zijn gedaan, waaronder door mij namens onze fractie. Ik heb nog één vraag en op drie punten die te maken hebben met het "dienende departement", dien ik moties in.

De vraag is aan staatssecretaris Bleker. Hij heeft niet gereageerd op mijn voorstel om de dependance van de HAS in Venlo niet alleen met enthousiasme tegemoet te zien, maar om daar ook daden en centen voor in te

zetten. Ik nodig hem uit daar in tweede termijn nog op in te gaan.

Ik dien drie moties in.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat een van de uitgangspunten van het regeerakkoord is dat de nationale koppen op Europese regelgeving worden opgespoord en verwijderd;

verzoekt de regering, de nationale dierversamelregelgeving te herzien en versoepelingen door te voeren met als randvoorwaarde dat bewaking van diergezondheid en dierenwelzijn voorop dient te staan,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door de leden Koopmans, Graus en Snijder-Hazelhoff. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund. Zij krijgt nr. 97 (32500-XIII).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat de huidige Mededingingswet vooral is gebaseerd op maximale concurrentie waarbij goede prijsvorming nauwelijks een rol speelt;

overwegende dat de EU-mededingingswetgeving meer ruimte geeft dan nu door Nederland wordt benut;

overwegende dat de Kamer prijsvorming in de keten grondig heeft geanalyseerd;

verzoekt de regering, de mededingingswetgeving van nationale koppen te ontdoen en met voorstellen, gebruikmakende van het gestelde in de overwegingen, te komen om de prijsvorming in de keten te verbeteren,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door de leden Koopmans en Snijder-Hazelhoff. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund. Zij krijgt nr. 98 (32500-XIII).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat door stimulering van regionalisering van de voedselketens de voedselproductie weer dichterbij de consument komt te staan en Nederlanders weer

Koopmans

trots worden op de Nederlandse (streek)producten;

overwegende dat bij de EU aanvraag kan worden gedaan voor bescherming van streekproducten in het kader van beschermde oorsprongsbenaming (BOB), beschermde geografische aanduiding (BGA), gegarandeerde traditionele specialiteit (GTS) en biologische landbouw;

overwegende dat aanvragen voor registratie van Nederlandse producten in Europa en bezwaren tegen de registratie van producten uit andere lidstaten en derde landen veel tijd en energie vragen;

constaterende dat Nederland ten opzichte van de rest van Europa verhoudingsgewijs weinig beschermde streekproducten kent;

verzoekt de regering, een systeem à la Appellation d'Origine Contrôlée samen met het bedrijfsleven te ontwikkelen en ondernemers te ondersteunen bij het opsporen van potentieel te beschermen producten en te begeleiden naar een aanvraag voor bescherming,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door de leden Koopmans en Wiegman-van Meppelen Scheppink. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 99 (32500-XIII).

De heer **Koopmans** (CDA): Omdat mevrouw Wiegman-van Meppelen Scheppink de motie mede heeft ondertekend, krijgt zij het mandje met streekproducten!

Dat was het, voorzitter.

De heer **Verhoeven** (D66): Voorzitter. Het was een mooi debat. Ook de beantwoording was helder en prettig, waarvoor dank. ELI heeft beloftes en toezeggingen gedaan en is in die zin dus ook veelbelovend.

Er is een simpele scorelijst, de "Vijf van Verhagen", toegezegd. Ik hoop wel dat het bij mijn vijf punten blijft en dat het er geen 50 worden.

Er komt een brief over de vulling van het revolverend fonds. Ik zou het fijn vinden als de term "terugverdienpot" wat meer in zwang zou raken.

Op de omgekeerde kenniswerkersregeling is enthousiast gereageerd. Ik krijg graag een korte brief hierover om te vernemen hoe de uitvoering in zijn werk gaat.

En natuurlijk de belminuten! We gaan gelukkig weer per seconde betalen.

Blijven over twee zaken die ik toch graag wil regelen. Ik probeer dat via twee moties.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat de regering begin volgend jaar met een nota bedrijfslevenbeleid komt;

overwegende dat er een forse taakstelling ligt op de innovatiegelden oplopend tot 500 mln. per jaar structureel en tevens via het schrappen van de FES per jaar 500 mln. minder in innovatie zal worden geïnvesteerd;

overwegende dat deze gelden het merendeel uitmaken van de programmatische innovatiegelden die Nederland terug in de top vijf moesten brengen en hiermee het programmatisch beleid, inclusief succesvolle instituten, de facto beëindigd wordt;

verzoekt de regering om in deze nota op te nemen:

- de effecten van het stopzetten van programmatische innovatiegelden;
- een plan voor de continuïteit van investeringen;
- een voorstel voor cofinanciering van de Kaderprogramma's;
- op welke manier sociale innovatie verder kan worden bevorderd;
- op welke manier zo veel mogelijk hoogwaardige werkgelegenheid kan worden behouden;
- op welke manier de top vijf voor Nederland dichterbij kan komen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door de leden Verhoeven, Dijksma, Braakhuis, Wiegman-van Meppelen Scheppink, Dijkgraaf, Gesthuizen en Ouwehand.

Zij krijgt nr. 100 (32500-XIII).

De heer **Verhoeven** (D66): Mijn volgende motie gaat over de Kamer van Koophandel.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat dit kabinet de lasten voor ondernemers wil verkleinen;

overwegende dat ondernemers jaarlijks verplicht een bijdrage moeten betalen aan de Kamers van Koophandel en dat dit de KvK's een begroting geeft van 249 mln. in 2009;

overwegende dat twee derde hiervan niet wordt besteed aan registratie maar aan voorlichting en regiostimulering;

verzoekt de regering om de verplichte bijdrage aan de KvK's voor voorlichting en regiostimulering om te zetten in een vrijwillige bijdrage en hiermee de lasten voor ondernemers te verlichten met 150 mln.;

verzoekt de regering tevens, continuering van het Handelsregister te borgen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door de leden Verhoeven en Braakhuis. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Verhoeven

Zij krijgt nr. 101 (32500-XIII).

Mevrouw **Van Veldhoven** (D66): Voorzitter. Dit wordt opschieten voor mij. Ik beperk me dus tot mijn hartelijke dank aan de bewindsliden. Het geeft stof tot nadenken.

Een deel van de D66-punten op landbouwgebied heeft de staatssecretaris in zijn schriftelijke beantwoording overgenomen. Ik dank hem hiervoor. Ik scherp echter het verzoek aan de staatssecretaris toch nog graag iets aan. Daarom dien ik twee moties in over het GLB en een over infectieziekten. De eerste motie gaat over artikel 68. De staatssecretaris geeft aan, ruimer gebruik van dit artikel te willen onderzoeken, maar dat zei zijn voorganger vorig jaar ook. D66 wil dat Nederland ernaar streeft, die ruimte maximaal te benutten. Een kwestie van ambitie tonen dus. Dat geldt ook voor de tweede motie, over het afbouwen van inkomenssteun.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat zowel de Lissabonstrategie als de nieuwe EU 2020-strategie voorstellen heeft neergelegd om 3% van het bnp te investeren in kennis en innovatie;

constaterende dat artikel 68 lidstaten ruimte biedt om een deel van het GLB-geld in te zetten voor maatschappelijke doelen, zoals innovatie, maar dat Nederland tot nog toe slechts een deel van die ruimte heeft benut;

overwegende dat een belangrijke uitdaging bij het verduurzamen van de landbouwsector ligt in het opschalen van succesvolle pilotprojecten;

verzoekt de regering om de komende jaren, in overleg met de partijen van het convenant duurzame veehouderij en het platform duurzaam voedsel, de door artikel 68 geboden ruimte maximaal te benutten voor het opschalen van succesvolle pilotprojecten op het vlak van innovatie voor duurzame en diervriendelijke landbouw, rekening houdend met het investeringsvermogen in de sector zelf,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door de leden Van Veldhoven, Wiegman-van Meppelen Schepink en Jacobi. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 102 (32500-XIII).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat zowel de Lissabonstrategie als de nieuwe EU 2020-strategie voorstellen hebben neergelegd

om 3% van het bnp te investeren in kennis en innovatie;

overwegende dat de hervorming van het gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB) van de Europese Unie al jaren aan de gang is, en dat dit beleid in de 21ste eeuw primair gericht moet zijn op een toekomstbestendige en concurrerende landbouw op basis van innovatie en ondernemerschap en niet op structurele inkomenssubsidies;

constaterende dat deze structurele inkomenssubsidies ongeveer 40% van de Europese begroting beslaan;

constaterende dat Nederland het realiseren van een "concurrerende en marktgeoriënteerde Nederlandse en Europese land- en tuinbouw die op termijn zonder steun concurrerend kan produceren" benoemd heeft als kernelement van zijn inzet in de houtskoolschets;

verzoekt de regering, tijdens de komende Europese onderhandelingen in te zetten op het benoemen van een termijn waarbinnen deze transitie naar een zelfstandig opererende land- en tuinbouw kan worden gerealiseerd,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door de leden Van Veldhoven en Jacobi. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 103 (32500-XIII).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende de toename en risico's van infectieziekten van dier naar mens;

van mening dat ziekten van dier naar mens zo effectief mogelijk moeten worden bestreden en voorkomen moeten worden;

verzoekt de regering, in haar reactie op het rapport van de commissie-Van Dijk te onderzoeken, de gezondheidsadvisering door ggd'en aan gemeenten/provincies bij de vergunningverlening veehouderij verplicht te stellen, waar grote concentraties van dieren aan de orde zijn,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door de leden Van Veldhoven en Jacobi. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 104 (32500-XIII).

De heer **Van Vliet** (PVV): Voorzitter, ik ga straks een glas champagne drinken. Dat is deels omdat dit een aangenaam debat was – dank aan de bewindspersonen voor de prettige beantwoording – en deels omdat ik op de klok zie dat ik jarig ben.

Van Vliet

(geroffel op de bankjes)

De **voorzitter**: Dat kun je wel zien, dat is hij. En dat vinden wij allen zo prettig, ja ja!

De heer **Van Vliet** (PVV): Mijn tijd loopt!

Mevrouw **Verburg** (CDA): Wij feliciteren de heer Van Vliet van harte met zijn verjaardag. We wensen hem vele gezonde jaren toe. Wij rekenen op een rondje.

De heer **Van Vliet** (PVV): Krijg ik daar subsidie voor van de minister?

Voorzitter. Het was een goed debat. We hebben veel beloften gehoord van de minister. Met name wat betreft de belminuten zal ik de minister goed in de gaten gaan houden. Daar hecht mijn fractie namelijk zeer veel waarde aan. Desondanks is voor de PVV-fractie één zaak niet bevredigend beantwoord, namelijk wat betreft de aanbesteding. Daarvoor wil ik de minister een kleine aansporing geven middels de volgende motie.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat de overheid jaarlijks voor vele miljarden euro's aan opdrachten uitgeeft;

overwegende dat ook kleine ondernemingen een faire kans verdienen om zulke opdrachten te verwerven;

overwegende dat de regering bezig is een nieuwe aanbestedingswet op te stellen;

constateert dat de regering onder de drempelwaarden van de Europese aanbestedingsrichtlijn de vrijheid heeft om het beleid zelf in te vullen;

verzoekt de regering, een uniform kader op te stellen voor aanbestedingen onder de Europese drempelwaarden met inachtneming van zo laag mogelijke drempelwaarden,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door het lid Van Vliet. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 105 (32500-XIII).

De heer **Graus** (PVV): Voorzitter. Als mijn fractiesecretaris het aantal moties zou zien dat ik wil indienen, zou ik nog lang niet jarig zijn. Ik ga ze toch echt oplezen. Allereerst heb ik even iets recht te zetten. Met de "ministers uit het verleden" bedoelde ik niet minister Verburg. Dat wil ik toch even rechtgezet hebben, want zij heeft voor ons veel gedaan voor het dierenwelzijn.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

verzoekt de regering, er zorg voor te dragen dat mkb'ers die zich aan de wet en regels houden niet meer onder het (verkapte) mom van winkelpandrenovatie, blijvend uit het door hen gehuurde pand kunnen worden gezet,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door het lid Graus. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 106 (32500-XIII).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

verzoekt de regering tot een verbod op rituele slachtin-
gen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door het lid Graus. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 107 (32500-XIII).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

verzoekt de regering, zwaardere straffen in te stellen voor daders van dierenmishandeling en/of
-verwaarlozing,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door de leden Graus en Helder. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 108 (32500-XIII).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

verzoekt de regering, een levenslang verbod op het houden van dieren mogelijk te maken voor dierenmis-
handelaren,

en gaat over tot de orde van de dag.

Graus

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door de leden Graus en Helder. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 109 (32500-XIII).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

verzoekt de regering tot het opstellen van een stalbrand-preventieplan in samenwerking met brandweer, veehouders en verzekeringsmaatschappijen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door het lid Graus. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 110 (32500-XIII).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

verzoekt de regering tot verplichte etikettering van halalvlees opdat consumenten een vrije keuze kunnen maken en niet onwetend dierenvriendelijk geslacht vlees nuttigen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door het lid Graus. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 111 (32500-XIII).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

verzoekt de regering tot het bijvoeren van grote grazers in de (af)gesloten gebieden tijdens lang aanhoudende vorstperiodes;

verzoekt de regering voorts tot diervriendelijke, gebiedsafhankelijke geboortebeperving door middel van een zogenoemde prikpil door dierenartsen met een (verdovings)wapenvergunning,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door het lid Graus. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 112 (32500-XIII).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat naast gezagsdragers ook politiehonden en -paarden het slachtoffer zijn van respectloosheid en geweld;

verzoekt de regering, zwaardere bestraffing mogelijk te maken voor daders van mishandeling van politiedieren,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door de leden Graus, Helder en Koopmans. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 113 (32500-XIII).

Mevrouw **Thieme** (PvdD): Waarom dient de heer Graus nu een motie in voor een levenslang houdverbod bij dierenmishandelaars? Een aantal maanden geleden heeft hij bij de behandeling van het initiatiefwetsvoorstel van onder meer de heer Ormel voor hogere straffen voor dierenmishandeling immers een amendement voor een levenslang houdverbod niet gesteund.

De heer **Graus** (PVV): Dit spelletje heeft mevrouw Thieme gisteren ook al gespeeld. Ik ben in de Kamer de eerste afgevaardigde geweest die een motie heeft ingediend voor een levenslang verbod op het houden van dieren door dierenbeulen. Ik was de eerste! Vervolgens is mevrouw Thieme ermee gekomen, samen met de heer Teeven. Wij hebben die motie zelfs nog gesteund. Het amendement van mevrouw Thieme was echter minder goed en minder sterk dan het amendement van de heer De Roon van de PVV. De reden waarom wij het amendement van mevrouw Thieme destijds niet gesteund hebben is dat wij tegelijkertijd een sterker amendement indienden.

Mevrouw **Thieme** (PvdD): Ik wil heel graag weten wat er minder goed was aan het levenslang houdverbod. Het dictum was immers hetzelfde als dat in de motie van de heer Graus. Ik blijf erbij dat de heer Graus en de Partij voor de Vrijheid destijds de kans heeft laten schieten om via het amendement bij wet te regelen dat er een levenslang houdverbod voor dierenmishandelaars zou komen. Dit heeft de Partij voor de Vrijheid gedaan zonder opgave van redenen. Ik wil nu precies van de heer Graus weten op welke punten het amendement dan niet juist was volgens de Partij voor de Vrijheid.

De heer **Graus** (PVV): De Partij voor de Dieren heeft een reeks moties en amendementen ingediend in de afgelopen jaren met dicta van heb ik jou daar. Laat ik heel eerlijk zijn; ik ken die dicta niet uit mijn hoofd, maar ik weet donders goed dat mevrouw Thieme toen een amendement heeft ingediend dat minder sterk was dan dat van ons. Daarom hebben wij het niet gesteund. Wij hebben namelijk ook een amendement en moties ingediend voor een levenslang houdverbod. Wij hebben dat bovendien als eerste gedaan. Met alle respect, maar ik begin dit langzamerhand een beetje beu te worden en

Graus

niet alleen omdat het laat is. Mevrouw Thieme, stop daar alstublieft mee. Ik begin het echt heel flauw te vinden.

Mevrouw **Thieme** (PvdD): Ik concludeer dat de heer Graus zijn dossierkennis nog niet op orde heeft. Hij weet gewoon niet meer precies hoe het amendement destijds luidde. Wij hadden toen de kans om een levenslang houdverbod in te stellen. Dit is heel jammer, want wij hadden dit al veel eerder kunnen regelen. Ik had eigenlijk meer daadkracht van de heer Graus verwacht. Het maakt niet uit, want deze motie zullen wij ook wel weer steunen.

De heer **Graus** (PVV): Ik blijf bij mijn woorden dat de Partij voor de Vrijheid naast het amendement van de Partij voor de Dieren een sterker amendement heeft ingediend. De Partij voor de Vrijheid heeft daarom gekozen voor haar eigen amendement en niet voor dat van de Partij voor de Dieren. Het gaat namelijk niet alleen om het verzoek, maar ook om de andere onzin die in het amendement van de Partij voor de Dieren stond.

Ik zie dat ik moet afronden, maar ik heb nog een verzoek aan de staatssecretaris met betrekking tot de dierenpolitie. Die beschouw ik als mijn kindje en zeker ook als het kindje van de PVV. Ik wens de staatssecretaris veel wijsheid toe bij het organiseren daarvan samen met het ministerie van Veiligheid. De staatssecretaris moet goed in de gaten houden dat hij zaken doet met organisaties en dierenorganisaties die de dierenpolitie een warm hart toedragen. Er zijn momenteel namelijk enkele dierenbeschermingsorganisaties die altijd onafhankelijk hebben willen zijn, maar die nu schieten op het plan. Die organisaties zijn nu namelijk niet bezig met de dieren, maar met de poppetjes, met de mensen en met de politieke kleur. Ik hoop dat de staatssecretaris kiest voor gemotiveerde mensen die dierenbeulen en dierenmishandeling willen aanpakken en niet kijken naar de politieke kleur van de partij die dit verzonnen heeft.

□

De heer **De Mos** (PVV): Voorzitter. Ik ben blij met de schriftelijke beantwoording, want de staatssecretaris gaat met een frisse blik ontpoldering proberen te voorkomen. Ik heb in het vijfde blokje de biggenstaartjes even voor laten gaan, want ik was getriggerd door de trotse opmerking van de staatssecretaris over de voorzitter van de Europese jonge boeren, Joris Baecke. Zijn grond ligt in de Hedwigepolder. Ik reken erop dat hij aldaar kan blijven boeren.

Ik dien twee moties in; de eerste ter afname van CO₂-angstzweet.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat bij inwoners in het noorden des lands het CO₂-angstzweet op de rug staat;

constaterende dat er in het regeerakkoord is afgesproken dat er geen sprake van CO₂-opslag zal zijn als maatschappelijk draagvlak ontbreekt;

verzoekt de regering, te garanderen dat er nergens in Nederland CO₂ wordt opgeslagen, zolang iedere vorm van draagvlak, zoals nu ook in het noorden van het land, ontbreekt,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door het lid De Mos. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 114 (32500-XIII).

De heer **De Mos** (PVV): Mijn tweede motie pleit voor minder invloed van milieugoeroes en voor een economisch sterkere landbouwsector.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat EU-landbouwcommissaris Dacian Ciolos wil dat natuurbeleid na 2013 een grotere rol gaat spelen;

overwegende dat boeren de beste natuurbeheerders zijn die je je kunt bedenken;

overwegende dat gemeenschappelijk landbouwbeleid boeren steunt bij het produceren van ons kostbare voedsel;

verzoekt de regering, de wens van EU-landbouwcommissaris Ciolos om natuurbeleid na 2013 een grotere rol te laten spelen naast zich neer te leggen en zich in te zetten voor een economisch sterke landbouwsector die zich niet laat kapen door milieugoeroes door voortzetting van gemeenschappelijk landbouwbeleid met gelijkblijvend budget na 2013,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door de leden De Mos en Koopmans. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 115 (32500-XIII).

Mevrouw **Ouwehand** (PvdD): CO₂-opslag hoeft voor de Partij voor de Dieren niet en volgens mij voor de Partij voor de Vrijheid ook niet. De motie luidt: dat gaan wij niet doen, als er geen draagvlak is. Geldt dat voor de Partij voor de Vrijheid ook voor gasopslag? Daar heb ik zo meteen een motie over. Als de heer De Mos wil, mag hij die nog meetekenen.

De heer **De Mos** (PVV): Ik wil de motie eerst zien voordat ik meeteken. Wij zijn in ieder geval tegen CO₂-opslag zolang maatschappelijk draagvlak daarvoor ontbreekt. Ieder voorstel van mevrouw Ouwehand zie ik met belangstelling tegemoet op mijn al drukke bureautje.

Ik had nog een derde motie willen indienen over het opheffen van de productschappen in de land- en tuinbouwsector. Maar gentlemen als wij zijn bij de Partij voor de Vrijheid, gunnen wij die indiening aan VVD'er

De Mos

Apdroot, die daartoe vandaag ook heeft gepleit in het AO Sociale Zaken. Daar hoort het eigenlijk thuis, dus op de late avond zijn wij weer gevoelig.

De **voorzitter**: U bent een heer, mijnheer De Mos.

De heer **Braakhuis** (GroenLinks): Voorzitter. Ik begin met een reactie op de interruptie van collega Ouwehand die nog openstaat en waarop ik zou terugkomen. Zij vroeg waar GroenLinks nu eigenlijk staat met haar wens om de veehouderij milieu- en diervriendelijker te maken. Blijkbaar heeft zij ergens uit afgeleid dat wij onvoldoende duidelijk zijn geweest over dierenwelzijn en de bio-industrie. Laat ik daarover dan maar heel expliciet worden. Mijn partij spreekt zich juist uit voor een diervriendelijke landbouwsector. Mijn partij is gekomen met voorstellen om megastallen te verbieden. Wij willen samen met boeren bouwen aan een toekomstbestendige en duurzame landbouwsector. Daarom delen wij vaak standpunten van de Partij voor de Dieren.

Ik heb nog onvoldoende vertrouwen in de innovatieplannen van de minister. De ambitie lijkt groot, maar dan wel voor een dubbeltje op de eerste rang. Als een dubbeltje een kwartje wil worden, moet er echt vijftien cent bij. De minister haalt er juist nog eens vijf cent van af. Tja, dan houdt je inderdaad nog maar een grijpstuiver over. Daarom steun ik de motie van D66 over innovatie, want innovatie is een drijvende kracht achter de toekomst van onze economie. Innovatie betekent in onze optiek altijd durven investeren.

Wat blijkbaar ook een centenkwestie aan het worden is, is groene innovatie en duurzame energie. Stimuleringsregelingen worden afgeschaft en in plaats daarvan moet de poen naar kerncentrales, want dat zou ons minder afhankelijk maken van energie uit bepaalde landen. Ik wil wel eens weten van de minister waar hij denkt dat uranium vandaan komt. Ik durf te wedden dat wij hiervoor ook moeten shoppen in landen zoals Rusland en Kazachstan, dus wat mij betreft is dit van de regen in de drup. En nu maar hopen dat Oekraïne ook die rekeningen blijft betalen aan Rusland. Zon en wind hebben wij hier ook en die is van onszelf. Daarvoor zijn wij van niemand afhankelijk. Het vraagt alleen om gericht stimuleringsbeleid.

De consument heeft een pitbull nodig. Volwaardig en effectief toezicht vraagt om bijten, niet alleen om keffen. Wat dat betreft, vind ik de toezegging van de minister over de afronding van belminuten onder de maat. Ik verwacht een principiëlere houding, wanneer consumenten betalen voor iets wat zij domweg niet ontvangen. Maar goed, ik zal dit zeer kritisch blijven volgen.

En dan die colportagesticker. Die gaat niet werken. Ik wil een wettelijke borging en ik wil uitzonderingen kunnen maken voor ngo's. Het is natuurlijk niet de bedoeling om ngo's hier het leven zuur te maken. De consument wil het zelf kunnen bepalen. Dat vraagt om meer wettelijke borging, maar daar zal ik de komende tijd zelf mee aan de slag gaan. Dat de consument meer bescherming en beleid nodig heeft, is duidelijk. Daarom dien ik de volgende motie in.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat het een verantwoordelijkheid van de overheid is om te zorgen voor goed functionerende markten en de rechten van consumenten te beschermen;

overwegende dat het aan de overheid is om maatregelen te nemen op het moment dat de "invisible hand" onzichtbaar blijft in slecht functionerende markten;

verzoekt de regering om voor 1 maart 2011 met een brede consumentenagenda te komen waarin voorstellen worden gedaan om tot meer transparantie op de markt en tot een betere bescherming van consumentenrechten te komen;

verzoekt de regering, in haar brede consumentenagenda de nadruk te leggen op voorstellen om eerlijke prijzen en betere service voor de consument te bewerkstelligen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door de leden Braakhuis en Dijksma. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 116 (32500-XIII).

De heer **Braakhuis** (GroenLinks): Ik rond af met de reactie op het voorstel om nu eens werk te maken van het creëren van een gelijk spelveld voor fossiele en duurzame energie door de onevenwichtig zware subsidiëring van fossiele energie met 7,5 mld. Ik begrijp dat de minister nu niet precies weet waar hij zou moeten beginnen om uit die 7,5 mld. een keuze te maken waar hij het eerst op wil gaan bezuinigen. Met de volgende motie wil ik hem daar ontzettend graag mee helpen.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de directeur-generaal van het toenmalige ministerie van VROM in 2009 in zijn essay voor de Studiecommissie Belastingstelsel schreef dat wij naar schatting 7,5 mld. per jaar uitgeven aan steunmaatregelen voor fossiele energie;

overwegende dat deze steunmaatregelen voor de productie en het gebruik van fossiele brandstoffen de Nederlandse belastingbetaler gemiddeld ongeveer € 800 per jaar kosten;

overwegende dat deze steunmaatregelen kunnen bijdragen aan een oneerlijk spelveld voor investeringen in schone energie en energiebesparing;

verzoekt de regering om onafhankelijke energie-experts te vragen een onderzoek in te stellen naar de steunmaat-

Braakhuis

regelen voor fossiele energie en daarbij te kijken of de steunmaatregelen investeringen in groene energie en energiebesparing belemmeren, wat het effect ervan is op de concurrentie- en innovatiekracht van het Nederlandse bedrijfsleven en te beoordelen welke van deze steunmaatregelen op korte termijn afgeschaft kunnen worden;

verzoekt de regering om in elk geval het Planbureau voor de Leefomgeving en Energieonderzoek Centrum Nederland bij dit onderzoek te betrekken,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door de leden Braakhuis en Van Veldhoven. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 117 (32500-XIII).

De heer **Braakhuis** (GroenLinks): Ik reken op medewerking van de minister met het uitzicht op deze mogelijke miljardenbezuiniging.

Ik sluit af met de wens dat de minister in staat is om van Fifi de keffer Tarzan de pitbull te worden en om ELI om te vormen tot een krachtig regieorgaan. Ik wens de minister daarbij heel veel succes.

Mevrouw Wiegman-van Meppelen Scheppink

(ChristenUnie): Voorzitter. Mijn spreektijd is kort. Daarom een kort dankwoord aan de bewindspersonen voor hun beantwoording. Ik trek mijn motie op stuk nr. 39 ingediend bij het wetgevingsoverleg over natuur in. Naar aanleiding van de schriftelijke reactie van de staatssecretaris op die motie, dien ik een nieuwe motie in.

De **voorzitter**: De aangehouden motie-Wiegman-van Meppelen Scheppink/Jacobi (32500-XIII, nr. 39) is ingetrokken.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat er behoefte is aan een stabiele en goed toegankelijke regeling voor educatieve activiteiten rondom natuur en milieu, maar dat de discussie over financiering jaarlijks terugkeert;

van mening dat met de Regeling Draagvlak Natuur veel goede projecten worden gefinancierd;

verzoekt de regering, de Regeling Draagvlak Natuur of een vergelijkbare regeling (in doel, doelgroep en budget) structureel voort te zetten en openstelling van deze regeling in 2011 te garanderen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door de leden Wiegman-van Meppelen Scheppink en Jacobi. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 118 (32500-XIII).

Mevrouw Wiegman-van Meppelen Scheppink

(ChristenUnie): Voorzitter. Ik dien drie moties in rondom mvo om de vaart erin te houden en om op toezeggingen verder te kunnen doorgaan.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat het vorige kabinet naar Amerikaans voorbeeld een risicolijst van buitenlandse producten die met kinderarbeid of gedwongen arbeid worden geproduceerd aan de Kamer heeft toegezegd, zodat meer duidelijkheid ontstaat voor overheid, maatschappelijke organisaties en bedrijven over risicovolle producten en bestanddelen;

overwegende dat deze lijst nog niet beschikbaar is en dat ook niet duidelijk is of en hoe de regering zich hiervoor op EU-niveau heeft ingezet;

van mening dat er alsnog zo'n risicolijst moet komen, omdat deze behulpzaam kan zijn om ongewenste omstandigheden voor mens en milieu bij productie in het land van herkomst te traceren en dat de lijst daarom uitbreiding verdient;

verzoekt de regering, de risicolijst in overleg met bedrijven, maatschappelijke organisaties en sociale partners uit te breiden naar risicolanden en risicoproducten op het gebied van mensenrechten, arbeidsrechten en milieurechten,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door de leden Wiegman-van Meppelen Scheppink, Voordewind, Gesthuizen, Braakhuis, Ouweland en Dijkzwaag. Zij krijgt nr. 119 (32500-XIII).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de Dow Jones Sustainability Index laat zien dat veel Nederlandse beursgenoteerde bedrijven wereldwijd koploper zijn in hun sector in sociale en economische prestaties en milieuprestaties;

overwegende dat het voor de keuzevrijheid van consument en burger van groot belang is dat alle beursgenoteerde bedrijven transparant zijn en verantwoording afleggen over hun gehele productieketen en daarover rapporteren volgens de inhoudelijke bepalingen (119-123) van de herziene "Richtlijn 400 Jaarverslag", alsmede de Handreiking voor Maatschappelijke jaarverslaggeving;

verzoekt de regering om beursgenoteerde ondernemingen en andere ondernemingen waarin de overheid

Wiegman-van Meppelen Scheppink

investeert en/of die overheidssubsidie krijgen, kredieten ontvangen, meegaan op handelsmissies of anderzijds door de overheid gesteund of gefaciliteerd worden, te verplichten tot openbare maatschappelijke rapportage volgens de inhoudelijke bepalingen van Richtlijn 400 en daarmee transparantie te bevorderen met betrekking tot de impact in de gehele toeleveringsketen op arbeidsrechten, mensenrechten en milieu,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door de leden Wiegman-van Meppelen Scheppink, Voordewind, Gesthuizen, Braakhuis, Verhoeven, Ouwehand en Dijkma.

Zij krijgt nr. 120 (32500-XIII).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de Dow Jones Sustainability Index laat zien dat veel Nederlandse beursgenoteerde bedrijven wereldwijd koploper zijn in hun sector in sociale en economische prestaties en milieuprestaties;

constaterende dat Richtlijn 400 aangeeft "dat de rechtspersoon bepaalt of, en zo ja hoe, een toelichting op relevante maatschappelijke aspecten van ondernemen in het jaarverslag wordt opgenomen, alsmede welke maatschappelijke aspecten als meest relevant worden aangemerkt";

verzoekt de regering, de Raad voor de Jaarverslaggeving te vragen om haar Richtlijn 400 zodanig aan te passen dat verslaggeving over de maatschappelijke aspecten van ondernemen, ook waar deze niet direct gevolgen hebben voor de financiële en economische positie van de onderneming, integraal deel uit gaat maken van het directieverslag en eventueel een aanvullend maatschappelijk jaarverslag,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door de leden Wiegman-van Meppelen Scheppink, Voordewind, Gesthuizen, Braakhuis, Verhoeven, Ouwehand en Dijkma.

Zij krijgt nr. 121 (32500-XIII).

Mevrouw **Wiegman-van Meppelen Scheppink** (ChristenUnie): Voorzitter. Stop de tijd! Ik heb namelijk een punt van orde. Ik heb hier een motie liggen naar aanleiding van een algemeen overleg over cisgenese. Ik kan een VAO gaan aanvragen, maar dat kost extra tijd. Daarom verzoek u, mij nu de mogelijkheid te geven om deze motie in te dienen. Ik denk dat zij ook past bij deze begroting.

De **voorzitter**: U mag zo veel moties indienen als u wilt, maar de tijd loopt dan wel door. Daar kan ik niets aan doen. U bent door uw tijd heen en dan gaat de blesure-tijd in.

Mevrouw **Wiegman-van Meppelen Scheppink** (ChristenUnie): Het zou toch jammer zijn als ik een VAO zou moeten aanvragen.

De **voorzitter**: Het lijkt nu wel of ik gehanteerd word.

Mevrouw **Wiegman-van Meppelen Scheppink** (ChristenUnie): Verleden week was dat algemeen overleg. Daarin is gezegd: laten wij dat in verband met de snelheid maar hierbij doen.

De **voorzitter**: Omdat er een nieuwe dag begonnen is en omdat wij een jarige hebben, zal ik het toestaan.

Mevrouw **Wiegman-van Meppelen Scheppink** (ChristenUnie): Hiermee rond ik ook af, voorzitter. Deze motie dien ik dus in naar aanleiding van het algemeen overleg waarin cisgenese onder de aandacht werd gebracht.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat het verzoek van VROM destijds, om de voedselveiligheid van cisgene, transgene en klassiek veredelde rassen te vergelijken niet adequaat is uitgevoerd, tot foutieve conclusies heeft geleid in het RIKILT-rapport die correcties behoeven;

overwegende dat medeoorzaak hiervan was het ontbreken van klassieke plantenveredelingsexpertise in de begeleidingscommissie;

overwegende dat de huidige GMO-regelgeving de huidige klassieke plantenveredeling als "base line" gebruikt, wat in dit rapport niet is gedaan, terwijl in plaats daarvan klassiek veredelde rassen en mutanten daarvan indirect verdacht worden gemaakt zonder wetenschappelijke onderbouwing;

overwegende dat het RIKILT-rapport diep inzoomt op kleine veranderingen in het dna door inbrengen van natuurlijke cisgenen en daarbij de veel grotere variatie in het dna negeert, die van nature optreedt door mutaties en inkruisen van genen uit wilde planten;

van mening dat cisgenese een eerlijke kans moet krijgen om zo toelatingskosten te drukken en de inzet van deze techniek ook voor het mkb mogelijk te maken;

verzoekt de regering, plantenwetenschappers een uitspraak te laten doen in hoeverre de risico's op allergie en toxiciteit bij cisgenese groter zijn dan bij klassieke veredeling, en het RIKILT-rapport als voorlopig rapport te beschouwen en de opstellers ervan of andere wetenschappers te vragen om ook de vergelijking met klassieke plantenveredeling te maken, zodat recht wordt gedaan aan de onderzoeksvragen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door de leden

Wiegman-van Meppelen Scheppink

Wiegman-van Meppelen Scheppink, Dijkgraaf en Koopmans. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 122 (32500-XIII).

De heer **Dijkgraaf** (SGP): Voorzitter. Ik dank de bewindslieden, maar eerst wil ik mijn geachte collega en afgevaardigde de heer Van Vliet feliciteren met zijn verjaardag. Het is een genoegen om dat vanaf hier te mogen doen. Ik dank de bewindslieden zeer voor de beantwoording en behandeling in een heldere en goede toon. Twee kernbegrippen vielen mij op, namelijk koppositie houden – innovatie, kennis benutten, kennis tot meerdere erkenning brengen en economische groei – maar geen nationale koppen. Met die twee hebben we de kern van het beleid te pakken.

Ik heb nog één vraag aan de minister. In de schriftelijke beantwoording heeft hij aangegeven bereid te zijn om na te denken over de vernietiging van een besluit van de gemeente, als die in strijd met de wet zou hebben gehandeld ten aanzien van de zondag. In de schriftelijke beantwoording staat daarbij: als de gemeente dat verzoekt. Ik neem aan dat dit ook geldt als een gemeente duidelijk tegen de wet ingaat en niet zelf om vernietiging verzoekt omdat zij er zelf belang bij heeft, maar er een andere aanleiding is. Ik hoor de minister hier graag over.

Ik dien twee moties in, de eerste gaat over jonge boeren. De staatssecretaris heeft gezegd dat het zo min mogelijk zou moeten voorkomen dat jonge boeren niet voor de regeling in aanmerking komen. Ik spoor hem aan om een stap verder te gaan en daarom dien ik de volgende motie in.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de regering een taakstellende bezuiniging heeft ingeboekt voor subsidieregelingen op het gebied van landbouw, natuur en voedselkwaliteit en een bezuiniging op de investeringsregeling jonge boeren daarbij niet uitsluit;

overwegende dat jonge boeren na bedrijfsovername willen investeren in onder meer duurzame ontwikkeling en vanwege de hoge overnamelasten weinig mogelijkheden hebben voor het benutten van de MIA en de VAMIL;

overwegende dat melkquota en dierrechten in ieder geval tot 2015 een deel van de hoge overnamelasten veroorzaken;

overwegende dat een onder- of overschrijding van het jaarlijks beschikbare budget voor de investeringsregeling jonge boeren afhangt van de economische ontwikkelingen binnen de agrarische sector;

van mening dat jonge boeren het toekomstperspectief van de agrarische sector bepalen en daarom gestimuleerd moeten worden bij het investeren in onder meer duurzame ontwikkeling;

verzoekt de regering, de investeringsregeling jonge boeren in ieder geval tot 2015 te handhaven;

verzoekt de regering, ten aanzien van de investeringsregeling jonge boeren als uitgangspunt te nemen, dat jaarlijks alle goedgekeurde aanvragen gehonoreerd worden en dat hier bij de jaarlijkse najaarsnota, binnen de begroting ELI, rekening mee gehouden wordt,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door de leden Dijkgraaf en Koopmans. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 123 (32500-XIII).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat energie door de regering als economisch topgebied wordt genoemd;

constaterende dat de regering de ambitie voor duurzame energie heeft teruggeschoefd naar de Europese doelstelling voor 2020, maar ook dan achterloopt op schema;

overwegende dat met de nieuwe opzet van de Subsidie-regeling Duurzame Energie het budgetplafond blijft en dat daarmee de onzekerheid voor bedrijven wordt gehandhaafd en de economische potentie van duurzame energie niet optimaal wordt benut;

overwegende dat duurzame energie belangrijk is voor een meer onafhankelijke en duurzame energievoorziening;

verzoekt de regering, een verplicht aandeel duurzame energie voor energieproducenten of energieleveranciers in overweging te nemen, waar mogelijk in samenwerking met naburige landen, en eind 2011 met voorstellen daartoe te komen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door de leden Dijkgraaf, Wiegman-van Meppelen Scheppink, Ouwehand, Braakhuis, Van Veldhoven, Samsom en Gesthuizen. Zij krijgt nr. 124 (32500-XIII).

Mevrouw **Thieme** (PvdD): Voorzitter. Ik dank de staatssecretaris voor zijn beantwoording van onze vragen in eerste termijn. Ook bedank ik hem ook voor de toezegging dat hij de Kamer een overzicht zal sturen van de aspecten waarop de Nederlandse veehouderij zich nog niet houdt aan de Europese en nationale wetgeving, en de verbeteringen die nog nodig zijn in de veehouderij om dit te veranderen. Graag hoor ik wanneer de Kamer dit overzicht zal ontvangen. Ik vraag dit ook, omdat we met de themacommissie voor Dierhouderij beginnen. Het

Thieme

zou mooi zijn als we dat overzicht kunnen krijgen voordat de werkzaamheden beginnen, dat is iets na het kerstreces. Met deze toezegging is uiteraard de werkelijke verandering nog niet bereikt. Ik wil toch graag een aantal moties indienen om een duurzame en diervriendelijke veesector dichterbij te brengen.

Ik pleit allereerst voor afschaffing van veemarkten. De heer Van Gisbergen van de vakgroep varkenshouderij van LTO pleitte in 2001, ten tijde van de denkgroep-Wijffels, indringend voor een verbod op veemarkten wegens besmettingsgevaar van dierziekten. De markten zijn er nog steeds. Daarom de volgende motie.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat veemarkten een bron van dierenleed zijn en dierziekten verspreiden;

constaterende dat vanuit de veehouderij al sinds de MKZ-uitbraak in 2001 gepleit wordt voor een verbod op veemarkten;

overwegende dat veemarkten bovendien overbodig zijn gezien de alternatieven op digitaal gebied, zoals virtuele veemarkten;

verzoekt de regering, een plan van aanpak op te stellen om binnen afzienbare termijn te komen tot een afschaffing van de veemarkten,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter: Deze motie is voorgesteld door de leden Thieme en Braakhuis. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 125 (32500-XIII).

Mevrouw **Thieme** (PvdD): Het ganzenbeleid heeft dringende bijstelling. Daarom de volgende motie.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de kosten van het ganzenfoerageerbeleid inmiddels meer dan 17 mln. bedragen en naar verwachting verder zullen oplopen;

constaterende dat uit de evaluatie van het opvangbeleid vooral bleek dat de aantallen ganzen door dit beleid niet afnemen maar licht toenemen of afvlakken;

constaterende dat het vergoeden van alle door ganzen veroorzaakte schade volgens het onderzoek van het LEI en CLM aanmerkelijk goedkoper is dan voortzetting van het gedoogzonebeleid;

verzoekt de regering, het foerageerbeleid op te heffen en

landsdekkend ganzenschade te vergoeden,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter: Deze motie is voorgesteld door de leden Thieme en Braakhuis. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 126 (32500-XIII).

Mevrouw **Thieme** (PvdD): Een levensgroot probleem voor wilde zwijnen is dat, ondanks hun wettelijke bescherming, 80% van de populatie afgeschoten wordt. Dat lost geen enkel probleem op. Daarom de volgende motie.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat wilde zwijnen in Nederland een beschermde en niet-bejaagbare diersoort zijn;

constaterende dat jaarlijks 80% van de wilde zwijnen op de Veluwe wordt afgeschoten;

constaterende dat het bewezen is dat regulering van de populatie via afschot niet tot het gewenste resultaat leidt;

van mening dat het huidige faunabeleid hiermee dus niet effectief is;

verzoekt de regering, binnen een halfjaar een onafhankelijk onderzoek te laten uitvoeren naar effectieve alternatieven voor het huidige afschotbeleid en dit als handreiking aan de provincies mee te geven,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter: Deze motie is voorgesteld door de leden Thieme, Van Gerven, Jacobi en Van Veldhoven. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 127 (32500-XIII).

Mevrouw **Thieme** (PvdD): Grote natuurbeherende organisaties pleiten voor een proef met separate jachtvrije zones waarin de populatieontwikkeling gemonitord kan worden. Vandaar de volgende motie.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat wilde zwijnen een beschermde en niet-bejaagbare diersoort zijn;

constaterende dat zowel grote terreinbeheerders als Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer als dieren- en natuurbeschermingsorganisaties een proef met een afschotvrije zone voor wilde zwijnen toejuichen;

Thieme

overwegende dat alleen zo'n proef zicht zou kunnen bieden op de natuurlijke draagkracht van de Veluwe voor wilde zwijnen;

constaterende dat het Kroondomein Het Loo een omrasterd gebied van 10.000 ha omvat waar niet wordt gejaagd op bejaagbare diersoorten en geen noodzaak geldt om te schieten op grote hoefdieren;

constaterende dat binnen het Kroondomein vrijwel geen landbouw bedreven wordt en verkeersproblemen beperkt en reguleerbaar zijn;

verzoekt de regering, er bij de Koninklijke houtvester en het Koninklijk Jachtdepartement op aan te dringen het Kroondomein aan te wijzen als proefgebied waarin wilde zwijnen niet geschoten worden voor een periode van vijf jaar, welke proef gemonitord wordt door onafhankelijke deskundigen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door de leden Thieme, Van Gerven en Braakhuis. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.
Zij krijgt nr. 128 (32500-XIII).

Mevrouw **Thieme** (PvdD): Nu wij het toch over het Kroondomein Het Loo hebben, moeten wij vaststellen dat het niet het jaar rond open is, terwijl het toch aan het Nederlandse volk is geschonken in 1958.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat het zogenoemde "Eigenlijke Kroondomein Het Loo" meer dan drie maanden per jaar niet toegankelijk is voor de Nederlandse burgers, met daarbij als reden rust voor de edelherten en het effectief en optimaal uitoefenen van afschot;

overwegende dat rust voor edelherten en het uitoefenen van afschot onverenigbare doelen zijn en dat de aangevoerde redenen voor sluiting van het Kroondomein derhalve niet houdbaar is;

verzoekt de regering om met ingang van 2011 het (eigenlijke) Kroondomein Het Loo gedurende het gehele jaar open te stellen voor het publiek,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door de leden Thieme, Van Gerven en Braakhuis. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.
Zij krijgt nr. 129 (32500-XIII).

Mevrouw **Thieme** (PvdD): Wij zijn een partij voor de boeren en daarom dien ik de volgende motie in.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat steeds meer boeren in Nederland moeite hebben om rond te komen van de opbrengsten van hun producten en regelmatig zelfs producten onder de kostprijs moeten verkopen;

constaterende dat retailers een doorslaggevende rol hebben in de vaststelling van de consumentenprijs;

overwegende dat boeren in staat dienen te worden gesteld om te kunnen produceren binnen de wettelijke en bovenwettelijke normen ten aanzien van onder meer dierenwelzijn, voedselveiligheid en milieu;

verzoekt de regering, mogelijkheden te onderzoeken om retailers een bewijslast op te leggen waarin aangetoond wordt dat de primaire producent voor de overeengekomen prijs kan produceren binnen de wettelijk gestelde of bovenwettelijk gestelde normen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door het lid Thieme. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.
Zij krijgt nr. 130 (32500-XIII).

Mevrouw **Thieme** (PvdD): De verduurzaming van de landbouw kan niet zonder onderzoek naar een meer ecologisch verantwoorde bedrijfsvoering. Daarom dien ik de volgende motie in.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat na 2011 geen geoormerkt onderzoeksgeld meer beschikbaar is gesteld gericht op de biologische sector;

overwegende dat binnen de biologische landbouw een voorsprong bestaat in kennis omtrent duurzame landbouw en dat het van belang is deze voorsprong te behouden;

overwegende dat de kennis uit de biologische landbouw gebruikt wordt voor het verduurzamen van de gehele landbouw;

verzoekt de regering, ten minste 5% van de Nederlandse onderzoeksbudgetten ten behoeve van de agrarische sector te oormerken voor onderzoek ten behoeve van de biologische sector,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door de leden

Thieme

Thieme, Van Veldhoven en Braakhuis. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 131 (32500-XIII).

Mevrouw **Thieme** (PvdD): Het verzet in de maatschappij tegen megastallen is groot en een maatschappelijke discussie is dan ook nodig. Het bouwen van megastallen gaat echter onverminderd door. Daarom dien ik de volgende motie in.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat er geen maatschappelijk draagvlak bestaat voor megastallen;

constaterende dat de staatssecretaris een Brede Maatschappelijke Discussie heeft aangekondigd over megastallen;

verzoekt de regering, gemeenten en provincies een dringend verzoek te sturen om, hangende de Brede Maatschappelijke Discussie, geen vergunningen meer af te geven voor de vestiging van megastallen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door de leden Thieme, Van Dekken en Braakhuis. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 132 (32500-XIII).

Mevrouw **Thieme** (PvdD): Tot slot een motie die betrekking heeft op de breed nagestreefde afschaffing van de bio-industrie. De denkgroep-Wijffels bepleitte in 2001 al een herontwerp van de intensieve veehouderij, zodat die in 2010 zou zijn beëindigd. Dat pleidooi is dit jaar overgenomen door meer dan zevenhonderd leraren en wetenschappers en is daarnaast terug te vinden in de partijprogramma's van een meerderheid van de partijen die in dit huis vertegenwoordigd zijn. Daarom dien ik de volgende motie in.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

verzoekt de regering, te komen tot een zodanige hervorming van de veehouderij, dat er een einde komt aan de bio-industrie,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door de leden Thieme en Braakhuis. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 133 (32500-XIII).

De heer **Graus** (PVV): Voorzitter. Ik werd zojuist

geconfronteerd met een amendement dat de PVV niet zou hebben gesteund. Ik heb inmiddels twee amendementen gevonden die de PvdD niet heeft gesteund. Vervolgens heb ik ook een amendement gevonden dat wij niet hebben gesteund, omdat er zaken in het dictum staan waardoor wij het amendement te zwak vinden. Laten wij het hierbij houden. Waarom steunt de PvdD ons niet voor een verbod op ritueel slachten? Waarom steunt de PvdD ons niet inzake minimumstraffen en dat soort zaken?

Mevrouw **Thieme** (PvdD): Het is vreemd om te vragen om de zaak te laten rusten en tegelijkertijd een vraag aan mij te stellen. Ik wil er echter graag op ingaan. Wij hebben in een amendement een levenslang houdverbod gevraagd en dat is niet gesteund door de PVV. Ik kan daarvan alleen maar zeggen: waarvan akte. De heer Graus zegt dat er zaken in staan die de PVV niet zinnen. Dan moet hij aangeven welke zaken er kennelijk volgens de PVV niet door de beugel kunnen. Wij hebben duidelijk gevraagd om een levenslang houdverbod. Ik moet vaststellen dat in de amendementen van de Partij voor de Vrijheid de minimumstraffen weer staan. Wij zijn daar principieel in, omdat dit absoluut niet gaat betekenen dat er meer en beter wordt gehandhaafd, dan wel dat criminaliteit wordt voorkomen. Vervolgens wordt er een amendement ingediend dat dan misschien wel niet de minimumstraffen behelst, maar wel gewoon een echt levenslang houdverbod. Het vreemde is dat de Partij voor de Vrijheid dan niet zegt: oké, die minimumstraffen krijgen wij niet voor elkaar, maar voor de Partij voor de Vrijheid is de urgentie dat er in ieder geval een levenslang houdverbod kan worden opgelegd als zelfstandige straf zo groot, dat wij daar in ieder geval voor gaan. Nee, zegt de Partij voor de Vrijheid, het is minimumstraffen of helemaal niets. Ik geloof niet dat de dieren daar qua welzijn ook maar iets op vooruitgaan.

De heer **Graus** (PVV): Ik heb bilateraal al gezegd, maar ik zal het voor de kijker thuis ook nog een keer doen, dat er in een motie of een amendement zinsneden kunnen staan waarmee wij het niet eens zijn. Dat is wel heel belangrijk na alles wat er nu is gezegd. Het verzoek tot het instellen van een levenslang verbod op het houden van dieren komt bij de PVV vandaan.

Mevrouw **Thieme** (PvdD): Dat kan mij niet schelen.

De heer **Graus** (PVV): Het CIP, het Centraal Informatiepunt van de Tweede kamer heeft het bevestigd. De Partij voor de Vrijheid is de bedenker van het levenslang houdverbod van dieren. Maar u, mevrouw Thieme, maakt er tien jaar van in bepaalde gevallen. Wij willen dat iedere dierenbeul een levenslang verbod krijgt op het houden van dieren. Dat geldt niet alleen voor recidivisten, maar voor elke dierenbeul. Dat is mede de reden waarom wij uw amendement niet hebben gesteund. Maar u hebt ons amendement ook niet gesteund, dus de pot verwijt de ketel dat hij zwart ziet.

Mevrouw **Thieme** (PvdD): Ons adagium, van de Partij voor de Dieren, is: niet denken of bedenken, maar doen. Dat hebt u niet gedaan, het spijt me.

Mevrouw **Ouwehand** (PvdD): Voorzitter. Ik zie dat de staatssecretaris geduldig heeft zitten wachten. Ik begin met zijn uitspraken voor het boerencongres in Limburg. Laat ik het zo zeggen. De staatssecretaris heeft hier vanavond de suggestie willen wegnemen dat hij zou hebben opgeroepen tot het omzeilen van natuurregels. Ik blijf zeggen dat ik het een beetje gek vind dat de staatssecretaris ertoe oproept om praktische en pragmatische oplossingen te zoeken voor wat toch het hoofdpijndossier van welke landbouwbewindspersoon dan ook is, namelijk de stikstofproblematiek, maar dat hij niet geïnteresseerd zou zijn in de oplossingen die de boeren daar vinden. Hij zegt: zoek alstublieft creatieve oplossingen, maar vertel het mij niet, want ik ben niet in die oplossingen geïnteresseerd. Maar goed, de staatssecretaris houdt bij hoog en bij laag vol dat het niet zijn bedoeling was om op te roepen tot het daadwerkelijk omzeilen van natuurregels. Gelet op de reacties van collega-Kamerleden – wij hadden namelijk allemaal de indruk dat het wel zijn bedoeling was, en ik kan mij zo voorstellen dat de boeren op dat congres ook die indruk hadden – moet de staatssecretaris misschien even een briefje sturen naar Limburg, waarin staat: ik weet niet precies hoe u mijn woorden hebt gehoord, maar het is niet de bedoeling om luchtwassers aan te schaffen en ze dan niet aan te zetten, of alleen de kist te betimmeren, zodat het lijkt alsof u een luchtwasser op uw stal heeft. Misschien moet er even het een en ander worden rechtgezet. Het is maar een suggestie.

De heer **Koopmans** (CDA): Ik zou mevrouw Ouwehand het volgende aan de hand willen doen: maakt u zich geen zorgen. Heel Limburg heeft exact begrepen wat de heer Bleker als staatssecretaris bedoelde. Geen enkele brief, kniebuiging of wat dan ook is daar voor nodig. Maakt u zich echt maar geen zorgen!

Mevrouw **Ouwehand** (PvdD): Dit is eigenlijk de tweede keer dat de heer Koopmans in dit debat mijn zorgen alleen maar groter maakt, want eerder in een interruptie-debatje had hij het al over het beste interview ooit. Als de heer Koopmans zulke dingen zegt over zijn eigen ...

De heer **Koopmans** (CDA): met de heer Bleker!

Mevrouw **Ouwehand** (PvdD): Met de heer Bleker, vooruit dan. Als ik de heer Koopmans namens de CDA-fractie hoor zeggen: wat een prachtig interview, worden de zorgen bij de Partij voor de Dieren alleen maar groter. Ik zou de staatssecretaris toch mijn suggestie willen voorhouden.

Voorzitter. Ik ga door met mijn betoog. Ik heb vragen gesteld over de gasopslag onder de Bergermeerpolder. Ik zeg tegen de staatssecretaris: we gaan het natuurgebied daar niet kapotmaken. Hij hoeft bij ons niet aan te komen met compensatiesprookjes, want we zien aan de Westerschelde wat er komt van zulke beloften: helemaal niets. Natuur die we hebben, tasten we wat de PvdD betreft niet verder aan. Punt.

De minister heeft schriftelijk gereageerd op mijn vragen over de procedure. Er is in Bergen veel onrust en dat lijkt niet voor niets. De gemeente Bergen heeft uit de krant moeten vernemen dat de besluitvorming door de minister is overgenomen. De minister zegt nu echter dat

er gedurende de afgelopen anderhalf jaar zowel op ambtelijk als op bestuurlijk niveau vele overleggen zijn geweest. Hoe kan het dan dat Bergen van niets wist tot in de krant stond dat niet de gemeente Bergen, maar de ministers van VROM en EZ zouden gaan beslissen over de opslag van aardgas onder het dorp? De minister zegt ook dat de betrokken bestuurders van de betreffende gemeenten allen zijn gehoord na afloop van de gestelde termijnen inzake de ontwerpvergunningen.

Het lijkt me van belang dat de Kamer zicht krijgt op de manier waarop de ministeries hebben gehandeld in deze kwestie, want daar is veel over te doen. Ik kan me voorstellen dat de minister niet à la minute kan oplepelen hoe een en ander is gegaan, maar kan hij toezeggen op papier te zullen zetten hoe de procedure is gevolgd? Ik verzoek hem daarbij concreet te vermelden wat er tussen mei en eind september aan overleg heeft plaatsgevonden. Hoe heeft het bestuurlijk overleg waarover hij spreekt in de schriftelijke antwoorden plaatsgevonden en hoe is de gemeente gehoord? Ik zou graag de toezegging krijgen dat hij dit op papier zal zetten.

Ik heb ook nog een aantal moties. De eerste gaat over de desbetreffende gasopslag.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat in het regeerakkoord staat dat opslag van CO₂ ondergronds kan plaatsvinden met inachtneming van strenge veiligheidsnormen en lokaal draagvlak;

spreekt uit dat opslag van aardgas ook alleen kan plaatsvinden met inachtneming van strenge veiligheidsnormen en lokaal draagvlak,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door het lid Ouwehand. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 134 (32500-XIII).

Mevrouw **Ouwehand** (PvdD): De staatssecretaris heeft antwoord gegeven op de vragen over de patenten. Daarvoor bedank ik hem. We hebben nu één motie en zullen nog verder over dit onderwerp spreken.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat het in een veranderende wereld met een groeiende wereldbevolking van groot belang is dat de genen die nodig zijn om gewassen te ontwikkelen die ons kunnen voeden, vrij beschikbaar zijn, en niet het exclusieve eigendom van een aantal private partijen;

van mening dat het patenteren van (eigenschappen van)

Ouwehand

levende organismen een bedreiging vormt voor de biodiversiteit in de landbouw;

verzoekt de regering, zich in te spannen om het patenteren van (eigenschappen van) levende organismen onmogelijk te maken,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door de leden Ouwehand en Van Gerven. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 135 (32500-XIII).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie 100 mln. heeft toegezegd om het innovatieprogramma Food & Nutrition tot en met 2014 voort te zetten;

overwegende dat het onwenselijk is dat dit geld wordt besteed aan het uitvoeren van dierproeven voor, bijvoorbeeld, gezondheidsclaims op voedingsmiddelen;

spreekt uit dat innovatiesubsidies op het terrein van de levensmiddelentechnologie niet gebruikt mogen worden voor onderzoek met proefdieren,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door het lid Ouwehand. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 136 (32500-XIII).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie 100 mln. heeft toegezegd om het innovatieprogramma Food & Nutrition tot en met 2014 voort te zetten;

overwegende dat het gewenst is dat de levensmiddelen-sector haar ecologische voetafdruk vermindert;

verzoekt de regering, de criteria voor innovatiesubsidies aan te scherpen op het gebied van duurzaamheid en de Kamer hier op korte termijn een voorstel voor te sturen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**: Deze motie is voorgesteld door het lid Ouwehand. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 137 (32500-XIII).

Mevrouw **Ouwehand** (PvdD): Tot slot wil ik de heer Van Vliet nog van harte feliciteren met zijn verjaardag: nog vele jaren! Ik hoop dat de champagne heeft gesmaakt.

Mevrouw **Gesthuizen** (SP): Voorzitter. Ik heb een punt van orde. Het is laat en morgenochtend heeft de vaste commissie voor ELI weer een belangrijk algemeen overleg. Er zijn heel veel moties. Ik vrees dat we hier nog anderhalf uur zouden kunnen zitten. Ik zou het heel fijn vinden als er een schriftelijke reactie kan worden gegeven op de moties.

De heer **Koopmans** (CDA): Voorzitter. Ik ga morgen om zeven uur fitnessen, maar ben ervoor dat we gewoon doorgaan totdat dit is afgelopen.

De heer **Van Vliet** (PVV): Schriftelijk, s.v.p.

Mevrouw **Thieme** (PvdD): Ik steun het verzoek van mevrouw Gesthuizen.

Mevrouw **Jacobi** (PvdA): De PvdA steunt het verzoek.

Mevrouw **Wiegman-van Meppelen Scheppink** (ChristenUnie): Voorzitter. Ik zou toch door willen gaan, vooral omdat er ook al een schriftelijke reactie komt op de moties die zijn ingediend tijdens het WGO Natuur. Ik heb een beetje het idee dat we dan niet echt verder komen. Volgens mij kan de beantwoording snel.

Mevrouw **Snijder-Hazelhoff** (VVD): Ook de VVD-fractie stelt voor om door te gaan. Dit debat moet in een dik uur toch wel afgerond kunnen worden.

De heer **Verhoeven** (D66): Wij steunen het verzoek van mevrouw Gesthuizen om de moties schriftelijk af te handelen.

De heer **Dijkgraaf** (SGP): Volgens mij is dit typisch een kabinet dat dit heel snel kan, dus wat mij betreft gaan wij gewoon manmoedig en vrouwmoedig door.

De heer **Braakhuis** (GroenLinks): Ik steun het verzoek van de SP-fractie.

De **voorzitter**: Ik heb niet mee zitten turven, maar als ik mij niet vergis, is er een meerderheid voor het voorstel van mevrouw Gesthuizen. Is iedereen het daarmee eens? Dan is er een meerderheid voor schriftelijke afhandeling.

De heer **Koopmans** (CDA): Ik wil in elk geval opmerken dat het niet zo kan zijn dat als morgen de regering een brief schrijft, wij overmorgen een heropening hebben. Dat vind ik dan niet terecht.

De **voorzitter**: Dat lijkt mij een logische consequentie. Bent u zich daarvan bewust, mevrouw Gesthuizen?

Mevrouw **Gesthuizen** (SP): Zulke dingen kun je volgens mij nooit afspreken. Dan ga ik voor andere mensen spreken. Het is niet aan mij om dat hier te beoordelen. Ik zou hier niet om vragen als ik er niet het vertrouwen in had dat het goed zou komen.

De **voorzitter**: Als wij de mogelijkheid openlaten om hier dan weer mondeling op terug te komen, zijn wij

Ouwehand

volgens mij een derde termijn aan het organiseren. Het is nu schluss of we gaan door. Er is geen tussenweg.

Mevrouw **Verburg** (CDA): Mag ik voorstellen dat de bewindspersonen antwoorden en dat wij niet meer interrumpen?

De **voorzitter**: Dat is weer een ander voorstel. Het gaat nu even om het voorstel van mevrouw Gesthuizen om het schriftelijk te doen. Daar is een meerderheid voor. De heer Koopmans heeft echter helemaal gelijk: als wij schluss zeggen, is het ook echt schluss. Wij gaan dan, zeker met het oog op de agenda, niet heropenen. De Kamervoorzitter, mevrouw Verbeet, vermoordt mij als ik met een openeinderegeling aankom. Daar kan dus geen sprake van zijn. De heer Koopmans heeft dus gelijk: we stoppen of we stoppen niet, maar we stoppen niet een beetje. Zijn de indieners zich ervan bewust dat we onder geen voorwaarde de boel gaan heropenen?

De heer **Koopmans** (CDA): Voorzitter. Mag ik nog een ander argument in de strijd gooien?

De **voorzitter**: Ja, natuurlijk. Gaat uw gang.

De heer **Koopmans** (CDA): Kijk ze nu zitten, die twee heren. Goedgemutst en bereid om royaal met onze moties om te gaan. Voor je het weet is de sfeer morgen anders en dan krijgen we een andere brief. Ik zou alleen om die reden al tegen alle collega's willen zeggen: doorgaan!

De **voorzitter**: Er is nog een andere reden: als er een derde termijn wordt aangevraagd, gaat die ten koste van de diverse begrotingstijden. Dat is misschien een stok achter de deur. Ik wil het echt afgekaart hebben. De keuzes zijn bekend.

Mevrouw **Gesthuizen** (SP): Ik neem aan dat er gewoon een goed gemotiveerde reactie op alle moties kan komen.

De **voorzitter**: Daar gaan wij per definitie van uit, want dat wordt de regering geacht altijd te doen. Ik wil het voorstel om de regering te verzoeken schriftelijk te reageren op de moties echter alleen aanvaarden als alle indieners zeggen dat er geen derde termijn komt.

Ik stel vast dat is afgesproken dat er een schriftelijke reactie komt op de moties en dat alle fracties zich erbij neerleggen dat de Kamer er niet meer mondeling op terugkomt.

De (algemene) beraadslaging wordt gesloten.

Sluiting 1.15 uur